teuhid

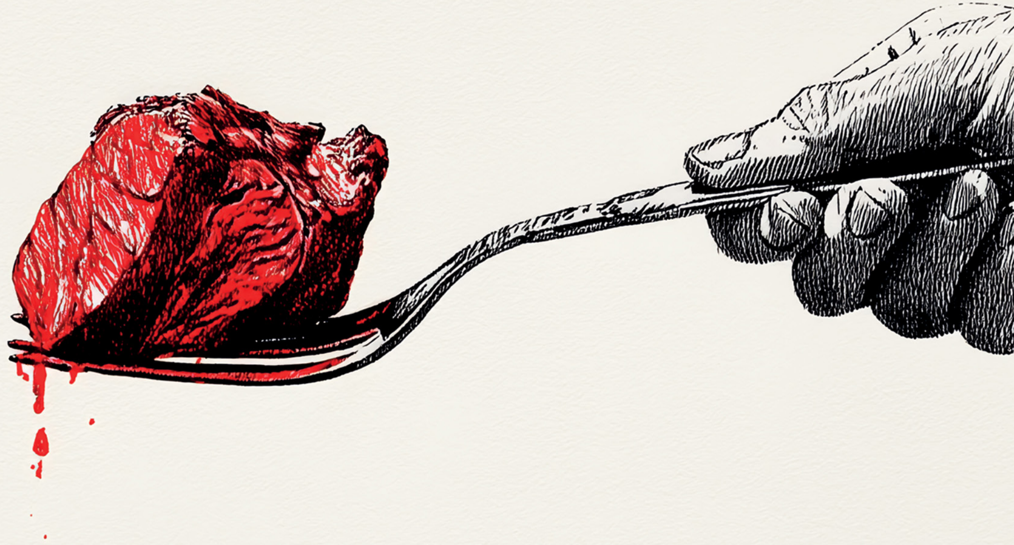
Zilkâde 1446

"TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP, ALLAH'A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR. KULLARIMI MÜJDELE!" (39/ZUMER, 17)

AYLIK İSLAMİ EĞİTİM DERGİSİ | MAYIS '25 | YIL: 14 | SAYI: 146 | FİYATI: 100₺ | ISSN: 2148-4635

BİR KARDEŞLİK AFETİ: GIYBET

HALİS BAYANCUK HOCA | HASBİHÂL' 04

DEPREMDEN ÇIKARACAĞIMIZ DERSLER

isimli canlı yayın videomuzu
Halis Bayancuk Hoca YouTube kanalımızı ziyaret ederek
ya da aşağıdaki QR kodu okutarak izleyebilirsiniz.

بسم الله الرحمن الرحيم

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Tevhid Dergisi olarak 146. sayımızı siz değerli okurlarımıza takdim ediyoruz.

Halis Bayancuk Hoca'mız bu sayımızda, İslam nezdinde gıybet kavramını masaya yatırıyor. Bu masiyeti tüm yönleriyle mercek altına alacağı yazının ilk bölümünde, Rabbimizin Hucûrat Suresi'nin 12. ayetindeki benzetmesi üzerine tedebbür ederek ve âlimlerimizin istinbatlarından yola çıkarak gıybetin sadece dil ile işlenen bir cürüm değil, kişilik haklarını çiğneyen ve ümmetin iç yapısını çürüten ciddi bir afet olduğunu, İslam kardeşliğini nasıl zedelediğini gösteriyor. Akabinde tevbe ve helallik süreçlerini ele alarak Müslimlerin bu büyük günahtan nasıl arınabileceğine dair yol haritası sunuyor.

Enes Yelgün, Allah Resûlü (sav) ve ashabını Hudeybiye Barış Antlaşması'na götüren hem stratejik hem de imani yönüyle oldukça önemli olan Rıdvan Biati vakıasını naklediyor ve ders çıkarmamız gereken hususlara dikkat çekiyor.

Talha Akman, Tevbe Suresi'nin 119. ayeti bağlamında sadıklarla birlikte olma emrini işlerken Ka'b ibni Malik'in tevbesi üzerinden doğru sözlülüğün ve doğru çevrenin müminin ahlaki gelişimine katkısı ile iyilik ortamlarının insanı dönüştürücü gücünü gözler önüne seriyor.

Enes Doğan, Sünnet merkezli yazı dizisinde yeni bir konuya başlıyor, üç soru üzerinden şekilleneceğini bildirdiği yazısına ilk olarak "Sünnet korunmuş mudur?" sorusuyla giriş yapıyor ve bu husustaki ilmî titizliği ve üst düzey çabayı delilleriyle ortaya koyuyor.

Emre Acar, Kur'ân ve Sünnet rehberliğinde ve güzel sözün sadaka olduğu bilinciyle ailede, toplumda ve davette yumuşak dilin dönüştürücü gücünü vurguluyor.

Ömer Akduman, Allah'ın (cc), zulmü kendisine haram kıldığını bildirdiği kudsi hadisi şerh ettiği yazısında zulmün mahiyetini, çeşitlerini ve bireyden topluma kadar uzanan etkilerini açıklıyor.

Salim Kandemir, seçkin sahabilerimizin hayatlarını perde perde aktardığı yazı dizisinde bu ay, cesaretiyle nam salmış, hem imanda hem de bu uğurdaki imtihanlarda tavizsiz duruşuyla öncülerden olan Sa'd ibni Ebî Vakkâs'ı konuk ediyor.

Kerem Çağlar, umre yolculuğunu sadece bir ibadet olarak değil kulluk bilincini tazeleyen ve insanı fıtratına döndüren kapsamlı bir arınma süreci olarak görmemizi tavsiye ediyor.

Zeynep Bayancuk, yakın zamanda gerçekleştirdiği umre yolculuğundaki deneyimlerini paylaşmaya devam ediyor. İhramdan tavafa, sa'ydan telbiyeye umre ibadetinin rükûn ve sünnetlerini sırasına göre kaydederken her aşamada bizlere kalbî bir diriliş ve kulluk bilinci aşılıyor.

Dr. Gözde Tercuman, bireysel hataların sorumluluğundan kaçmak için nasların yanlış kullanılarak hatalara siper edilme ve fıtrat adı altında meşrulaştırma çabalarını Kur'ân ve Sünnet perspektifinden değerlendiriyor, yetişkin olmanın gerekliliklerini hatırlatıyor.

Elif Duruk, psikolojik iyi oluşun temelinde insanın kendisiyle kurduğu ilişkinin niteliğini irdeliyor; beynin farklı katmanlarına ve içsel seslere odaklanarak bireyin iç dünyasındaki çatışmaları nasıl yönetebileceğine dair farkındalık oluşturuyor.

Melek Şeref, Ramazan'ın insan üzerindeki derin psikolojik etkilerini konu edindiği yazısında irade terbiyesi, zihinsel sadeleşme ve kalp inceliği gibi kazanımların günlük yaşama nasıl taşınabileceğine dair faydalı önerilerde bulunuyor.

Sultan Amed Yaşar, deepfake teknolojisinin yalnızca teknik bir mesele olmadığı, aynı zamanda derin bir ahlaki ve imani kriz boyutu taşıdığı üzerinde duruyor.

Konuk Yazarımız Efe Çağlayan, naslardan yola çıkarak Rabbimizin rızasını celbeden 20 amel listeliyor.

Konuk Yazarımız Erdal Yaşar, gerçekleştirdiği umre ibadetinin ardından hislerini paylaşıyor.

Elif Duruk, Kâbe'yi görmenin, Beytullah'ı ziyaret etmenin kalpler üzerindeki etkisini kaleme döküyor.

Osman Sadıkoğlu, Allah'ın (cc) El-Alîm ismini ve bu ismin kapsamını anlatıyor.

Bu sayımızda sizlere Muhammed Emin El-Mısrî'nin İzzetli ve Korkusuzca Yaşamak isimli eserini tanıtıyor, ihtiyacımız olan konularda bizlere hayırlı bir nasihat olması amacıyla tüm okurlarımıza faydalı olmasını umuyoruz.

Allah'ın (cc) izniyle 146. sayımızı istifadenize sunuyor, ilmimizi ve fehmimizi arttıran bir vesile olmasını Rabbimizden diliyoruz.

Editör

tevhid

İmtiyaz Sahibi
Hamza ÖZTÜRK

Yazı İşleri Müdürü
Abdullah DEMİR

Yayın Türü
Yaygın Süreli

Reklam ve Abonelik
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com
0 (545) 762 15 15

Adres
Güneşli Mah. 1332. Sok. No. 1
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Yazışma Adresi
Hamza ÖZTÜRK
Güneşli Mah. 1332. Sok. No. 1
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Basım
İmak Ofset, 71320
Akçaburgaz Mah. 137. Sok. No. 12
Esenyurt/İSTANBUL 0 212 656 49 97

Satış Noktaları: Tevhid Kitabevi

- **İstanbul** : Güneşli Mah. 1332. Sok. No. 1 34212 Bağcılar/İSTANBUL 0 545 762 15 15
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA 0 543 225 50 48
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR 0 543 225 50 43
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA 0 543 225 50 49
- **Van** : Vali Mithatbey Mah. Gündüz 2. Sok. No. 2/A 65100 İpekyolu/VAN 0 543 225 50 45
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA 0 543 225 50 46
- **Adana** : Reşatbey Mah. 62008 Sok. No. 10 İşyeri-2 01120 Merkez/Seyhan/ADANA 0 555 655 00 70
- **İnegöl** : Sinanbey Mah. Baykut Sok. No. 1 16400 İnegöl/BURSA 0 543 225 50 16
- **Şanlıurfa** : Paşabağı Mah. Zafer Cad. Aydınlar A Blok No. 42/C, 63040 Haliliye/ŞANLIURFA 0 544 978 00 63

İrtibat Büroları

- **Merkez** : Güneşli Mah. 1332. Sok. No. 1 34212 Bağcılar/İSTANBUL
- **Avcılar** : Firuzköy Mah. Kazım Karabekir Cad. Tütün Sok. No. 2 34325 Avcılar/İSTANBUL
- **Sultangazi** : İsmetpaşa Mah. 95. Sok. No. 41/A 34270 Sultangazi/İSTANBUL
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA
- **Van** : Bahçıvan Mah. Sıhke Cad. Karatekin Sok. Yavuz Canlı Apt. Kat. 2 65040 İpekyolu/VAN
- **Erciş** : Kışla Mah. Şehitler Cad. No. 10 65400 Erciş/VAN
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA
- **Kırıkkale** : Yenişehir Mah. Özbek Saran Sok. No. 3/A 71450 Yahşihan/KIRIKKALE
- **İnegöl** : Sinanbey Mah. Baykut Sok. No. 1 16400 İnegöl/BURSA
- **Şanlıurfa** : Paşabağı Mah. Zafer Cad. Aydınlar A Blok No. 42/C, 63040 Haliliye/ŞANLIURFA

Mayıs 2025 | Zilkâde 1446
Yıl: 14 | Sayı: 146 | Fiyat: 100₺
ISSN: 2148-4635

teuhid

İÇİNDEKİLER

Halis BAYANCUK HOCA

BİR KARDEŞLİK AFETİ: GIYBET

Gıybetin Nebevi tanımından yola çıkarak İslam âlimleri önemli bir noktaya dikkat çekerler. Gıybet, Müslim kardeşinin kusurlu olduğunu ima eden, başkasının o Müslim'de kusur vehmetmesini sağlayan her şeydir. Gıybet sözle ve açıktan olabileceği gibi bazen ima yoluyla ve yazıyla da olabilir. Bazen biri hakkında konuşulurken, "Allah hepimizi affetsin, afiyet versin." gibi imalar, o insanda bir kusur olduğunu imleyen imalardır. Sosyal medyada olumsuz özelliğiyle anılan birine yorum yapmak, yapılan yorumu destekleyici imada bulunmak veya emoji göndermek gıybet olabilir. Birinin hoşlanmayacağı bir taklit, gördüğünde rahatsız olacağı el, yüz ve kaş hareketi gıybet olabilir. Ölçümüz bellidir: Kardeşinin hoşlanmadığı ne olursa olsun; ona açıktan, ima yoluyla, yazılı veya işaret diliyle yapılan her çekiştirme dedikodudur.

Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Yüce Allah rahmeti ve fazlıyla İslam ümmetini kardeş kılmış, onların kalplerini birbirlerine ısındırmıştır:

"(Allah,) onların kalplerini birbirine ısındırdı. Sen yeryüzündekilerin tamamını harcasaydın yine de onların kalplerini birbirine ısındıramazdın. Ama Allah onların arasını ısındırdı. (Çünkü) O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir."[1]

"Allah'ın, üzerinizdeki nimetini hatırlayın! Bir zamanlar düşmandınız da Allah kalplerinizi birbirine ısındırmıştı. O'nun bu nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz."[2]

İnsanların kardeşlik nimetini koruması için dikkat etmesi gereken şeyler vardır; bunların başında da kardeşliği zedeleyen masiyetlerden uzak durmak gelir. Bu yazımızda kardeşliğe aykırı durumlardan biri olan gıybet konusunu ele alacağız.

Gıybet Nedir?

"Ğ-y-b" kökünden türeyen kelime, gözlerden gizli/örtülü anlamındadır.[3] Şer'i ıstılahta gıybet ise kardeşinin gıyabında onun hoşlanmayacağı şekilde konuşmaktır. Bu tarif Allah Resûlü'ne (sav) aittir.

Ebû Hureyre'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) ashâbına, 'Gıybet nedir bilir misiniz?' diye sordu.

Sahabe, 'Allah ve Resûl'ü daha iyi bilir.' dedi.

Allah Resûlü (sav), 'Gıybet, kardeşini, hoşlanmadığı bir şeyle anmandır.' buyurdu.

Bu sırada Allah Resûlü'ne (sav), 'Benim söylediğim şey kardeşimde varsa o zaman ne buyurursun?' diye soruldu.

Bunun üzerine Allah Resûlü (sav), 'Söylediğin şey kardeşinde varsa onun gıybetini yapmış olursun. Eğer söylediğin şey onda yoksa o zaman kendisine iftira etmişsin demektir.' buyurdu."[4]

1. 8/Enfâl, 63
2. bk. 3/Âl-i İmrân, 103
3. bk. Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, 4/403, ğ-y-b maddesi
4. Müslim, 2589

Gıybetin Nebevi tanımından yola çıkarak İslam âlimleri önemli bir noktaya dikkat çekerler. Gıybet, Müslim kardeşinin kusurlu olduğunu ima eden, başkasının o Müslim'de kusur vehmetmesini sağlayan her şeydir.[5] Gıybet sözle ve açıktan olabileceği gibi bazen ima yoluyla ve yazıyla da olabilir.[6] Bazen biri hakkında konuşulurken, "Allah hepimizi affetsin, afiyet versin." gibi imalar, o insanda bir kusur olduğunu imleyen imalardır. Sosyal medyada olumsuz özelliğiyle anılan birine yorum yapmak, yapılan yorumu destekleyici imada bulunmak veya emoji göndermek gıybet olabilir. Birinin hoşlanmayacağı bir taklit, gördüğünde rahatsız olacağı el, yüz ve kaş hareketi gıybet olabilir. Ölçümüz bellidir: Kardeşinin hoşlanmadığı ne olursa olsun; ona açıktan, ima yoluyla, yazılı veya işaret diliyle yapılan her çekiştirme dedikodudur.

Gıybetin tanımını önemli kılan bir diğer şey şudur: Gıybeti yanlış tanımlayan insanlar, gıybeti başka isimler adı altında yapmaya başlarlar. Örneğin, "Ona da söyledim!" gibi cümlelerle gıybet yapan insanlar, birinin yüzüne söylenenin onun arkasından da söylenebileceğini düşünürler. Bazısı da "Olanı söylüyorum." iddiasıyla, söylediklerinin doğru oluşunu gıybet yapmadığına delil sayar. Oysa gıybetin tanımı bellidir. Bir Müslim'in hoşlanmayacağı şekilde arkasından konuşmak, gıybettir. Bunun onun yüzüne söylenmiş olması ve söylenen şeyin onda olması, yapılanın gıybet olduğu gerçeğini değiştirmez.

Kur'ân'da Gıybet

"Birbirinizin gıybetini yapmayın/arkasından konuşmayın. Sizden biri, ölü kardeşinin etini yemeyi ister mi? (Nasıl da) tiksindiniz! Allah'tan korkup sakının. Şüphesiz ki Allah, (tevbeye muvaffak kılan ve tevbeleri çokça kabul eden) Tevvâb, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[7]

İslam kardeşliğini bozan unsurlar Hucurat Suresi'nde ele alınmıştır. Bunlardan biri de gıybettir. Yüce Allah'ın gıybeti bir Müslim'in diğer Müslim kardeşlerinin etini yemesine benzetmesi, Kur'ân'ı tedebbür eden ilim ehlinin dikkatini celbetmiş, benzetmeden yola çıkarak bazı istinbatlarda bulunmuşlardır:

– Gıybet haramdır ve büyük günahlardandır. Zira insan eti yemek haramdır ve büyük günahlardandır; Yüce Allah'ın gıybeti insan eti yemeye benzetmesi, onun da aynı hükümde olduğunu gösterir.[8]

– İnsan eti yemek nefislerde çirkin görülen bir şeydir ve haramdır, aynı şekilde gıybet de (selim tabiatlı) insanlar için çirkin bir şeydir.[9] Ayette kullanılan istifhâm-i takrîrî üslubu da buna delalet eder. Bu üslup, muhatabın kabul ettiği ve onun yanında müsellem olan bir hükmü soru üslubuyla teyit etmeye ve muhatabı derin sorguya sevk etmeye yarar.[10] Ayet âdeta şunu der: Bu ayete muhatap herkesin kabul ettiği gibi ölü eti yemek çirkindir, öyleyse gıybet de çirkin olmalıdır. Zira masiyet ve vesveseyle kirlenmemiş kalpler/nefisler, gıybetin erdemli bir davranış olmadığını bilirler. Allah (cc) en doğrusunu bilir; bu bilginin kaynakları şunlardır: İlki, hiçbirimiz gıyabımızda hoşnut olmadığımız konuşmaların yapılmasını istemeyiz, hepimiz fıtri olarak bundan rahatsız oluruz. Bize yapılınca rahatsız olduğumuz şeyleri başkalarına yapmak erdemsizliktir. Bu bir hata değil, bile isteye kötülük yapmaktır. İkincisi, başkalarının arkasından konuşmak mert olmayan, korkak insanların tabiatıdır. Üçüncüsü, erdemli insan ıslah eden insandır. Bir başkasının arkasından konuşmak onu ıslah etmez, olsa olsa gıybet edenden nefret edip uzaklaşmasına sebep olur. İslam'ın emri gıybet değil, nasihattir. Mümin kardeşinin bir kusuru varsa ona hakkı ve sabrı tavsiye etmeli, onunla nasihatleşmelidir. Dördüncüsü, eli kolu bağlı, savunmasız bir insanı dövmek ile ortamda bulunmadığı için kendini müdafaa edemeyecek birini çekiştirmek aynı şeydir. Her ikisi de erdemli insanların çirkin göreceği şeylerdendir.

– Gıybetin insan eti yenmeye benzetilmesi; haysiyet, şeref ve kişilik haklarının da yaşam hakkı kadar değerli olduğunu, İslam'ın canı korumaya ne kadar önem veriyorsa insan onurunu korumaya da o kadar önem verdiğini gösterir.[11] Maalesef gıybet masiyetinin bu denli yaygın olma nedenlerinden biri de insanların bu konudaki bilinçsizliğidir. Çoğu insan, insan kanını dökmenin haram olduğunu bilir, ancak insan şahsiyetini ayaklar altına almanın haram olduğunu idrak edemez. Yine çoğu insan başkasının malında Allah'ın (cc) sınırlarını çiğnemenin haram olduğunu bilir, ancak dedikodu yaparak onun şahsiyetini ayaklar altına almanın haram olduğunu bilmez.

Saîd ibni Zeyd'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurur:

"En tehlikeli faiz (veya faizden dahi daha büyük günah) kişinin Müslim kardeşi hakkında haksızca ileri geri konuşmasıdır."[12]

Hâliyle adam öldürmek veya birinin malını haksız yollarla yemek çoğu Müslim için tasavvuru dahi zor masiyetlerken dedikodu yapmak gayet sıradandır. İslami ölçüler içinde düşünüldüğünde durum farklılaşır. Bir Müslim'in kanını ve malını haram kılan İslam, onun şahsiyet ve onurunu da haram kılmış, dedikodusunun yapılmasını kesin bir dille yasaklamıştır. Hatta denilebilir ki selim şeriat ve akıl nezdinde onur ve haysiyet, maldan daha değerlidir.[13] Selim fıtratlı insanlar malları

5. bk. El-Ezkâr li'n Nevevî, Dâru'l Fikr, s. 338
6. bk. Muhtasaru Minhâci'l Kâsidîn, Mektebetu Dâri'l Beyân, s. 170
7. bk. 49/Hucurât, 12
8. bk. Tefsîru's Sa'dî, Muessesetu'r Risâle, s. 801, Hucurât Suresi, 12. ayetin tefsiri
9. bk. Tefsîru'l Kurtubî, 16/335; Fethu'l Kadîr li'ş Şevkânî, 5/77, Hucurât Suresi, 12. ayetin tefsirleri
10. bk. Et-Tahrîr ve't Tenvîr, 26/254-255, Hucurât Suresi, 12. Ayetin tefsiri
11. bk. Mefâtîhu'l Ğayb, Dâru İhyâi't Turâs, 28/110; Fethu'l Kadîr li'ş Şevkânî, 5/77, Hucurât Suresi, 12. ayetin tefsirleri
12. Ebu Davud, 4876; Ahmed, 1651
13. bk. Mirkâtu'l Mefâtîh Şerhu Mişkâti'l Mesâbîh, Dâru'l Fikr, 8/3158

ve itibarları arasında kalsalar tereddüt etmeden itibar ve haysiyetlerini tercih ederler.

– Gıybetin ölü eti yemeye benzetilmesi, gıybeti yapılanın ölüye benzemesindendir. Şöyle ki; ölüye ne yapılırsa yapılsın, kendisine yapılan kötülüğün farkında değildir ve kendini müdafaa edemez. Gıybeti yapılan kişi de gıybetinin yapıldığının farkında değildir ve de kendisine yapılan bu kötülüğe karşı kendini savunamaz.[14]

– Ayette ölü eti yemeye benzetilen gıybet için, "Sizden biri, ölü kardeşinin etini yemeyi ister mi/sever mi?" sorusu sorulur. Ayeti okuyan her insan, gıybetin benzetildiği bu eylemden tiksinir, rahatsız olur. Ancak Allah (cc) bu eyleme yönelik soruya sevgi/istek kelimesiyle ifade etmiştir. Bunun hikmeti, tüm çirkinliğine rağmen gıybette insanı çeken bir şey olması, gıybetin kendine ait bir şehvetinin olmasıdır.[15]

Nedir bu şehvet? Gıybetin sebeplerini anlatırken de zikredeceğiz, insanı gıybete iten sebeplerden biri, başkalarını çekiştirirken aslında insanın kendisini övmesi, nefsini temize çıkarmasıdır. Lisan-ı hâliyle şöyle der: Falanca zikrettiğim kusurların hiçbiri bende yoktur, bende olmadığı için de başkalarını eleştiriyorum. Nefsin derinliklerinde yer eden bu düşüncenin tarifsiz bir hazzı vardır. Âlimlerin "gıybet şehveti" ifadesinden kastettikleri de bu hazdır. Gıybetin bir diğer hazzı, insana kendi nefsinin kusurlarını unutturmasıdır. Şöyle ki; insan kendi öz nefsini çok iyi tanır,[16] dışarıya verdiği görüntü ile kendi hakikati arasındaki mesafe insanı rahatsız eder. Bu rahatsızlıktan kurtulmanın yolu, başkalarının kusurlarına odaklanmaktır. Bu yönüyle gıybet, sakinleştirici ve ağrı kesici ilaçlar gibidir. Kendine has bir şehveti, hazzı vardır.

– Gıybetin ölü eti yemeye benzetilmesi, gıybetin leşe benzetilmesidir. Leş, kaldıkça kokuşmaya ve çevresi için hastalık yaymaya başlar. Gıybet de İslam toplumunun kokuşması ve çevre için hastalık oluşturması demektir. Gıybet yapan insanlar, İslam toplumunu bir arada tutan kardeşlik ve güven duygusunu içten içe çürütür, binayı içeriden yıkarlar. Zira gıybet yapanlar ve gıybet meclislerine maruz kalanlar, zamanla hiç kimseye güvenmemeye, bulunmadıkları meclislerde kendi arkalarından konuşulduğunu düşünmeye başlarlar. Bu da merhamet, sevgi ve dayanışmada bir vücudun azaları gibi olan[17] İslam ümmetini, birbirine güvenmeyen bir topluma dönüştürür.

Leşin yaydığı pis koku gibi gıybetin de kendine ait çirkin bir kokusu vardır. Arınmış ruhlar o kokuyu duyar, rahatsız olurlar.

14. bk. Tefsîru İbni'l Kayyim, Dâru Mektebeti'l Hilâl, 1/480
15. bk. Nazmu'd Durer, Dâru'l Kitâbi'l İslâmî, 18/380, Hucurât Suresi, 12. ayetin tefsiri
16. "(Hayır!) Bilakis insan, kendi nefsi üzerine basiret sahibidir. (Kendisini en iyi tanıyandır.) Mazeretlerini sayıp dökse bile." (75/Kıyâmet, 14-15)
17. bk. Buhari, 6011; Müslim, 2586

Câbir'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir gün Allah Resûlü (sav) ile beraber oturuyorduk. Kötü kokan leş kokusu yükseldi.

Allah Resûlü (sav), 'Bu kokunun ne olduğunu biliyor musunuz? Bu, müminlerin gıybetini yapanların yaydığı kokudur.' buyurdu."[18]

– İnsan eti yemek haramdır ve büyük günahlardandır. Haram olan şeyler de ancak zaruret durumlarında ve hayatı idame ettirecek kadar mübah olurlar.[19] Gıybet de aslen haramdır, bazı özel durumlarda gıybet caiz olur. İslam âlimleri Kur'ân ve Sünnetteki naslardan yola çıkarak bu durumları şöyle tespit etmişlerdir:[20]

a. Zulme uğrayanın; zalimini anması, yapılan zulmü dillendirmesi ve zalime karşılık vermesi caizdir:

"Allah, kötü sözün açıktan söylenmesinden hoşlanmaz. Zulme uğrayan müstesna. Allah (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[21]

b. Münker işlendiğinde o münkeri ilgili ve yetkili şahıslara iletmek, münkerin değiştirilmesi veya şahsın ıslah edilmesi için yardım istemek caizdir.

Abdullah ibni Mes'ûd'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav), bir miktar malı paylaştırdı. Ensâr'dan bir adam, 'Allah'a yemin olsun, Muhammed bu yaptığıyla Allah'ın rızasını murad etmemiştir.' dedi. Ben de **Allah Resûlü'ne** (sav) **giderek söyleneni ona haber verdim.** Allah Resûlü'nün (sav) yüzünün rengi değişti ve 'Allah, Mûsâ'ya rahmet etsin. Yemin olsun, ona bundan fazlasıyla eziyet edilmişti de o yine sabretmişti.' buyurdu."[22]

c. Fetva soran şahsın fetva istediği konuyla ilgili konuşması, şayet konu başkalarıyla ilgiliyse durumun anlatılması gerekir.

Âişe Annemizden (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Muâviye'nin annesi Hind, Nebi'ye (sav), 'Kocam Ebû Sufyân, cimri bir adamdır. Onun malından gizlice alsam bana günah olur mu?' diye sordu.

Allah Resûlü (sav), 'Kendine ve çocuklarına örfe göre yetecek kadar al.' buyurdu."[23]

d. İnsanları kötüden ve kötülükten sakındırmak için bazı insanların kusurlarını zikretmek de caizdir. Hadis rivayet eden ravilerin cerhi, bidat ehlinden ilim alacak öğrencinin uyarılması, evlenecek kişiye gelin veya damattaki ahlaki zaafların zikredilmesi, ticaret yapacak kimsenin bazı zararlı tüccarlara karşı uyarılması... bu baptandır.

18. Ahmed, 14784
19. Ölecek insanın, insan eti yiyip yiyemeyeceği ihtilaf edilen konulardandır.
20. bk. El-Ezkâr, s. 340 vd.; El-Ğiybetu'l Mubâha ve Suveruha'l Muâsıra, s. 515-570
21. 4/Nisâ, 148
22. Buhari, 6059; Müslim, 1062
23. Buhari, 2211; Müslim, 1714

Gıybetin ölü eti yemeye benzetilmesi, gıybetin leşe benzetilmesidir. Leş, kaldıkça kokuşmaya ve çevresi için hastalık yaymaya başlar. Gıybet de İslam toplumunun kokuşması ve çevre için hastalık oluşturması demektir. Gıybet yapan insanlar, İslam toplumunu bir arada tutan kardeşlik ve güven duygusunu içten içe çürütür, binayı içeriden yıkarlar. Zira gıybet yapanlar ve gıybet meclislerine maruz kalanlar, zamanla hiç kimseye güvenmemeye, bulunmadıkları meclislerde kendi arkalarından konuşulduğunu düşünmeye başlarlar. Bu da merhamet, sevgi ve dayanışmada bir vücudun azaları gibi olan İslam ümmetini, birbirine güvenmeyen bir topluma dönüştürür.

Fâtıma binti Kays'tan (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü'ne (sav), 'Ebu'l Cehm ve Muâviye ibni Ebû Sufyân beni istiyorlar.' dedim. Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu: 'Muâviye malı olmayan fakir biridir. Ebu'l Cehm ise sopası omzundan inmeyen bir adamdır, (yani çok dayakçı birisidir). Sen Usâme ibni Zeyd ile evlen.' "[24]

Âişe Annemizden (r.anha) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

" 'Ben filan ve filan kimsenin dinimizden bir şey bildiklerini zannetmiyorum.'

Ravilerden Leys şöyle dedi: 'Bu iki şahıs, münafıklardan iki adamdı.' "[25]

f. Bir insanı tanıtmak için ondaki bir sıfatı (uzun, kısa, zayıf, kilolu gibi) zikretmek veya bir lakapla meşhur olan birini lakabıyla anmak. Bu lakaplar tanıtma amaçlı olup dalga geçme veya küçümseme amaçlı olmadıkça ve sahipleri bu lakaplardan rahatsızlık duymadıkça lakap kullanmak gıybet kapsamında değildir. Zira Allah Resûlü (sav) ve ashabı, bazı sahabileri lakaplarıyla anmıştır. Bunlardan biri de iki elli/uzun elli anlamında Zu'l Yedeyn isimli sahabidir.[26]

Gıybetten Korunma: Takva ve Tevbe

Gıybeti yasaklayan ayetin sonunda Rabbimiz şöyle buyurur:

"Allah'tan korkup sakının. Şüphesiz ki Allah, (tevbeye muvaffak kılan ve tevbeleri çokça kabul eden) Tevvâb, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."

Gıybeti yasaklayan ayetin akabinde insanlar takvaya ve tevbeye davet edilmişlerdir. Allah'tan korkmak ve O'nun azabından sakınmak anlamındaki takva, dedikodudan korunmanın en önemli aracıdır. Çünkü insan Allah'ın (cc) onu gördüğü, duyduğu ve kuşattığı gerçeğini unuttuğunda gıybet yapmayı önemsemez. Kuşeyrî der ki: "Yaratılmışlar hakkındaki gıybet, Yaratan hakkındaki gaybetten kaynaklanır."[27] Takva ise insanın, onu Rabbinden uzaklaştıran şer ve zaaflara karşı takındığı tavırdır. Bu zaafların başında da insanın, Allah'ın (cc), kendisini duyup gördüğünü unutma zaafı gelir.

İnsan ne yaparsın yapsın, ne kadar dikkat ederse etsin, insandır. Mutlaka zaafa düşecek, günah işleyecektir. İnsani zaaflarına yenik düşüp gıybet yapan kimse, günahında ısrar etmemeli ve tevbeyle Rabbine yönelmelidir. Zira takva, günah işlememek değil, bile bile günahta ısrar etmemektir.

"O (muttakiler) ki; bir kötülük yaptıklarında yahut (günah işleyerek) kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı anar ve günahları için bağışlanma dilerler. Allah'tan başka kim günahları bağışlayabilir? Ve bile bile yaptıkları (yanlışta) ısrar etmezler."[28]

Gıybetin tevbesinin nasıl olacağında ihtilaf edilmiştir. Gıybeti yapan yalnızca tevbe mi edecek, yoksa tevbeye ek olarak gıybetini yaptığı kişiden helallik isteyecek midir? Bu tartışmanın nedeni gıybetin bir yönüyle Allah'ın (cc) hakkı olması, diğer yönüyle kul hakkı olmasındandır.[29]

İslam âlimlerinin cumhuru, gıybetçinin günahından tevbe etmesini ve gıybet yapılandan helalik istemesi gerektiğini söylemişlerdir. Çünkü gıybet, hakka girmek ve zulmetmektir. Tüm zulüm ve haklarda olduğu gibi helallik alma zorunluluğu vardır.[30]

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Biriniz, namus veya herhangi bir konuda kardeşine haksızlık yaptıysa altının ve gümüşün fayda etmeyeceği gün gelmeden önce ondan helallik dilesin. O gün geldiğinde iyiliği varsa yaptığı haksızlık kadar iyilik ondan alınır. İyiliği yoksa haksızlık ettiği kardeşinin kötülüklerinden alınıp ona yüklenir."[31]

24. Müslim, 1480
25. Buhari, 6067
26. bk. Buhari, 6051; Müslim, 573
27. Nazmu'd Durer, Dâru'l Kitâbi'l İslâmî, 18/379, Hucurât Suresi, 12. ayetin tefsiri
28. 3/Âl-i İmrân, 135
29. bk. Muhtasaru Minhâci'l Kâsidîn, Mektebetu Dâri'l Beyân, s. 173-174
30. bk. El-Ezkâr li'n Nevevî, Dâru'l Fikr, 346; Tefsîru'l Kurtubî, 16/337, Hucurât Suresi, 12. ayetin tefsiri
31. Buhari, 2449

Şayet gıybeti yapılan kişiye ulaşılamıyorsa veya şahıs ölmüşse onun için istiğfar dilemeli, ona dua etmeli, onun adına iyilik yapmalıdır.[32] Bazı âlimler, tabiin imamlarından Mucâhid'den (rh) yaptıkları nakille, gıybet yaptığı kişiyi övmesi gerektiğini söylemişlerdir. Mucâhid (rh) der ki: "Kardeşinin etini yemenin kefareti onu övmendir."[33]

İslam âlimlerinden bir grup ise gıybet yapanın tevbe etmesini, kardeşi için bağışlanma dilemesini ve onun gıyabında onu övmesini tevbe için yeterli saymışlardır. Onun gıybetini yaptığı için helallik istemenin gerekli olmadığını, zira bu durumun gıybeti yapılanın kalbinde kin ve öfkeye sebebiyet vereceğini, arkasından konuşulduğu için üzüleceğini söylemişlerdir. Ayrıca helallik istemenin gayesi, kalplerdeki kırgınlıkları gidermektir. Gıybeti yapılana bu haber verildiğinde şeriatın gözettiği gayenin aksine olumsuz duygular peyda olacaktır.[34]

Deriz ki; helallik alma hadisinde de varid olduğu üzere aslolan, zalimin mazlumdan hak helalliği istemesi, hakları kıyamete ertelememesidir. Gıybet bir zulümse ve gıybetle beraber bir hak oluşuyorsa, ki öyledir, o takdirde zalimin mazluma durumu bildirmesi ve helallik talebinde bulunması gerekir. Mümkünse zulmün türü ve içeriğine dair bilgi aktarmadan ona zulmettiğini ve helallik istediğini söyler. Böylece hem helalleşmiş hem de muhatabı incitmemiş olur. Ancak mazlum detayları öğrenmekte ısrarcı olursa o takdirde sadece zulmün türünü söyler, ama içeriğe dair detay vermez. Böylece İslam âlimlerinin zikrettiği endişelerden korunmuş olur. Fakat mazlum detayları öğrenmeden hakkını helal etmeyeceğini söylüyorsa o zaman detayları aktarır ve helallik ister.

Kendisinden helallik istenen Müslim geniş yürekli olmalı, affetme yolunu tercih etmelidir. Ona zulmedenin hatasına hatayla karşılık vermemeli, karşısındakini detay sorarak mahcup etmemeli, hatasından döndüğü için kardeşini tebrik edip cesaretlendirmelidir. Kendisinin de hata yapabileceğini, her şeyden önce Allah'ın (cc) bağışlamasına ve affına muhtaç olduğunu, Yüce Allah'ın affeden kulları affettiğini hatırlamalıdır.

"İçinizden fazilet ve zenginlik sahipleri, akrabalara, miskinlere/ihtiyaç sahibi yoksullara ve Allah yolunda hicret edenlere (bir daha mallarından) vermeyeceklerine dair yemin etmesinler. Affetsinler, hoş görsünler (yaptıklarını görmezden gelsinler). Allah'ın sizi bağışlamasını istemez misiniz? Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[35]

"Kim de sabreder ve bağışlarsa şüphesiz ki bu, azmedilmeye layık işlerdendir."[36]

"Şayet bir ceza verecekseniz size verilen cezaya misliyle karşılık verin. Şayet sabrederseniz hiç şüphesiz ki o, sabredenler için daha hayırlıdır."[37]

Bir sonraki sayımızda nasip olursa insanları gıybete iten sebepleri ele alacağız. Çaba bizden, başarı Allah'tandır (cc).

32. bk. El-Ezkâr li'n Nevevî, Dâru'l Fikr, s. 346
33. bk. Muhtasaru Minhâci'l Kâsidîn, Mektebetu Dâri'l Beyân, s. 174
34. bk. El-Vâbilu's Sayyib, Dâru Atââtu'l İlm, s. 389-390; İbnu'l Kayyîm bu görüşü tercih etmiş ve Hocası İbni Teymiyye'ye (rh) nispet etmiştir.
35. 24/Nûr, 22
36. 42/Şûrâ, 43
37. 16/Nahl, 126

Enes YELGÜN

RIDVAN BİATİ

Hamd, Allah'a; salât ve selam, Resûl'üne olsun.

Allah Resûlü (sav) ashabı ile beraber Mekke dışında umre ziyareti yapmak için beklemedeyken müşrikler de kendi içlerinde bu krizden nasıl çıkabilecekleri üzerine tartışmalarını sürdürüyorlardı. Hem zaman kazanmak hem de Allah Resûlü'nün (sav) niyetini net bir şekilde anlamak için birçok elçi gönderdikten sonra Peygamberimiz süreci daha da hızlandırmak adına kendisi bir elçi göndermek istedi.

"Sonra Allah Resûlü (sav), Ömer ibni Hattab'ı (ra) geliş gayelerini Kureyş eşrafına tebliğ etmesi için Mekke'ye göndermek amacıyla çağırdı.

Ömer şöyle dedi: 'Ya Resûlallah! Ben kendim için Kureyş'ten korkarım. Mekke'de Adiyy ibni Kab'dan beni koruyacak hiç kimse yoktur. Kureyş benim onlara olan düşmanlığımı ve katılığımı biliyor. Fakat ben sana bir adam göstereyim. O onlara karşı daha güçlüdür. O, Osmân b. Affan'dır.'

Allah Resûlü (sav) Osmân'ı (ra) çağırdı. Onu, Ebû Sufyan ve Kureyş eşrafına, savaş için gelmediklerini, yalnız Kâbe'yi ziyaret için geldiklerini haber vermesi için Mekke'ye gönderdi.[1]

Allah Resûlü (sav) Osmân'a (ra) ayrıca, müşrikleri İslam'a davet etmesini, müminlerden bazılarını yanına alıp Mekke'deki kadın ve erkek müminlere götürmesini, onlarla görüşmesini, Yüce Allah'ın, dinine yardımcı olduğunu ve Mekke'de imanın gizlenmeyip açığa vurulacağı günün yakın olduğunu haber vermesini emretti."[2]

"Osmân (ra) Mekke'ye girdiği sırada amcasının oğlu Eban ibni Saîd El-As onunla karşılaştı. Ve ona ikramda bulundu. Sonra ona Allah Resûlü'nün (sav) mektubunu tebliğ etmesi için eman verdi.

Osmân (ra), Allah Resûlü'nün mektubunu onlara okumayı bitirdiği zaman ona şöyle dediler: 'Eğer Kâbe'yi tavaf etmeyi dilersen tavaf et.'

O da şöyle dedi: 'Allah Resûlü onu tavaf etmeden tavaf edecek değilim.'

(Kureyş buna sinirlendi ve) Osmân'ı yanlarında (üç gün) tuttular."[3]

Osmân'ın (ra) Mekke'ye elçi olarak gönderilmesi akabinde gelişinin gecikmesinin sebebi net olarak bilinmiyor. Fakat bu durum sahabeye ulaştığında Allah Resûlü (sav) ashabını topladı ve hemen onlardan ölüm üzerine biat aldı. Bu olay Nebimizin (sav) kriz anlarında yürüttüğü şer'i siyasete dair en güzel örneklerdendir.

Dünya hayatı bu iki tip şahıs/amel arasında gidip gelmemizden ibarettir. Ahirete endeksli yaşamlarımız beraberinde fedakârlığı ve bu şekilde fırsatlar karşımıza çıktığında kaçırmamayı sağlar. İmanımızın tam olarak oturmaması, kaybedeceğimiz şeylerin çokluğunun gözümüzü korkutması ise burnumuzun dibindeki bir amelden bile mahrum olmamızla neticelenebilir.

1. bk. Sîretu İbni Hişâm, 2/322 vd.
2. bk. Zâdu'l Meâd, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 3/258
3. bk. Resûlullah'ın (sav) Hayatı İle İslâm'ın Hareket Metodu, 2/35

Allah Resûlü (sav) ölüm üzere biat alırken ilk mesajı müşriklere yönelikti. Umre konusunda kararlı olduğunu, bu hususta ölümden çekinmeyeceğini ve yanındaki topluluğun da bu konuda hemfikir olduğunu göstermiş oldu. Zaten hemen akabinde Osmân (ra) geri döndü, müşrikler kesin olarak meseleyi sulh ile çözmeye karar verdiler ve bunu beyan edecek şekilde son bir elçi gönderdiler.

Rıdvan Biati'nin müminlere yönelik de bir mesajı vardı. Allah Resûlü (sav) aynı kararlılığı kendi arkadaşlarına da gösterdi. Ayrıca bir vücudun azaları olma hissiyatını herkese işleyecek şekilde pratiğini yapmış oldu. Sadece bir bir arkadaşları için hepsinin ölüme hazır olması gerektiğini biat ile ortaya koydu.

Rıdvan Biati'nde dikkatimizi çeken iki farklı tabloya geçmeden önce Ömer (ra) ile Osmân (ra) arasında yapılan tercih hakkında bir noktaya değinmekte fayda var.

Burada Ömer (ra) gayet tabii bir şekilde Peygamber'in (sav) emrine ne kadar zor olursa olsun ittiba edebilirdi. Fakat o, bazı endişelerini dillendirip öneri sundu. Bu, Ömer'in kıymetini gözümüzde azaltmaz. Aynı Ömer hicret ederken herkese meydan okuyarak bu ameli yapmıştı. Nasıl ki o zaman hicreti gizli yapanlar kınanmadığı gibi burada da Ömer (ra) ile Osmân (ra) arasında kıyas yaparak Ömer kınanmaz. Bize düşen, imanımızı sürekli salih amellerle tazelemek ve zor emirler geldiğinde Rabbimizden yardım talep etmektir.

Diğer bir husus da Osmân'ın (ra) müşriklerin tavaf emrini kabul etmemesidir. Gayet açıktır ki burada hedeflenen, bir kişinin salih amel yapması için teşvikte bulunmak değildir. Öyle olsaydı Allah Resûlü (sav) ve ashabını engellemezlerdi. Gaye müminler arasında var olan o birliktelik duygusunu baltalamaktı. Müşrikler paramparça olmuş bir hâldeyken ve bu hâlleri de sürekli yeni hadiselerle derinleşirken müminleri tek vücut olarak görmeleri eziyetlerini daha da fazla arttırıyordu.

Bununla bağlantılı başka bir konuda Allah Resûlü'nün (sav) Mekke'de kalan mustazafları hiç unutmamasıydı. Onları oradan kurtarmak için operasyonlar düzenliyor, mektuplarla onlara destek oluyordu. Yine aynı şekilde Osmân'a (ra) çok kritik bir görev verirken mustazaf müminleri de görmesini ve onlara moral vermesini istemesi müminlerin öncelikleri arasında ne olması gerektiğini de göstermesi açısından önemlidir.

Osmân'ın (ra) alıkonulması haberi gelince Allah Resûlü (sav) müminlerden biat aldı. Bu biati alırken iki sınıf insan ortaya çıktı:

Ebû Katade'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Resûlullah Rıdvan Biati'ne çağırdığı zaman Cedd ibni Kays kaçtı ve bir devenin altına saklandı. Ben onun peşine düştüm. Bir adamdan yardım isteyerek onu devenin altından çıkardım. Ona şöyle dedim: 'Yazıklar olsun sana! Niçin devenin altına saklandın? Cibril'in indirdiği şeyden mi kaçıyorsun?'

O dedi ki: 'Hayır! Korkunç bir ses duydum, düşman zannederek saklandım.'

Bana yardım eden adam ona şöyle dedi: 'Bu korku senden hiç gitmesin. Sende hayır yoktur.'

Cedd ibni Kays hastalanıp öldüğü zaman Ebû Katade, o defnedilinceye kadar evinden çıkmadı. Ona niye böyle yaptığı sorulunca, 'Hudeybiye Günü ve Tebuk Gazvesi'nde söylediği şeylerden sonra onun cenaze namazını kılmak istemedim.' dedi."[4]

"Seleme ibni Ekvâ'nın (ra) bildirdiğine göre Hudeybiye'de Resûlullah (sav) semure ağacının altında ashabını kendisine biate davet ettiği zaman Seleme ibni Ekvâ (ra) halkın başında Resûlullah'a (sav) biat etti. Halktan biat edenler yarıyı bulduğu sırada, Resûlullah (sav) Seleme'yi (ra) görünce şöyle buyurdu: 'Ey Seleme! Bana biat ettin mi?'

Seleme, "Ya Resûlallah! Ben sana halkın en başında biat etmiştim." dedi.

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: 'Yine biat et!' Seleme tekrar biat etti. Resûlullah (sav) Seleme'yi silahsız görünce ona bir yay ve bir kalkan verdi. Resûlullah (sav) biat ala ala halkın sonuna geldi.

Resûlullah (sav) Seleme'ye şöyle buyurdu: 'Ey Ekva'nın oğlu! Bana biat etmez misin?'

Seleme, 'Ya Resûlullah! Ben sana hem halkın başında, hem halkın yarılandığı sıralarda, hem de sonlarında biat ettim' dedi. Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: 'Yine et.' Seleme tekrar biat etti."[5]

"Andolsun ki o ağacın altında sana biat ettikleri zaman, Allah müminlerden razı olmuştur. Onların kalplerinde olan (samimiyeti) bilmiş, üzerlerine sekinet indirmiş ve onları yakın bir fetihle mükâfatlandırmıştır."[6]

"Gerçek şu ki sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmişlerdir. Allah'ın eli, onların ellerinin üzerindedir. Kim (biatını) bozarsa, kendi aleyhine (biatını) bozmuş olur. Kim de Allah'a verdiği söze vefalı olur (gereklerini yerine getirirse) ona, büyük bir mükâfat verecektir."[7]

Araplar arasında savaş sırasında söz vermek ve bunun üzerine savaşmak bilinen bir uygulama idi. Allah Resûlü de (sav) müminleri yapacakları amele sıkı sıkıya bağlayacak şekilde onlardan en uygun anlarda söz alırdı. Ve bu sözü de bu söze bağlılıklarını da onlara hatırlatarak amele teşvik ederdi.

Nebimizin (sav) bu teşviği karşısında her amelde olduğu gibi insanlar iki kısma ayrıldılar. Bazıları var ki dünyalık peşinde koşarak fedakârlıktan kaçınırken diğerleri ise bu ameli defalarca yapmakta hiçbir çekince duymadılar.

Dünya hayatı bu iki tip şahıs/amel arasında gidip gelmemizden ibarettir. Ahirete endeksli yaşamlarımız beraberinde fedakârlığı ve bu şekilde fırsatlar karşımıza çıktığında kaçırmamayı sağlar. İmanımızın tam olarak oturmaması, kaybedeceğimiz şeylerin çokluğunun gözümüzü korkutması ise burnumuzun dibindeki bir amelden bile mahrum olmamızla neticelenebilir.

Duamızın sonu, âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdetmektir.

---

4. bk. Resûlullah'ın (sav) Hayatı ile İslâm'ın Hareket Metodu, 2/37
5. bk. Resûlullah'ın (sav) Hayatı ile İslâm'ın Hareket Metodu, 2/37-38
6. 48/Fetih, 18
7. 48/Fetih, 10

LEHÎYA EVÎN Û NEQŞA DILAN

Di bin alayekê de bi milyonan însan, naşibin hevdû ne bi reng û ne jî bi ziman
Ûmmeta dawet xûyaye li Herameyn, bi zahir ewqas beden weke xwedî yek can
Di navnîşekê de ne qewmên bê jimar û di taxeyek de ne gûlên heft bexçeyan
Bi tewhîd heşîr dibe li Beytullah însan, di heman awazê de bi milyon hêvîyan

Di qelban de alava bê agir û dûman, dema gihîştinê pirsek e li ser ziman
Ew îman a ku disekinîne boran, bes min li Kâ'beyê dît ne li tu war û deveran
Nefhaya ku heceya Qûr'an e li ser ziman, min çi evîn dîtin li Beyta derdgiran
Her bostê Harem bi mêvanên Allah tije bû, lê min rê dîtin ku derdikeve erşan

Behr û çîyan borîne hatine wek lêhîyan, bê xew, birçî û bê av in gelek ji wan
Weke dilopên dineqitin li ser behran, wekhevtîye bo kesên bi nav û nîşan û xîzan
Hin ji wan kor bûn û hin jî dixişikîn bi çi halê, lê kêm nedibû hemd û zikir ji wan
Qedehek zemzem û naneke ziwa, min fedî kir ji têrbûna xwe li hember birçîyan

Axiretê dixwazin ne war û malê dinê, li Kâ'beyê nezera Rahman e daxwaza wan
Kalên piştqilûzî û helîyayî bi qeremên bê qidûm jî digerîyan weke perwaneyan
Jê re bihar e dibêjî qey havîn nedîtîye, bi secdeyekê distîne bi hezaran rûtbeyan
Nefs di nav lepên îmanê de perçiqîye û bi rohê berzbûyî re bi erşê ve digerîyan

Say'a Safa û Merwe lehîya evînê ye, alema melekût jî ne bêpar e ji ev mîhrîcan
Dorpêç kirine li Kâ'beyê hemû semawat, li çend cihan vebûne derîyên esmanan
Kîjan qelem dê bikaribe binivîse ew qesr û avahîyên ji zimrûd û lûlû û mercan
Rawestiyam û temaşe kirim tewafa muazzam, min dît mîsala kâinat e ev dewran

Weke tavîya baran e selam, carînan heyirî dimam gelo kîjan melek û kîja însan
Qelb û dil şûştî û zipîzelal in, seylaveke wisan ku dihedimîne bendêyên gûnehan
Qesra wate ye Mescîdû'l Heram, dibêje li cem min e çareya her cûreyên xefletan
Ew çi neqşeke zerîf û ew çi îhtîşam, Muhammed e texta xwe danîye li ser dilan

Ne hesed dimîne û ne qûretî û ne jî kibir, lewre dikişe şeytanê laîn ji demaran
Min xwê da û ez tî bûm qet tu tişt tehm nedida, gotin zemzem şîfa ye ji bo can
Ev çend sal e ez bi xuşûyê nizanîbûm, min tehmkir vê lezzetê li beyta Rehman
Min dît ku ewiqîn û pêmijûlîye dinya, bi rewşa tu kesî nexape qet tu car, eman!

Osman SADIKOĞLU

Talha AKMAN

BERABERLİK

Evet, edinmek istediğimiz ahlaki özellikleri kendisinde bulunduran insanlarla aynı ortamları paylaşmamız bizim için her türlü faydadır. Onlar gibi salih amellerimiz, zikirlerimiz, namazlarımız, ilmimiz, fedakârlıklarımız… olmayabilir. Bu konuda şeytanın, "Sen onlar gibi değilsin, olamazsın da! Git, kendi dengin kişilerle otur." vesveselerine kulak vermemek gerekir. Onlar gibi olamasak da onlarla birlikte olanlar Allah'ın rahmeti ve keremiyle bedbaht olmaz.

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقٖينَ

"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının ve sadıklarla beraber olun!"[1]

Allah'ın (cc) adıyla,

Allah'a (cc) hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Geçen aylarda konu edindiğimiz Ahzâb Suresi, 70 ve 71. ayetleri incelerken takvalı olmanın kulluk emanetini eda edebilmemiz için gerekli olduğunu, Enfâl Suresi, 29. ayette ise takvalı olan kullara Rabbimizin "Furkân"ı, yani doğru ile yanlışı ayırt edebilme nimetini vereceğini izah etmeye çalıştık.

Bu ayki yazımızda Rabbimizin (cc) bizi kendisiyle istikamete ulaştıran yol işaretlerinden olan "sadıklarla birlikte olmak" konusunu ele alacak ve bir Müslim'in çevre bilincinin nasıl olması gerektiğini anlamaya çalışacağız.

Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının ve sadıklarla beraber olun!

"S-d-k" kökünden türeyen sıdk/sadakat, bir şeyde var olan kuvvet ve dayanıklılığa delalet eder. Doğru konuşmaya sıdk denmesi; doğru sözün güçlü ve kalıcı olması, yalanın ise zayıf ve geçici olmasındandır.[2] Zamanla doğru sözlülük, dürüstlük, yiğitlik, özü sözü bir olma veya bunlara delalet eden eylemler için "s-d-k" kökünden türeyen kelimeler kullanılmıştır.

Konu edindiğimiz ayet, Tebuk Seferi'nden geri kalan Ka'b ibni Mâlik (ra) ve iki arkadaşı hakkında nazil olmuştur.

Tebuk Seferi diğer seferler gibi değildi. Resûlullah (sav) normal zamanlarda ordusuyla sefere çıkacağı zaman nereye doğru gideceğini sahabilere bildirmezdi. Tebuk Seferi'nde havanın çok sıcak, yolculuğun çok uzun ve düşmanın çetin olmasından dolayı Resûlullah (sav), sahabileri sağlam bir şekilde hazırlanabilmeleri için sefer hakkında bilgilendirmişti.

Ka'b ibni Mâlik (ra) bu kıssayı çok uzun ve detaylı bir şekilde bizlere aktarmıştır. Kendisi bu savaş için hazırlık ilanı verilmesinden sonra hazırlanma konusunda ağırdan aldığını,

1. 9/Tevbe, 119
2. Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, 3/339-340; Tehzîbu'l Luğa, 8/276-278, s-d-k maddeleri

ertelediğini ve ertelemesinin sonucunda da Medine'de savaşa katılamayan münafıklarla birlikte kaldığını anlatır.

Ka'b (ra), Resûlullah (sav) Medine'ye gelinceye kadar nasıl bir mazeret ileri süreceğini kara kara düşünür, bu konuda çevresindekilere danışır. Ancak Resûlullah (sav) geldiğinde kendisi bu konuda doğru söylemeye karar verir.

Resûlullah (sav) seferden döndüğü zaman sünneti üzere iki rekât namaz kılar ve mescidde oturur, insanlarla hasbihâl ederdi. Resûlullah (sav) mescidde otururken münafıklar hiçbir karşılığı ve gerçeklik payı olmayan basit mazeretler öne sürdüler. Resûlullah (sav) onları söyledikleri gibi kabul etti ve sinelerinde olanı Allah'a (cc) havale etti.

Ka'b (ra) geldiğinde ise Resûlullah'ın (sav) tavrı değişti, kızgın bir gülümsemeyle Ka'b'a (ra) baktı ve "Neden sefere katılmadın? Bineğini satın almamış mıydın?" diye sordu. Ka'b (ra) şöyle cevap verdi: "Ey Allah'ın (cc) Resûlü! Vallahi eğer karşımda sıradan bir insan olsaydı ben ona yalan söyleyerek onu ikna eder, kendime inandırabilirim. Benim böyle bir kabiliyetim vardır. Ancak şunu da biliyorum ki ben şimdi benden razı olmanı sağlayacak bir yalan söylersem Allah (cc) sana bunu bildirecektir. Ancak senin bana kızacağını bildiğim hâlde doğruyu söylersem vallahi Allah'ın (cc) benim hakkımda güzel bir sonuç takdir edeceğini ümit ediyorum. Ve ey Allah'ın Resûlü! Vallahi savaşa katılmama konusunda hiçbir mazeretim yoktu. Hatta bu sefer sırasında sahip olduğum imkâna daha önce hiç sahip olmadım."

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Buna bakın, doğru söyledi. Allah (cc) senin hakkında hükmünü indirinceye kadar kalk!"

Ka'b (ra) kendisiyle birlikte Hilâl ibni Umeyye (ra) ve Murâre ibni Rabîa'nın (ra) savaştan geri kaldığını ve onların da kendisi gibi hiçbir mazeret ileri sürmeksizin dürüst bir şekilde durumlarını Resûlullah'a (sav) bildirdiğini anlatır. Bunun üzerine Resûlullah (sav) bu üç sahabi ile ailelerinin dahi hiçbir şekilde muhatap olmamasını ve tüm sosyal ilişkilerin kesilmesini emretmiştir. Ka'b (ra) bu sürecin elli gün sürdüğünü ve bu elli gün boyunca Medine sokaklarının kendisine ne kadar dar geldiğini anlatmıştır. Ellinci günde ise Tevbe Suresi 117, 118 ve 119. ayetler nazil olmuş, tevbelerinin kabul olduğu tevbeleri çokça kabul eden Allah (cc) tarafından bildirilmişti.

Ka'b ibni Mâlik (ra) tevbesinin kabul olması üzere şöyle der: "Ey Allah'ın Resûlü! Şüphesiz Allah beni ancak doğrulukla kurtardı ve yine tevbemin bir gereği de hayatta kaldığım sürece doğrudan başka bir söz söylememektir." Ve devamında şu öğütte bulunur: "Allah'a yemin ederim ki Resûlullah'a (sav) o sözlerimi söylediğimden bu yana bugünüme kadar doğru sözlülükten ötürü Allah'ın beni sınadığından daha güzel bir şekilde hiçkimseyi sınamış olduğunu bilmiyorum. Allah'a yemin ederim ki ben o sözleri Resûlullah'a (sav) söylediğimden itibaren bu günüme kadar bir defa dahi kasten yalan söylemeye kalkışmadım. Hayatımın geri kalan kısmında da Allah'ın beni korumasını ümit ederim." [3]

Enfâl Suresi, 29. ayette Allah'ın (cc) kullarına takva ile birlikte furkanı, yani doğru ile yanlışı birbirinden ayırabilmeyi verdiğini açıkladık. Ancak bu kıssadan anlıyoruz ki bir kimsenin istikamet üzere kalabilmesi için takva ve furkan yeterli değildir. Bir kimsenin istikamet üzere kalabilmesi için bunlarla birlikte gereken bir başka esası yazımıza konu edindiğimiz ayetten öğreniyoruz: Sadıklarla birlikte olmak.

Ka'b ibni Mâlik (ra) ve arkadaşları Resûlullah'ın (sav) sahabesindendi. Resûlullah'a (sav) biat etmiş takvalı kişilerdi. Ka'b'ın (ra) dediği gibi, kendisi hem Akabe Biatı'nda bulunmuş hem de Resûlullah (sav) ile birçok savaşta yer almıştı. Ancak Tebuk Seferi sırasında sadıklarla, yani savaşa katılanlarla birlikte olamamış, neticesinde ise savaştan geri kalmıştı.

Sadıklardan olmak için

Sadıklardan/Doğru sözlülerden olmak istiyorsak ilk olarak yapmamız gereken, sürekli bir şekilde konuşmalarımıza dikkat etmektir. Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Size doğruluğu emrediyorum, çünkü doğruluk insanı iyiliğe götürür, iyilik de cennete. Kişi doğru söylemeye devam eder, tâ ki Allah katında doğrulardan/sıddıklardan yazılıncaya dek. Sizi yalandan sakındırıyorum, çünkü yalan fücura, fücur da insanı ateşe götürür. Kişi yalan söylemeye devam eder tâ ki yalancılardan yazılıncaya kadar." [4]

Okuduğumuz ayet hakkında İbni Mes'ûd (ra) şöyle der: "Yalan söylemek, ne ciddi ne de şaka olarak uygun değildir. Sizden biri, çocuğuna bir şey vadettiğinde sözünü mutlaka yerine getirsin. Dilerseniz şu ayeti okuyun: 'Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının ve sadıklardan olun!' Yalan söyleme konusunda herhangi bir ruhsat görüyor musunuz?!" [5]

Ayetten öğrendiğimiz bir diğer hakikat, sosyal çevremizle ilgilidir. Hayatımızda edinmek istediğimiz bir ahlak ve mazhar olmak istediğimiz bir amel varsa çevremizi buna göre şekillendirmemiz gerekir. İnsan, çevresindeki beş kişinin ortalamasıdır. Yani kimlerle oturup kalkıyorsa, kimlerle vakit geçiriyorsa insan o kişilerdir. Bir kimsenin "Çevremdeki insanlar böyle, ama ben onlar gibi değilim." sözü ne şer'i hakikate ne de fıtri gerçekliğe uygundur. Kim gibi olmak istiyorsak o ahlaka ve karakteristik özelliklere sahip olan insanlarla birlikte olmamız gerekir.

---

3. bk. Buhari, 4418; Müslim, 2769
4. Buhari, 6094; Müslim, 2607
5. İbn Cerîr, 12/69, 70; İbn Ebî Hâtim, 6/1906; İbn Ebî Şeybe, 8/403; Beyhakî, Şuabu'l-Îmân, (4789, 4790)

Ebû Mûsâ El-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"İyi arkadaş ile kötü arkadaşın misali, misk taşıyan ile demirci körüğü üfleyen kimsenin misaline benzer. Misk taşıyan bir kimse ya sana bir miktar ikram eder ya sen ondan satın alırsın yahut ondan sana hoş bir koku gelir. Körük üfleyen kimse ise ya (saçtığı kıvılcımlarla) elbiselerini yakar ya da (ondan) kötü bir koku alırsın."[6]

Yazımıza konu edindiğimiz ayet hakkında İbni Mes'ûd'un (ra) "من الصادقين/sadıklardan (olun)"[7] şeklinde okuduğu rivayet edilmiştir. Ayetlerin farklı kıraatleri tefsir özelliği taşır ve buna göre, ayeti şu şekilde anlayabiliriz: Sadıklardan olabilmemiz için sadıklarla; doğru sözlü insanlarla birlikte olmamız gerekir.

Tüm bunlarla birlikte kişinin kendini ıslah ve imarı için çevresini salih insanlardan oluşturması onun için her türlü faydadır. Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın (cc), yeryüzünde dolaşıp zikir meclisi arayan melekleri vardır. Allah'ı zikreden bir topluluğu buldukları zaman, 'Gelin gelin, bulduk!' diye birbirlerine seslenirler. Sonra gelip o meclisin etrafında otururlar. Kanatlarını dünya semasına kadar gererek tamamını kuşatırlar. Onları en iyi bilen olduğu hâlde Rableri, onlara sorar: 'Kullarım ne diyor?'

'Kulların seni tesbih ediyorlar, tekbir getiriyorlar, tahmid ediyorlar, temcid (tazim) ediyorlar.' derler.

Allah sorar: 'Peki, onlar beni gördüler mi?'

'Hayır. Vallahi seni görmediler.'

Allah tekrar sorar: 'Ya beni görmüş olsalardı, durumları nasıl olurdu?'

'Eğer seni görmüş olsalardı daha çok ibadet, daha çok tahmid ve daha çok tesbih ederlerdi.' derler.

Rabbleri yine sorar: 'Peki, ne istiyorlar?'

'Senden cenneti istiyorlar.' derler.

Allah, 'Peki, onlar cenneti gördüler mi?' diye sorar.

'Hayır, Vallahi ya Rabbi, onu görmediler!' derler.

Allah sorar: 'Ya onu görmüş olsalardı, durumları nice olurdu?'

'Tabii ki ona karşı arzu ve rağbetleri daha da çok olurdu.' derler.

Rabbleri tekrar sorar: 'Onlar neden sakınıyorlar?'

'Cehennemden sakınıyorlar.' derler.

Allah yine sorar: 'Onu gördüler mi?'

'Hayır, Vallahi onu görmediler!' derler.

Allah, 'Ya onu görmüş olsalardı, durumları ne olurdu?' diye sorar.

'Elbette ondan daha çok korkar ve daha çok kaçarlardı.' diye cevap verirler.

Bunun üzerine Allah şöyle buyurur: 'Sizi şahit tutuyorum, ben onları bağışladım.'

Meleklerden bir tanesi bunun üzerine şöyle der: 'Ama içlerinde zikir için değil de sadece bir işi için gelip oturan falan kimse de vardır.'

Allah, 'Böyle bir topluluğun arkadaşları da bedbaht/şakî olamaz.' diye buyurur."[8]

Evet, edinmek istediğimiz ahlaki özellikleri kendisinde bulunduran insanlarla aynı ortamları paylaşmamız bizim için her türlü faydadır. Onlar gibi salih amellerimiz, zikirlerimiz, namazlarımız, ilmimiz, fedakârlıklarımız... olmayabilir. Bu konuda şeytanın, "Sen onlar gibi değilsin, olamazsın da! Git, kendi dengin kişilerle otur." vesveselerine kulak vermemek gerekir. Onlar gibi olamasak da onlarla birlikte olanlar, Allah'ın (cc) rahmeti ve keremiyle bedbaht olmaz.

6. Buhari, 5534; Müslim, 2628
7. İbn Cerîr, 12/69, 70'te, İbn Ebî Hâtim, 6/1906'da bu kıraatle rivayet etmiştir.
8. Buhari, 6408; Müslim, 2689

SÜNNET KORUNMUŞTUR[1]

Enes DOĞAN

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Önceki makalelerimizde sahabe ve hadis rivayetleri üzerinde durmuştuk. Bundan sonraki makalelerimiz şu üç soru etrafında şekillenecektir:

- Sünnet korunmuş mudur?
- Sünnet neden muhafaza edilmiştir?
- Ümmet, Sünneti korumak ve sonraki nesillere ulaştırmak için neler yapmıştır?

Konunun Önemine Dair Birkaç Not

Bu konuyu ele almamızın birkaç önemli gerekçesi vardır:

a. Tarih boyunca Sünnet üzerinde çeşitli şüpheler ortaya atılmıştır:

- Sünnet hüccet midir, değil midir?
- Haber-i âhad hüccet midir, değil midir?
- Hüccetse hem usul (akide) hem furûda (ahkâm/fıkıh) mı, yoksa sadece furûda mı hüccettir?
- Kat'i bilgi mi ifade eder, zanni mi?..

İslam âlimleri gerek kitaplarında özel bölümler açarak gerek de müstakil eserler yazarak bu şüphelere cevap vermişlerdir. Ancak bu konularda şüpheye düşenlerin zihninde "Sünnet korunmamıştır." şeklinde örtük bir kanaat vardır. "Sünnet korunmamıştır." inancı, Sünnetin dinin her alanındaki hücciyyetini ve bilgi değerini tartışmaya, sınırlamaya ve inkâra götürmüştür. Bu sebeple Sünnetin korunmuşluğu, bunun neden ve nasıl sağlandığı üzerinde durmak elzemdir.

b. Sahabenin ve âlimlerin Sünneti korumak ve sonraki nesillere ulaştırmak için verdiği mücadeleyi görmek amacıyla bu konuyu ele alıyoruz. Bugün sahih Sünnete kolaylıkla ulaşabiliyor olmamız, geçmiş ümmetin büyük bir emek ve titizlikle yürüttüğü muhafaza faaliyetleri sayesinde mümkün olmuştur. Bu hem bir vefa borcu olarak onları hayırla anıp dualarımızda eksik etmemeyi hem de onlar gibi sımsıkı sarılıp Sünneti muhafaza etmemizi gerektirir.

Kur'ân'ın korunmasının ardındaki maksatlar, Sünnetin de korunmasını gerektirir. Çünkü Sünnet, Kur'ân'ın hücciyyetini destekler ve Kur'ân'a tutunanların hidayetini arttırır.

1. bk. El-Edilletu'l Yakîniyye alâ Hıfzi's Sünneti'n Nebeviyye, Dr. Hâtim ibni Ârif ibni Nâsir Eş-Şerîf; Hıfzullâhi's Sünne ve Suverun min Hıfzı'l Ulemâi lehâ, Ahmed ibni Fâris Es-Sellûm, s. 39

Sünnet, lafzen korunmuş Kur'ân ayetlerinin mana olarak da korunmasını sağlar.

c. Ne yazık ki, hadis tarihi ve ıstılahları hakkında yeterli bilgi sahibi olmayan kimi nasipsizler, ümmetin Sünneti ulaştırma ve koruma emeklerini bir çırpıda yok saymakta ve onca emeğe nankörlük etmektedir. Hadislerin günümüze aktarımını "kulaktan kulağa oyunu" gibi görüp küçümsemektedir. Bu konuyu ele alıyoruz ki durumun hiç de kulaktan kulağa oynamak gibi olmadığı açığa çıksın... Sünnetin nasıl titizlikle korunduğu ve ilmî yollarla aktarıldığı bilinsin... "Tâ ki helak olan delil üzere helak olsun, hayat bulan da delil üzere hayat bulsun."[2]

Sünnetin Korunmasından Kasıt Nedir?

Sünnetin korunmasıyla kastımız, zayi olmaması, uydurma ve tahriflerin karışmasına engel olunması ve sahih ile zayıfı birbirinden ayrılmış veya ayırt edilebilecek bir şekilde sonraki nesillere ulaşmasıdır.

Sünnetin korunması, aktarılan her naklin sahih olması, raviden kaynaklı türlü hataların bulunmaması, hiçbir hadisin başka bir hadisle çelişkili gibi durmaması demek değildir.

Sünnetin korunması;

– Zayıf ve uydurmaların ayıklanmasıyla sahih/makbul nakillerin tespitidir.

– Beşerî/İnsani zaaflardan kaynaklanabilecek ravi hatalarının tashih edilmesiyle doğruyu ortaya çıkarmaktır.

– İnsan aklının kendince varsayabileceği kapalılıkları ve çelişkileri; ilim, fıkıh, basiret ve hikmetle beyan etmek, şüpheleri gidermektir.

Bu nedenle, rivayet edilenler arasında zayıf, uydurma, ravi hatası ve zahirî çelişkilerin bulunması, Sünnetin korunmadığı anlamına gelmez. Bilakis bunların varlığı, Sünnetin korunduğunu gösterir.

Nasıl ki tarlada çıkan birkaç zararlı bitkiye bakıp tüm mahsulün zararlı olduğu veya zarar gördüğü söylenemezse; zayıf ve uydurma rivayetler var diye tüm Sünnetin korunmadığı, zayıf/uydurma olduğu iddia edilemez. Nitekim tarlada çiftçi bu otları ayıklar, kökünden alır, tarlayı temizler. Aynı durum rivayetler için de geçerlidir. Uydurma/Zayıf olanlar tespit edilmiştir.

2. bk. 8/Enfâl, 42

Nasıl ki gökyüzünün bulutlarla kapalı olması, Güneş'in varlığını inkâr etmeyi gerektirmezse; zahirî çelişkiler/kapalılıklar Sünnetin inkârına ve korunmadığına delil sayılmaz. Çünkü bu tür rivayetlerin açıklaması vardır. Bulutlar dağıldığında Güneş'in semada parlaması gibi...

Yine Sünnetin korunması demek, Allah Resûlü'nün (sav) yirmi üç sene boyunca dilinden çıkan her sözün aktarılması değildir. Bunun aksini iddia etmek makul de değildir. Sünnetin korunması, Allah Resûlü'nün dinî hükümlere ve şeriata dair söylediklerinin aktarılması ve zayi olmamasıdır. Çünkü insanlar dinlerini yaşarken buna ihtiyaç duyacaklardır.

Sünnetin Korunduğunun Delilleri

Allah Resûlü'nün (sav) Sünneti/hadisleri günümüze kadar ulaşmıştır, korunmuştur. Her birimiz Sünneti/hadisleri okuyabiliyor, dinleyebiliyor, iki kapak arasında evinde bulundurabiliyor, istediğinde hemen ulaşabiliyor. Allah Resûlü'nün (sav) dizinin dibinde oturanmuşçasına... Bir sahabi anlatımıyla, ilk ağızdan dinliyormuşçasına... Ya da tabiinin sahabiden aktarımıyla... Allah Resûlü'nün Sünnetini öğrenebiliyoruz. Aradan 1400 küsur sene geçmiş olmasına rağmen... Bu, Yüce Allah'ın diğer ümmetlerden ayrı olarak bu ümmete verdiği büyük bir nimettir.

Sünnetin korunduğunun delilleri şunlardır:

Hicr Suresi, 9. Ayet

"Şüphesiz ki zikri biz indirdik. Onu koruyacak olan da hiç kuşkusuz yine biziz."[3]

Bu ayetle ilgili iki noktaya dikkat çekebiliriz:

a. Ayetteki zikir, genel müfessirlerce "Kur'ân" olarak tefsir edilmiştir.[4] Ancak ayette Kur'ân yerine zikir denilmesi, kapsamın biraz daha geniş olduğuna işaret eder. Zikrin indirilmesi, vahiy yoluyla şer'i yükümlülüklerin indirilmesidir. Bu sadece Kitap verilerek olmaz. Çünkü kendisine "zikir indirildiği" belirtilen, ama bir Kitap'tan söz edilmeyen peygamberler vardır:

– Nûh (as) kavmine şöyle demişti: "Sizi uyaran, sakınıp korkasınız diye (öğüt veren) ve merhamet olunursunuz diye sizin içinizden bir adama Rabbinizden bir zikir/hatırlatma geldi diye mi şaşırdınız?"[5]

– Hûd da (as) şöyle söylemişti: "İçinizden bir adama sizi uyarması için Rabbinizden bir zikir/hatırlatma gelmesine mi şaşırdınız?"[6]

Nûh ve Hûd'a (as) "zikrin indirilmesi" ama bir Kitap verilmemesi zikrin kapsamının daha geniş olduğunu gösterir. Hâliyle peygamberlere Kitap dışında gelen vahiy de "zikir" kapsamındadır. "Şüphesiz ki zikri biz

3. 15/Hicr, 9
4. bk. Zâdu'l Mesîr, 2/525
5. 7/A'râf, 63
6. bk. 7/A'râf, 69

indirdik. Onu koruyacak olan da hiç kuşkusuz yine biziz."[7] ayetinin kapsamına Allah Resûlü'nün (sav) sahih Sünneti de dâhildir. Çünkü Nebi'nin Sünneti de vahiy kaynaklıdır ve metluv olmayan vahiy diye isimlendirilir.[8] Böylece "zikrin korunmasına" Sünnet de dâhil olur.

Tabiin imamlarından Abdullah ibni Mubârek'e (rh) (H 181) "Bu uydurma hadisler ne olacak?" diye sorulur.

O da şöyle cevap verir: "Mutehassıs/Uzman âlimler bu rivayetler için yaşar." Sonra da "Şüphesiz ki zikri biz indirdik. Onu koruyacak olan da hiç kuşkusuz yine biziz."[9] ayetini okur.[10]

İbni Hazm (rh) şöyle der:

"Yüce Allah şöyle buyurur: 'Şüphesiz ki zikri biz indirdik. Onu koruyacak olan da hiç kuşkusuz yine biziz.'[11] Yine şöyle buyurur: 'De ki: 'Ben, ancak sizleri vahiyle uyarırım.' '[12] Allah Teâlâ, Peygamber'inin (sav) sözlerinin tamamının vahiy olduğunu haber vermiştir.[13] Vahiy ise, ihtilafsız bir şekilde 'zikir'dir. Zikir de Kur'ân nassıyla korunmuştur. Böylece kesin olarak sabit olmuştur ki, Allah Resûlü'nün (sav) tüm sözleri Allah'ın muhafazası altındadır. Bu sözlerin hiçbirinin zayi olmayacağı bize garanti edilmiştir. Zira Allah Teâlâ'nın muhafaza ettiği bir şeyin, şüphesiz ki, kaybolması mümkün değildir. Öyleyse onun (sözlerinin) tamamı bize nakledilmiştir."[14]

İbni Kayyim (rh) şöyle der:

"Yüce Allah, Peygamber'ine (sav), 'Yalnızca bana vahyedilene uyuyorum.'[15] demesini emretmiştir. Yine 'Şüphesiz ki zikri biz indirdik. Onu koruyacak olan da hiç kuşkusuz yine biziz.'[16] ve 'Sana da bu zikri/Kur'ân'ı indirdik ki, insanlara indirileni onlara açıklayasın.'[17] buyurmuştur.

Tüm bu ayetlerden anlaşılır ki, Resûlullah'ın dinle ilgili her sözü Allah'tan gelen vahiydir. Allah'tan gelen her vahiy ise 'zikir'dir; Allah'ın indirdiği öğüttür.

Yine 'Allah, sana Kitab'ı ve hikmeti indirdi'[18] ayetinde geçen 'Kitap' Kur'ân, 'hikmet' ise Sünnettir. Nitekim Peygamber (sav), 'Bana Kur'ân ve onunla birlikte bir benzeri daha verildi.'[19] buyurarak Sünnetin de Kur'ân gibi vahiy olduğunu bildirmiştir. O hâlde Allah Teâlâ, Peygamberi'ne vahyettiği ve indirdiği her şeyi koruyacağını garanti etmiş; bunlar vasıtasıyla kıyamete kadar kullarına hüccetini ikame etmeyi murad etmiştir."[20]

b. "Zikrin korunması" nasıl gerçekleşebilir?

Zikrin/Kur'ân'ın korunması iki şekilde olur:

– Lafızlarının eksiltme, fazlalaştırma ve tahriften korunması, indiği günden kıyamete kadar ilk hâli üzere kalması. Bu; Kur'ân'ın ezberlenerek göğüslerde, yazılarak mushaflarda korunmasıyla gerçekleşmiştir.[21]

– İçerdiği ahkâmın ve anlamın eksiltme, fazlalaşma ve tahriften korunması.

İmam Taberî (rh) şöyle der:

"Şüphesiz biz Kur'ân'ı elbette koruyacağız; ona, kendisinden olmayan bâtıl bir şeyin eklenmesinden yahut kendisinden olan herhangi bir hüküm, sınır ya da farzın çıkarılmasından koruyacağız."[22]

Bu da Sünnetin korunması ve sonraki nesillere aktarılmasıyla gerçekleşebilir. Çünkü Sünnet, Kur'ân'ın mücmelini beyan eder, umumunu tahsis eder, mutlakını takyid eder, müşkilini izah eder, mübhemini tefsir eder, insani zaaflarımızdan dolayı yanlış anlayabileceğimiz noktaları tashih eder, Kur'ân'dan anlaşılanların doğru olup olmadığının sağlaması olur, Kur'ân'ın hayattaki karşılığını gösterir, Kur'ân'da yer almayan hükümler barındırır. Böylece Sünnet, lafzen korunmuş Kur'ân ayetlerinin mana olarak da korunmasını sağlar.

Kur'ân korunmuştur. Çünkü, Kur'ân kıyamete kadar insanlar üzerinde Allah'ın hücceti ve doğru yolu arayanlar için hidayet kaynağıdır. Kur'ân'ın korunmasının ardındaki maksatlar, Sünnetin de korunmasını gerektirir. Çünkü Sünnet, Kur'ân'ın hücciyyetini destekler ve Kur'ân'a tutunanların hidayetini arttırır.

"De ki: 'Ey insanlar! Şüphesiz ki ben, Allah'ın tümünüze (yolladığı) Resûl'üyüm. O (Allah ki) göklerin ve yerin hâkimiyeti/egemenliği O'na aittir. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Diriltir ve öldürür. Allah'a ve Resûl'ü olan ümmi Nebi'ye iman edin. O (Nebi), Allah'a ve O'nun kelimelerine iman eder. Ona uyun ki, hidayet bulasınız."[23]

Dinin genel anlamda korunmuş olmasının temel sebeplerinden biri, Sünnetin muhafaza edilerek sonraki nesillere aktarımıdır. Çünkü her bidat fırkası Kur'ân'ı delil olarak gösterir. Ancak kalplerinin eğri ve bidatlarının batıl olduğunun kanıtlanmasında Sünnetin sonraki nesillere korunarak aktarılmasının payı büyüktür. Zira

7. 15/Hicr, 9
8. Tafsilatlı bilgi için bk. https://tevhiddergisi.org/sunnet-in-i-slam-daki-yeri/ https://tevhiddergisi.org/sunnetin-vahiy-olmasinin-delilleri/
9. 15/Hicr, 9
10. Fethu'l Muğîs, Es-Sahâvi, 1/319 (Mektebetu's Sunne)
11. 15/Hicr, 9
12. bk. 21/Enbiyâ, 45
13. Sünnet-vahiy ilişkisine dair toplamda üç görüş vardır: Bazı kimseler sünnetin vahiy kaynaklı olduğunu kabul etmezler. Bu yanlış bir görüştür. Bazı âlimler Sünnetin tamamının vahiy olduğunu söylerler. İbni Hazm da bu görüştedir. Bazı âlimler de Sünnetin bir kısmının vahiy, bir kısmının ise Allah Resûlü'nün içtihadı olduğunu söylerler. Ancak içtihadı olanlara dair Yüce Allah'ın vahiy indirip düzeltme yapmamasıyla ikrar edildiğini belirtirler. Racih olan da budur.
14. El-İhkâm fî Usûli'l Ahkâm, 1/98
15. bk. 6/En'âm, 50
16. 15/Hicr, 9
17. bk. 16/Nahl, 44
18. bk. 4/Nisâ, 113
19. Ebu Davud, 4604; Tirmizi, 2664
20. Muhtasaru Sevâiki'l Mursele, s. 559-560
21. Tafsilatlı bilgi için bk. Vahyin Rehberliğinde İbrahim ve Hicr Suresi Tefsiri, Halis Bayancuk, s. 423
22. Tefsîru't Taberî, 14/18
23. 7/A'râf, 158

bu sapkınlıkların ortaya çıkmasındaki en temel sebep, cahiliyeden arınmamış, terbiye edilmemiş eğri kalplerle Kur'ân'ı anlamaya çalışmak ve Kur'ân'ın işaret ettiği yan kaynaklardan (Sünnet, sahabe fıkhı) cahil olmak ya da yüz çevirmektir. Hâliyle en hayırlı kelam olan Allah'ın Kitabı'nı okumuşlar, ama en doğru yol olan Sünneti bir kenara bırakınca sapıtmışlar...

"Şüphesiz sözlerin en güzeli Allah'ın kelamı, yolların en hayırlısı Muhammed'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlardır. Sonradan çıkarılan her şey bidattir, her bidat sapıklıktır, her sapıklık da ateştedir."[24]

İrbâd ibni Sâriye'den rivayetle, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurur:

"Gerçekten benden sonra kim yaşarsa pek çok dinî ihtilaflara şahit olacaktır, dolayısıyla size gereken sünnetime ve doğru yolum üzerinde bulunan halifelerimin sünnetine sarılınız. Bu sünnetlere âdeta azı dişlerinizle ısırırcasına sımsıkı sarılın. Dinde sonradan ortaya çıkarılan işlerden sakınınız. Çünkü din adına sonradan ortaya çıkarılan her şey bidattır ve her bidat de sapıklıktır."[25]

Abdullah ibni Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Benden önce, Allah'ın bir millete gönderdiği her nebi için milletinden, onun sünnetine uyan, emrini tutan arkadaşları (ashâbı) ve sadık dostları (havârîleri) mutlaka olurdu. Sonra nebilerin arkasından bir nesil gelir, yapmadıklarını söylerler, emrolunmadıklarını yaparlar. Kim onlarla eliyle mücadele ederse o mümindir. Kim diliyle mücadele ederse o mümindir. Kim kalbiyle mücadele ederse o da mümindir. Bunun dışında ise hardal tanesi kadar iman yoktur."[26]

Devam edecek, inşallah...

Gelecek sayımızda buluşmak duası ile...

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

24. Müslim, 867; Nesai, 1578
25. Ebu Davud, 4607; Tirmizi, 2676
26. Müslim, 50

GÜZEL SÖZ SÖYLEMEK SADAKADIR

Emre ACAR

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Kıymetli Kardeşim,

Sözün de bir sanatı, estetiği, belagatı vardır. Birbirimize hitap ederken bu sanatı cümlelerimize yansıtmalıyız. Söz deyip geçmemeliyiz. Çünkü ifade ettiğimiz sözler hayatımıza yön vermektedir. Öyle güçlüdür ki ağzımızdan çıkanlar; küstürür/barıştırır, kızdırır/sevindirir, üzer/mutlu eder, kasvet verir/ferahlatır, aşağılar/onurlandırır, cesaret kırar/cesaretlendirir, güven azaltır/güven verir, hayal kırıklığına uğratır/ümitlendirir... Âdeta dil, hayatımızı iki yönden de büyülemektedir.

Müslim, elinden ve dilinden emin olunan kimsedir. Güzel hitabıyla da her daim çevresindekilere faydalı olur. Eşler, birbirlerine ve çocuklarına güzel hitap ederek yuvasını ayakta tutarlar. Emîrler yönetimi altındaki tebasını güzel kelamlarıyla mutmain kılar ve yönlendirirler. Öğretmenler öğrencilerini güzel konuşmalarıyla kucaklar ve onlara ilmi sevdirirler. Patronlar, işçilerine güzel hitap ederek işinin yorgunluğunu alır ve ailesinin nafakasını kazanmasına teşvik etmiş olurlar. Komşu komşusuna sözlerin en güzeliyle seslenir, böylece toplumdaki huzuru, sekineti ve birliği korumuş olurlar. Ancak sözü bozar, kötü hitap edersek işte o zaman şeytan aramıza girer ve hepimizi birbirimize düşürür.

"Kullarıma de ki: '(Birbiriyle iletişime geçtiklerinde) en güzel olanı söylesinler. Çünkü şeytan, (kullandıkları sözcüklerle) aralarını bozmaya çalışır. Şüphesiz ki şeytan, insan için apaçık bir düşmandır.' "[1]

Rabbimiz (cc) ayet-i kerimede "Sözün en güzel olanını söylesinler." buyurmaktadır. Ayetten anlaşılıyor ki birbirimizle iletişime geçtiğimizde gelişi güzel hitap etmemeliyiz. Önce sözümüzü kendi içimizde muhasebe etmeli, sonra en güzel olan hangisi ise, karşı tarafı kırmayan, öfkelendirmeyen, bilakis duyduğunda sevindirecek cümleler hangisi ise onunla hitap etmeliyiz.

"(Hatırlayın!) Hani biz İsrailoğullarından: 'Yalnızca Allah'a ibadet edin, anne babaya, yakın akrabaya, yetimlere ve miskinlere/ihtiyaç sahibi yoksullara iyilik yapın. **İnsanlara güzel söz söyleyin.** Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin.' diye söz

Hakeza güzel söz sahibi olmak, insanın şerefini ve izzetini arttırır. Güzel söz sahibinin toplumda itibarı artar ve sözüne güvenilir. Sorun çözümlerinde, alınacak kararlarda danışılan merci hâline gelir.

1. 17/İsrâ, 53

almıştık. Sonra pek azınız hariç (büyük çoğunluğunuz) sözünüzden döndünüz ve hâlâ yüz çevirmeye devam etmektesiniz."[2]

"(Miras) bölüştürmede akrabalar, yetimler ve miskinler/ihtiyaç sahibi yoksullar hazır bulunursa, (mirastan) onları faydalandırın ve onlara güzel söz söyleyin."[3]

Allah (cc) özellikle anne babaya, yakın akrabaya, yetimlere, miskinlere güzel hitap edilmesini emretmektedir.

Anne babaya yapılan en güzel iyilik, onlara merhamet kanatlarını gerip, sözün en güzelini söylemektir. Hangi anne babaya sorarsanız sorun, evlatlarından maddi beklentileri olmadığını, onlardan güzel bir cümle duymak istediklerini ifade ederler. Anne babasına öf bile demeyen, sözün en güzeliyle diyalog kuran evlat, velisine karşı en önemli hakkını yerine getirmiştir. Ancak toplum bu konuda çok büyük bir ahlaki çöküntü içerisindedir. Sözleriyle anne babasını yerden yere vuruyor; itaat etmediği gibi, öf demenin yanında hafif kalacağı, ağza alınmayacak laflar sarf ediyorlar. Bu bedbahtlardan olmaktan Allah'a (cc) sığınırız.

Hakeza yakın akrabalar arasındaki büyük sorunların temelinde, sözün yanlış kullanılması vardır. Dedikodu, iftira, hakaret, küfür gibi sözün bozulmasıyla akrabalar arasındaki bağlar kopuyor.

Yetim ve miskine gelince, toplumda en fazla dışlanan, en ağır ifadelere maruz kalan sınıftır. Sahipsiz ve güçsüzlerdir. Bu yönünden insanlar tarafından çok fazla ezilmekteler. Yetim ve miskinler bu sorundan ötürü toplumla barışık değildir, küskündür. İslam ise yetime ve miskine değer vermiş ve onlara da güzel hitap edilmesini emretmiştir. Yetim ve miskin olması onun insan olmasını iptal etmez. Karşımızdakinin kim olduğunun bir önemi yoktur. İnsan ise ona karşı güzel hitap etmek zorundayız.

Toplumları muhasebe ettiğimiz zaman bu dört zümreye karşı sorumluluklarında insanların çoğu sınıfta kalmışlardır. Rabbimiz de (cc) kimliğine, ırkına, şekline şemailine bakmaksızın sözün en güzeliyle hitap edilmesini toplumsal bir yasa kılmıştır. Bu yasanın dışına çıkıldığı zaman ahlaki çöküş başlar. Bu yasaya uyulduğu zaman da toplum ayağa kalkar, ıslah olur.

Bundan dolayıdır ki Allah Resûlü (sav), güzel söz kullanmayı sadaka olarak isimlendirmiştir:

"Güzel söz sadakadır."[4]

Hakeza güzel söz sahibi olmak, insanın şerefini ve izzetini arttırır. Güzel söz sahibinin toplumda itibarı artar ve sözüne güvenilir. Sorun çözümlerinde, alınacak kararlarda danışılan merci hâline gelir.

"Kim izzet arıyorsa hiç şüphesiz, izzetin tamamı Allah'a aittir. Güzel söz O'na yükselir. (Güzel sözü) salih amel yükseltir. Kötülüklerle tuzak kuranlar için, çetin bir azap vardır. Bunların tuzakları bozulur, yok olur gider."[5]

Aziz Kardeşim,

Her birimizin sorumlulukları var. Eşiz, babayız, evladız, kardeşiz, komşuyuz, yöneticiyiz, öğretmeniz, davetçiyiz. Bu sorumlulukların gerektirdiği en önemli ilke, yumuşak sözlü olmamızdır. Davetçiyiz, yumuşak sözlü olmazsak sözümüz karşımızdakine tesir etmeyecektir. Bundan dolayı Rabbimiz (cc), Mûsâ'ya (as) Firavun'a davete giderken yumuşak sözle davet yapmayı emretti:

"Sen ve kardeşin ayetlerimle (Firavun'a) gidin ve beni zikretmekte gevşeklik göstermeyin. İkiniz Firavun'a gidin; çünkü o azgınlaştı. Ona yumuşak bir söz söyleyin. Umulur ki öğüt alır ya da korkar."[6]

İster Firavun'a ister garibana davet yapalım, sözümüz yumuşak olmalıdır. Sözdeki amaç etki etmesidir. Söz yumuşak olursa, karşı tarafın kalbine etki eder.

Yumuşak sözlü olacağımız muhataplardan biri de gençlerimizdir. Gençlerimizi ıslah etmek için birçok söz söylüyoruz. Çoğu zaman sözlerimiz sert ve kırıcı oluyor. Peki, bu hitap şeklimiz gençlerimizi düzeltiyor mu? Hayır, daha da uzaklaştırıyor. Unutmayalım ki ıslah etmek, etrafımıza toparlamak yumuşaklıkla olur. O zaman gençlerimize, çocuklarımıza karşı sözlerimizi özenle seçmeli ve yumuşatmalıyız. Umulur ki sözümüz onların üzerinde etkili olur ve İslam'dan, Müslimlerden uzaklaşmazlar.

"Allah'ın rahmeti sayesinde onlara karşı yumuşak oldun. **Şayet kaba, katı kalpli biri olsaydın etrafından dağılır giderlerdi.** Onları affet, onlar için bağışlanma dile, işlerinde onlarla istişare et. (Bir konuda) karar verdiğin zaman Allah'a tevekkül et. (Ve onu uygula. Çünkü) Allah, tevekkül edenleri sever."[7]

Rabbim bizleri sözü güzel kullanan, yumuşaklıkla hitap eden kullarından kılsın. Allahumme âmin.

Davamızın sonu âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdetmektir.

Bir sonraki yazımızda görüşme ümidi ile...

2. 2/Bakara, 83
3. 4/Nisâ, 8
4. Buhari, 2989; Müslim, 1009
5. 35/Fâtır, 10
6. 20/Tâhâ, 42-44
7. 3/Âl-i İmrân, 159

ZULMÜ HARAM KILDIM

Ömer AKDUMAN

Ebû Zerr'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav), Yüce Allah'ın şöyle buyurduğunu bildiriyor:

"Ey kullarım! Zulmetmeyi kendime haram kıldım. Sizin aranızda da zulmü haram kıldım. Onun için sakın birbirinize zulmetmeyin!

Ey kullarım! Benim hidayete erdirdiklerim dışında hepiniz dalalettesiniz! Benden hidayeti isteyin ki ben de sizi hidayete ileteyim!

Ey kullarım! Benim doyurduklarım hariç hepiniz açsınız! Benden yiyecek isteyin ki ben de size yiyecekler ihsan edeyim!

Ey kullarım! Benim giydirdiklerim haricinde hepiniz çıplaksınız! Benden giyecek isteyin ki size giyecekler bahşedeyim! Ey kullarım! Gece gündüz hepiniz günah işliyorsunuz. Ben de bütün günahları affederim. Onun için benden bağışlanma dileyiniz ki sizleri bağışlayayım!

Ey kullarım! Sizin bana zarar vermeye gücünüz yetmez ki zarar verebilesiniz. Yine bana fayda vermeye gücünüz yetmez ki bana faydanız dokunsun!

Ey kullarım! Şayet sizden öncekiler ve sonrakiler, insanlarınız ve cinleriniz, içinizden en takvalı olan kişinin taşıdığı kalbi taşısa dahi bunun benim mülküme bir getirisi olamaz!

Ey kullarım! Şayet sizden öncekiler ve sonrakiler, insanlarınız ve cinleriniz, içinizden en günahkâr olan kişinin taşıdığı kalbi taşısa bu, benim mülkümden bir şeyi eksiltecek değildir.

Ey kullarım! Şayet sizden öncekiler ve sonrakiler, insanlarınız ve cinleriniz bir yerde toplanıp benden bir şey dileseler, ben de her birine kendi dileğini versem, bu ancak yanımda bulunanlardan, iğnenin denize batırılmasıyla eksilttiği kadarını eksiltebilir.

Ey kullarım! önemli olan sadece yaptığınız amellerdir ve ben bu amellerinizi sizin lehinize bir bir sayıyorum. Karşılığını da sizlere elbet vereceğim. Her kim hayır bulursa bunun için Yüce Allah'a şükretsin. Hayırdan başka bir şeyle karşılaşan ise (sebep olarak) sadece kendi nefsini kınasın."

...Zulüm karanlıktır veya zulüm, insanın kendi öz nefsinde bulunan karanlıkların tecellisidir. Zalim olan insan, kendi içini aydınlatamamış, nura kavuşamamış, kendisini karanlığa mahkûm etmiştir.

Vahyin insana öğrettiği doğru Allah tasavvuru ile insanların kendi hevaları ile tahayyül ettikleri tanrı tasavvuru birbirine tamamen zıttır. Vahiyden beslenmiş olan bir Allah tasavvurunda, Allah'ın adil, merhametli, kullarına acıyan, şefkat eden, onlara yardım eden ve kolaylaştıran bir ilah olduğu öğrenilir.

AÇIKLAMA

Bu hadis, kudsi hadislerdendir. Kudsi hadis, Peygamber'in (sav) Allah'tan (cc) rivayet edip aktardığı hadislerdir. Kudsi hadisler; Kur'ân'dan bir ayet ya da Nebevi hadis değildir. Kur'ân değildir; zira Kur'ân, lafzıyla âciz bırakan bir Kitap'tır. İnsanlar ve cinler Kur'ânın benzerini getirmekten âcizdir. Allah (cc), Kur'ân'da bir şüphe olmadığının, uydurulmadığının kanıtı olarak benzerinin getirilemeyeceğini söyler. Buna Kur'ân'ın icazı denir. Bu yönüyle Kur'ân, Peygamber'in en büyük mucizesidir. Kudsi hadis muciz değildir; dil bakımından Kur'ân'a özel olan dil onda yoktur.

Kudsi hadisler, Peygamber sözü de değildir. Peygamber'in (sav) hadisleri vahiy olsa da sözün sahibi Nebi'dir. Kudsi hadisler, Nebi'nin sözü değildir. Nebi'nin Allah'tan rivayetidir.

Allah'ın (cc) hadisteki "Ey kullarım!" hitabı geneldir. Tüm insanlar ve cinler, salih ve facir olanlarıyla bu hitaba dâhildir. Buna göre hadiste zikredilecek olan her bir hüküm ve meselede bu sınıfların tümü, istisnasız ortaktır.

"Haram kıldım": Haram kelimesi **h-r-m** kökünden gelir ve menetmek, alıkoymak anlamları vardır. Allah'ın haramları, insanları kendisinden sakındırdıklarıdır. Fakat burada bir noktaya dikkat çekilmelidir; bize yasak edilen her şey haram kapsamına girmez; bazısı mekruhtur. Aralarındaki farkı şöyle izah edebiliriz: **Haramlar, kesin yasaklardır. Bu yasakları delen, cezalandırılmayı hak eder, yerilmeyi hak eder.** Mekruh ise şeriatın sahibi tarafından hoş görülmeyenlerdir. Yasaklanmıştır, fakat yasak kesin bir dille değildir. Sakınmak gerekse de sakınmayan, cezalandırılmayı hak etmez.

"Zulmetmeyi kendime haram kıldım."

Allah'ın (cc), zulmü kendisine haram kılması, adaletinin, merhametinin, kulları için iyilik ve hayrı diliyor olmasının kanıtıdır. Aslında Allah (cc), kullarına dilediğini yapabilecek güce ve imkâna sahiptir. Fakat O, kullarına adil olmayı ve hatta bunun ötesinde merhamet ve şefkatle yaklaşmayı tercih etmiştir. Allah'ın (cc) kendisine zulmü haram kıldığının bu hadis dışında başka delilleri de bulunmaktadır:

"Bu (ceza), ellerinizle (yapıp) takdim ettiğinizin karşılığıdır. Allah, kullarına karşı zalim değildir."[1]

"Biz, onlara zulmetmemiştik; fakat onlar, kendilerine zulmetmekteydiler."[2]

Zulüm iki şekilde tanımlanabilir:

1- Eşyayı yerine koymamak.

2- Başkasının mülkünde izni olmadan tasarrufta bulunmak.

Her iki anlamıyla da insan zulümden menedilmiştir. Zulmün tam aksi adil olmaktır. Adalet, denge ve düzen hakların sahiplerine iade edilmesiyle mümkündür.

Can, mal ve ırz konusu, insanın hürmeti ve saygınlığı hak ettiği meselelerdendir. Bunlar konusunda -şer'i gerekçe olmadan- haddi aşmak, zulüm kapsamındadır.

Ebû Bekre'den rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Şüphesiz ki canlarınız, mallarınız (ve ırzlarınız) sizlere bu ayınızdaki bu gününüzün haram olması gibi haramdır. Dikkat edin burada bulunan, bulunmayana tebliğ etsin!"[3]

Zulüm kelimesinin kökü olan za-le-me, Arap dilinde karanlığı ifade eden bir kelimedir. Diyebiliriz ki, zulüm karanlıktır veya zulüm, insanın kendi öz nefsinde bulunan karanlıkların tecellisidir. Zalim olan insan, kendi içini aydınlatamamış, nura kavuşamamış, kendisini karanlığa mahkûm etmiştir. Her amelin cezası da kendi cinsindendir. Peygamber (sav) buyurur ki: **"Zulüm, Kıyamet Günü karanlıklarıdır."**[4]

Zulmü daimî olan insana, zalim denir. Her fırsatta insanların haklarını çiğneyip, onlara adaletsizlik yapıp, haddini aştığından ötürü bu isimle isimlendirilir. Bu manada zalim, kendisini Allah'tan (cc) daha farklı bir yere konumlandırmış insandır. Zira Allah (cc), kendi nefsini zulümden alıkoymuş, kullarını da alıkoymuşken, bu insan kendisini her daim zulmün içerisinde bulmuştur. Bundan dolayı Allah'ın (cc), zalimi cezalandırması çok şiddetlidir.

Ebû Mûsâ El-Eş'arî'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Yüce Allah zalime süre tanır. Nihayet onu yakalar. Yakaladığı zaman da elinden kaçırmaz. Yüce Allah şöyle buyurur: 'Rabbinin zulmeden beldeleri yakalaması da işte böyledir. Şüphesiz ki O'nun yakalaması can yakıcı, çetindir.'[5] "[6]

1. 3/Âl-i İmrân, 182
2. bk. 11/Hûd, 101
3. Buhari, 105; Müslim, 1678-1679
4. Buhari, 2447
5. 11/Hûd, 102
6. Buhari, 4686

Mümin birey, hayatından zulmü çıkarmak zorundadır. İnsanlara haksızlık etmek, onların şahsiyetlerini çiğnemek, mallarını haksız yere yemek, aldatmak, alay etmek, gıybet yapmak, iftira atmak, bilgisizce konuşmak ve daha pek çok zulüm çeşidi, müminin hayatından uzaklaşmak zorundadır. Hayatında bu zulümlerle iç içe yaşayan insan, bir taraftan kardeşlerine rahatsızlık verip eza eder, diğer taraftan kendi amel defterini karalamaya devam eder.

Zaten insanın arınmasına münafi olan durumların en başında zulüm gelir. İnsanın arınması demek, kalbindeki karanlıklardan, siyah noktalardan uzaklaşması; kalbini aydınlatıp parlatması demektir. Zulüm ise bunun tam aksidir; kalbi kararttıkça karartır ve insanlığı karanlığa mahkûm eder.

Zulmün ve zalimliğin en çirkin olanı, otorite ve yönetimden olandır. Zira oradan gelen zulüm daha büyük ve kapsayıcıdır. İnsanların bu zulme karşı direnmesi ve kendilerini savunmaları da pek mümkün gözükmez. Bundan dolayı İslam, adaleti teşvik eder, adil olan yöneticilerin yönetimde olmasını ister ve adil olan imamları Kıyamet Günü'nde mükâfatlandırır.

"Şüphesiz ki Allah, emanetleri ehil olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adaletli olmanızı size emreder. Allah, bununla sizlere ne güzel öğüt veriyor. Şüphesiz Allah (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi gören) Basîr'dir."[7]

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Yedi sınıf insan var ki, Allah onları hiçbir gölgenin olmadığı (mahşer meydanında) kendi gölgesinde gölgelendirecektir: Adil imam/yönetici, Allah'a ibadetle yetişen genç, kalbi mescidlere bağlı olan kimse, birbirlerini Allah için seven ve onun rızası için bir araya gelip onun için ayrılan iki kişi, soylu ve güzel bir kadın kendisini zinaya davet ettiğinde 'Ben Allah'tan korkarım.' diyerek onu reddeden adam, sağ elinin verdiğinden sol elinin haberi olmayacak kadar gizlice sadaka veren kişi, bir de yalnız başına Allah'ı zikredip de gözleri yaşla dolan kimse."[8]

"Şüphesiz ki müminler, kurtuluşa ermişlerdir. Onlar emanetlerini ve sözlerini gözetirler."[9]

"Şüphesiz ki, adaletle iş görenler, Allah katında nurdan minberler üzerinde Rahman'ın (cc) sağında olacaklardır. Onun her iki eli de sağdır. Bunlar, hükümlerinde ve aileleri ile mütevellisi oldukları kimseler hakkında adalet gösterenlerdir."[10]

Kur'ân'ı ve Sünneti inceleyen âlimlerimiz bu bağlamda şu neticeye ulaşmışlardır: **Allah** (cc)**, kâfir de olsa adil olan devleti ikame eder ve muhafaza eder; Müslim de olsa zalim devleti Allah** (cc) **ikame edip muhafaza etmez.**

Vahyin insana öğrettiği doğru Allah tasavvuru ile insanların kendi hevalarıyla tahayyül ettikleri tanrı tasavvuru birbirine tamamen zıttır. Vahiyden beslenmiş olan bir Allah tasavvurunda, Allah'ın (cc) adil, merhametli, kullarına acıyan, şefkat eden, onlara yardım eden ve kolaylaştıran bir ilah olduğu öğrenilir.

Diğer taraftan, insanların hevalarından uydurdukları Allah tasavvuru, yani tanrı tasavvuru, çok farklıdır. Zira insan, vahiyden öğrenmeyince, şahit olduğu âleme ve insanlığa bakarak bir Allah tasavvuruna ulaşmaya çalışır. Kendi aralarında zulmeden insanları görünce, tanrının da zalim olduğunu düşünür. İnsanlardaki ihtirası görünce, tanrıda da ihtiras olduğunu düşünür. İnsanlarda kavgayı görünce, tanrının da kavga edeceğini, zulmedeceğini, haksızlık yapacağını ve yakınlarını kayıracağını zanneder. Âdeta bir insanın tanrılaşmış hâlinden söz edilir. Bir süre sonra bu, Yunan mitolojisinde görüldüğü gibi, insan ile tanrının kavgasına dönüşür. Oysa vahyin bize anlattığı tek ilah tasavvuru bunlardan uzaktır ve çok mühimdir; Allah'ın (cc) insanlara zulmeden veya zulmetmek isteyen bir varlık olmadığı anlatılır.

7. 4/Nisâ, 58
8. Buhari, 660
9. bk. 23/Mu'minûn, 1-8
10. Müslim, 1827

HİDAYET KANDİLLERİ

Salim KANDEMİR

FÂRİSU'L İSLÂM: SA'D İBNİ EBÎ VAKKÂS

Taviz bir kırılmadır. Önce kalpte yer eder sonra dile yansır sonra da amellerde açığa çıkar. Geriye doğru atılan bir adım veya bir ânlık duraksama insanı uçurumlara sürükler. Kişinin inancından verdiği taviz daima aynasında bir kara leke olarak kalır. Oysaki taviz vermemek uğruna kaybedilen her şey dünyevidir, geçicidir. Taviz vermeyerek kazanılan şeyler ise uhrevi ve ebedîdir. Sabır zor olabilir, ama sahibini cennetle taçlandırır. Sabır zor olabilir, ama sahibini cennetle taçlandırır.

Ebû İshâk Sa'd ibni Ebî Vakkâs Mâlik ibni Vuheyb (Uheyb/Vehb) El-Kureşî Ez-Zuhrî (ö. 55/675)

Cesaret, insanın en asil duygularından biridir. Tehlikeler karşısında korkusuzca adım atmak insanın onurlu karakterinin bir göstergesidir. Kişinin hak bildiği yolda sebat edebilmesi ve zorluklar karşısında yılmadan dik durabilmesi onu sıradanlıktan çıkarıp örnek bir şahsiyete dönüştürür. Korkuların gölgesinde olacakların belirsizliğine rağmen hedefe doğru şecaatle yürüyebilmek insanı en ulvi makamlara taşır.

İnsan yalnız beden gücüyle değil, kalp gücüne sahip olmakla cesur olur. Asıl cesur olan, doğruyu tercih edebilme iradesine sahip olandır. Bir anlamda gerçek cesaret, içsel korkularla yüzleşip onlara karşı koyabilmektir. Süfli arzulara karşı koyarak hidayet yolundan gidebilmektir. Tüm baskısına rağmen batıla boyun eğmeden hakkın taraftarı olabilmektir. Kalbin özgürlüğüdür cesaret.

Cesaret denilince akla gelen ilk sahabilerden biridir Sa'd ibni Ebû Vakkâs (ra). Daha küçük yaşta hidayet çağrısını duymuş ve icabet etmiştir. Allah Resûlü'ne (sav) ilk günlerde iman ederek öncülerden olmuştur. Birçok kez tehlikeli durumlara korkusuzca ve cesurca atılmıştır. Yalnız Allah (cc) için, Allah Resûlü (sav) için yiğitçe davranışlarda bulunmuştur. Daha çok küçükken Allah Resûlü'ne (sav) eziyet edenlere karşı kılıcını kuşanıp karşılarına çıkmaya girişmiştir. Büyüdüğünde ise Allah Resûlü'nün (sav) kapısında kılıcı ve kalkanıyla nöbet tutmuştur. Karanlığın sessizliğinde adanmış ruhuyla göğsünü siper ederek Peygamber'i muhafaza etmiştir. İslam davası için ilk yumruğu sıkıp kaldırmış, ilk darbeyi vurup, ilk kanı o akıtmıştır. Kâfirlere karşı ilk oku o fırlatmıştır. Ve daha nice kahramanlıklar sergilemiştir.

İman Yolunda

Sa'd ibni Ebû Vakkâs (ra) Allah Resûlü'nün (sav) annesinin kabilesi olan Ben-i Zuhre'dendir. Babasının ismi Mâlik'tir. Ancak daha çok künyesi Ebû Vakkâs ismiyle anılmıştır. Bu yüzden Sa'd da daha çok Sa'd ibni Ebû Vakkâs diye anılmıştır.

Sa'd'ın (ra) annesi ile Allah Resûlü'nün (sav) annesi aynı kabile olan Ben-i Ümeyye'dendir. Yani Sa'd (ra) Allah Resûlü'nün (sav) dayızadelerindendir. Allah Resûlü'nün (sav) öz

dayısı veya öz dayı çocuğu değildir, ama dayı tarafından akrabalığı vardır. Nebi (sav) bu akrabalığından ötürü onu övmüş, onunla övünmüştür.

Câbir ibni Abdullah'tan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Sa'd (ibni Ebî Vakkâs) geldi. Bunun üzerine Nebî (sav) şöyle buyurdu:

'Bu, dayımdır! Kimin böyle bir dayısı var, göstersin bakalım!' "[1]

Sa'd'dan (ra) sonra kardeşleri de iman çağrısına icabet etmiştir. Sa'd ile beraber hicret edip cihad etmişlerdir. En meşhurlarından biri Umeyr'dir. Umeyr (ra) küçük yaşına rağmen Bedir'e katılmış ve orada şehit olmuştur.

Sa'd'ın (ra) on iki evliliği ve kırk çocuğu olmuştur. Aralarında İslam'ı tercih etmeyen olsa da çoğu Müslim olup salih amellerde bulunmuşlardır. Bazıları savaşlarda şehit olmuştur. Bazıları da zalim sultanlar tarafından şehit edilmiştir. Hepsi fedakârlıklarıyla Sa'd'ın (ra) yüzünü aydınlatmıştır.[2]

Sa'd ilklerdendir. Herkesten önce iman eden öncülerdendir. Hatta kendisi ilk iman eden üç kişiden biri olduğunu ifade etmiştir.

Âmir ibni Sa'd, babasından (Sa'd ibni Ebî Vakkâs'tan) şöyle rivayet etti:

"Benimle aynı gün Müslim olan birinin dışında benden önce Müslim olan birini bilmiyorum. Andolsun, öyle bir gün geldi ki ben İslam'ın üçte biriydim."[3]

Sa'd (ra) kendisinden önce iman eden Hatice, Alî, Zeyd (r.anhum) gibi sahabileri belki bilmediği için böyle bir ifade kullanmış olabilir. Ancak bu ifadesinde şurası kesin ki İslam'ın ilk günlerinde ilk iman edenlerin başındadır. Ebû Bekir'in (ra) vesilesiyle, henüz on yedi yaşındayken iman etmiş ve büyük bir mücadele içerisine girmiştir.[4]

İman ve İmtihan

İman ve imtihan birbirinden ayrılmaz iki unsurdur. Sa'd ibni Ebû Vakkâs da (ra) iman eder etmez imtihan olmaya başlamıştı. Özellikle o günlerde iman etmek bu günlerde iman etmek gibi asla kolay değildi. Sahabe o günlerde iman etmelerinin karşılığını ağır bedellerle ödüyordu.

Sa'd da (ra) onlardan biriydi. İman etmesiyle birlikte ailesinden zulüm görmeye başlamıştı. En büyük imtihanlarından biri annesi olmuştu. Annesi kendi iman etmediği gibi oğlunu da imandan alıkoymak istiyordu. Onu küfre dönmeye zorluyor ve eziyet ediyordu. Ancak Sa'd (ra) asla taviz vermiyordu. Annesinin karşısında dimdik duruyor ve dininden geri dönmeyeceğini çekinmeden söylüyordu.

Sa'd ibni Mâlik (Sa'd ibni Ebû Vakkâs) şöyle dedi:

"Benim hakkımda şu ayet nazil oldu:

'Bilgin olmayan şeyi bana ortak koşman için seni zorlarlarsa onlara itaat etme. (Ama) dünyada onlarla iyilikle geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy! Sonra dönüşünüz banadır ve yaptıklarınızı size haber vereceğim.'[5]

Sonra şöyle anlattı:

Müslim olduğumda annem, 'Sen bu dininden dönmedikçe hiçbir şey yemeyeceğim, içmeyeceğim.' diye yemin etti. İlk gün ona yalvardım, ama reddetti ve sabretti. İkinci gün yine yalvardım, yine reddetti. Üçüncü gün tekrar yalvardım, ama yine reddetti. Bunun üzerine dedim ki: 'Vallahi, senin yüz canın olsa ve her canını birer birer versen ben yine de bu dinimden dönmem.'

Annem bunu görünce ve benim vazgeçmeyeceğimi anlayınca sonunda yemek yedi."[6]

Sa'd'dan şöyle rivayet edilmiştir:

"Ben anneme çok iyi davranan bir evlattım. Müslim olunca annem şöyle dedi: 'Ya bu dininden vazgeçersin ya da ben hiçbir şey yemem, içmem. Ölürüm de insanlar senin için 'Annesini öldüren adam.' diyerek seni ayıplarlar.'

Bir gün, bir gün daha böyle devam etti. Bunun üzerine ona şöyle dedim: 'Ey Anneciğim! Eğer senin yüz canın olsaydı ve bunları birer birer verseydin, ben yine de bu dinimden asla vazgeçmezdim. Dilersen ye, dilersen yeme!'

Annem bunu görünce (inat etmekten) vazgeçip yemek yedi. Bunun üzerine 'Bilgin olmayan şeyi bana ortak koşman için seni zorlarlarsa.'[7] ayeti nazil oldu."[8]

İman eden veya imani tavır sergileyen herkesin ortak kaderidir yakın çevresinden eziyet görmek. Tüm peygamberler ve onlara tabi olanlar aynı durumu mutlaka yaşamışlardır. İşte böyle zamanlarda yapılması gereken iki şey vardır; taviz vermemek ve ebeveynine iyi davranmak.

Müslim, yaşadığı hadise ne olursa olsun ve karşısındaki kim olursa olsun asla ama asla dininden taviz vermemelidir. İçindeki inanç ile dışındaki baskının kıyasıya çarpıştığı işte bu ânlarda dimdik durmalıdır. Aksi takdirde rüzgârda uçan bir yaprak misali savrulacaktır.

Çoğu zaman bu savruluş küçük bir adımla veya küçük bir sözle olur. Bir kelimeyle veya bir tavırla başlayan esneklik insanın karakterini yavaş yavaş çürütür. Bir kez eğildi mi insan, artık doğrulması neredeyse mümkün olmaz. İlk başta verilen basit bir taviz, zamanla tam bir teslimiyete dönüşür.

1. Tirmizi, 3752
2. bk. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbnu Sa'd, Mektebetu'l Hâncî, 3/128
3. Et-Tabakâtu'l Kubrâ, İbnu Sa'd, Mektebetu'l Hâncî, 3/129
4. Siretu İbni Hişâm, Abdulmelik ibni Hişâm, Şirketu't Tabâ'ati'l Fenniyeti'l Muttehıde, 1/232
5. 31/Lokmân, 15
6. El-Câmi' li-Ahkâmi'l-Kur'ân, Kurtubî, Dâru'l Kutubi'l Mısrıyye, 13/328
7. bk. 31/Lokmân, 15
8. El-Câmi' li-Ahkâmi'l-Kur'ân, Kurtubî, Dâru'l Kutubi'l Mısrıyye, 13/328

Soldan çok fazla sesler gelir. “Birazcık yumuşak ol.” derler, “Herkes böyle yapıyor.” derler, “Zamanın ruhuna ayak uydurmalısın.” derler, “Bir seferlik böyle yap, bir şey olmaz!” derler, “Kalbin temiz olduktan sonra sorun olmaz.” derler… Kişi bu seslere kulak tıkamadığında ve net bir tavır ortaya koymadığında edilgen birine dönüşmesi kaçınılmazdır.

Taviz bir kırılmadır. Önce kalpte yer eder sonra dile yansır sonra da amellerde açığa çıkar. Geriye doğru atılan bir adım veya bir ânlık duraksama insanı uçurumlara sürükler. Kişinin inancından verdiği taviz daima aynasında kara bir leke olarak kalır. Oysaki taviz vermemek uğruna kaybedilen her şey dünyevidir, geçicidir. Taviz vermeyerek kazanılan şeyler ise uhrevi ve ebedîdir. Sabır zor olabilir, ama sahibini cennetle taçlandırır.

İşte Sa’d da (ra), “Ey Anneciğim! Vallahi senin yüz canın olsa ve her canını birer birer versen ben yine de bu dinimden dönmem.” diyerek örnek bir davranış sergilemiştir. Taviz vermemek uğruna dışlanmış, hor görülmüş, yalnız kalmıştır ama sarsılmaz duruşu sayesinde sebat edebilmiştir. Zaten sonunda da Allah’ın (cc) yardımı gelmiştir. Unutulmamalıdır ki Allah’ın (cc) yardımı eğilenlerle değil, sebat edenlerledir.

Tüm baskılarına rağmen anne babaya iyi davranmak da çok önemlidir. İnsan dinî hassasiyetle aşırıya da kaçmamalıdır. Anne babasına kötülükle karşılık vermemelidir. Çünkü şirke zorlayan aileye karşı taviz vermemeyi emreden Allah (cc) aynı aileye karşı yine iyi davranılmasını emretmiştir.

“İnsana, anne babasına karşı güzellikle muamele etmesini tavsiye ettik. Şayet bilgin olmayan bir şeyi bana ortak koşman için seni zorlarlarsa, onlara itaat etme. Dönüşünüz banadır ve size yaptıklarınızı haber vereceğim.”[9]

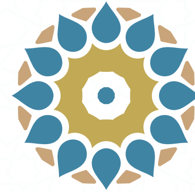
“İnsana, anne babasına karşı (iyilikle muamelede bulunmasını) tavsiye ettik. Annesi onu zorluklar içerisinde taşır ve (sütten) kesilmesi de iki yıl içindedir. Bana ve ebeveynine şükret. Dönüş banadır. Bilgin olmayan şeyi bana ortak koşman için seni zorlarlarsa onlara itaat etme. (Ama) dünyada onlarla iyilikle geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy! Sonra dönüşünüz banadır ve yaptıklarınızı size haber vereceğim.”[10]

“İnsana, anne babasına iyilikle davranmasını emrettik. Annesi onu meşakkat içinde taşıdı ve meşakkat içinde doğurdu. Onun (gebelikte) taşınması ve (sütten) kesilmesi otuz aydır. Sonunda yetişkinlik çağına erip kırk yaşına gelince dedi ki: ‘Rabbim! Bana ve anne babama verdiğin nimetlere şükretmemi ve senin razı olacağın salih amellerde bulunmamı ilham et/beni şükre sevkedip yönlendir. Zürriyetimi de benim için ıslah et. Şüphesiz ki ben, sana tevbe ettim ve şüphesiz ki ben, Müslimlerdenim/şirki terk ederek tevhidle Allah’a yönelen kullardanım.’ İşte böyleleri, cennet ehli arasında yaptıklarının en güzelini kabul ettiğimiz, kötülüklerini affettiğimiz kimselerdir. (Bu,) onlara vadedilen doğruluk sözüdür.”[11]

İşte okuduğumuz bu ayetler yukarıda da geçtiği üzere tam da Sa’d’ın (ra) durumunda olan sahabiler için inmiştir. İman ile aile arasındaki gerilimde nasıl bir duruş sergilenmesi gerektiğini gösteren İlahi birer rehberdir. Bugün onların durumunda olan müminlerin yoluna ışık tutmaktadır. Onlara yaşadıkları imtihanın fıkhını beyan etmektedir.

İnsanı, sevdiklerinin doğru yoldan alıkoymaya çalışması elbette çok acıdır. Müslim’in kalbinin derinliklerinde taşıdığı aile sevgisi ile imanının sadakati çatıştığında insan derin üzüntü duyar. Yaşadığı bu yoğun duygudan kaynaklı karşısındaki anne babasını kırdığında şeriatın dışına çıkmış olur. Mümine ne düşük bir davranış ne de merhametsiz bir duruş yakışmaz. Bu yüzden dininden dolayı ne kadar büyük baskılara maruz kalırsa kalsın ölçüsünü kaybetmez. Haktan geri kalmadığı gibi haddi de aşmaz. Allah’ın (cc) çizdiği sınırlar içerisinde gayret eder. Bu dengeyi koruyabilenler Allah’ın (cc) muradına muvaffak olup rızasını kazanabilirler.

Devam edecek, inşallah…

9. 29/Ankebût, 8
10. 31/Lokmân, 14-15
11. 46/Ahkâf, 15-16

MEKKE VADİSİ'NDEN KULLUK YÖRÜNGESİNE

Kerem ÇAĞLAR

Birçoğumuz bazen geriye dönüp baktığımızda kimi hatıraları yerinde ve zamanında yaşandığı şekliyle hatırlamakta zorluk çekeriz. Zamanlar veya isimler yer değiştirebiliyor ya da bazen anımsanan hikâyede oynamalar olabiliyor. Nihayetinde zihin, anıları yoğura yoğura en hoş ve hatırlanmaya değer bir forma sokuyor. Aslında birçok şey, yerinde ve ânında yaşandığı gibi hatırlansa mazinin yükü altında inlerdi çoğumuz. Fakat kimi hatıralar vardır ki güvenli bir liman ve sığınılacak bir yuva gibidir insan için. Mümin olma iddiasında olanların hayatında birçok müsbet değişimlere vesile olduğundan yahut böyle varsayıldığından hem dünyevi hem de uhrevi açıdan en çarpıcı ve etkili örnek hac için veya yılın diğer aylarında umre niyetiyle Mekke'ye giderek Kâbe ile buluşanların büyük bir kısmı için de söz konusudur bu hakikat.

Kâbe-i Muazzama'yı karşısında görünce daha önce öğrenilmiş terimlerin ve tariflerin birçoğunu yeniden gözden geçirmesi gerektiğini fehmeder mümin. Kişi, o ândan itibaren Kâbe ve Kâbe'nin Rabbiyle (cc) olan münasebetinin samimiyetini, ciddiyetini ve düzeyini de daha net bir şekilde takdir edebilmektedir.

Umre ibadeti esasen müminlerin zihinsel berraklık, ruhsal doygunluk ve manevi birçok kazanımlar elde etmesine vesile olmakta, hayata bakışı, geçmişin muhasebesi ve geleceğe dair umut ve beklentilerini etkilemekte, inandığı değerler doğrultusunda samimi bir şekilde yaşamayı öğretmekte ve geri dönüşü olmayan ebedî hayat için daha yoğun bir hazırlık sürecinin gerekliliğini hatırlatmaktadır.

Hac ibadetinin zamana bağlı olması, umre ibadetinin ise maddi imkân olduğu takdirde her zaman mümkün olması son yıllarda umre seyahati programlarının özellikle de Ramazan ayında neredeyse hac dönemine benzer bir yoğunluk kazanmasına sebep olmuştur. Bu imkân, birçok kişi için sıklıkla umre ibadetini yapmayı ve yılın belirli zamanlarında bu yolculuğu tekrarlama alışkanlığı edinmelerini kolaylaştırmıştır.

Umre gibi bazı ibadetler, insanların zihninde Allah'a kulluk hususiyetini korumakla birlikte bazı nedenselliklerin birlikte yaşandığı bir özellik de gösterebilmektedir. Bu nedensellikler umre ibadetinin farklılaşmış bir dinî pratik özelliği

Hac ve umre yolculuğunun şu dünya hayatında mümin açısından ruhi riyazetin başlangıcı ve belki de bazıları için bunun ileri aşamalarına vasıl olmak için büyük bir fırsat olduğu kuşkusuzdur.

Ümmet olmak şuurunun çok güçlü ve derin olmasa dahi hâlen diri olduğunu gözlemlemek güzel. Bu şuurun İslam coğrafyasındaki her ülkede yerleşik siyasal sistemin kendi halkına vermiş olduğu kontrollü İslami yaşam standartlarının bir yansıması olduğunu söylemek abartı olmaz. Her hâlükârda Kâbe'nin birleştiriciliği kalplerde ve ruhlarda müsbet etkiler bırakmakta ve bu şuurun diri kalmasına katkı sağlamaktadır.

göstermesiyle ilgili olarak tüketim kültürü bağlamında değerlendirilebilir. İslami ve insani değerleri çok da kâle almayan kapitalizmin giderek derinleşen izlerini Mekke'de görünce umre ibadetinin bazı kesimler açısından bir tür tüketim unsuru hâline gelmiş/getirilmiş olması ayrıca değerlendirilmesi gereken mühim bir konudur.

Bir Umre, Birkaç Ömür...

Umre yapan mümin bizzat dile getirmese de "uzun ömürlü" olmayı diliyordur. Uzun ömürlü olmaktan kasıt deriyle ambalajlanmış gibi bir kemik yığını kalasıya dek dünyaya kazık çakmak değil tabii... Ömrün tarifini ve tasnifini yapan ulema, mümin kimsenin iki ömrü olduğunu belirterek birinin bilinen kronolojik yaşı, diğerinin de manevi ömrü olduğunu söyler. Kronolojik ömür insanlar için takdir edilmiş olan yıl sayısıdır. Manevi ömür ise müminin yaşadığı ömre sığdırdığı emrolunmuş ibadet, teslimiyet ve içtinabın toplamıdır.

İşte bu manada hac ve umre, mümin kimsenin manevi ömrünü bereketlendiren ya da bereketlendirmesi umulan, onu türlü salih amellerle zenginleştirip ziynetlendiren ve kendisini zihnî berraklık ile ruhsal olgunluğa kavuşturan bir ameldir. Öyle ki mümin kimsenin hayatındaki en önemli milatlardan birisi olması hasebiyle hayatını da bu çerçevede sınıflandırması mümkündür.

Mutemir, artık hayatını HÖ (hac veya umreden önce) ve HS (hac veya umreden sonra) şeklinde farklı dönemlere ayırabilecektir. Aslolan böyle bir tarihlendirme ve kategoriye ayrılmamasıdır. Hac veya umreden sonra hedeflenen manevi, insani ve ahlaki seviye her ne ise bu maksada ulaşmak için öncesinde de istekli ve azimli olunması ve gayret gösterilmesi esastır. Aradaki fark meselenin ibadi boyutu ve manevi bereketidir.

Mümin bir kimsenin yüksek bir bilinçle yöneldiği Beytullah'a giderken mikatta kıyafet gibi dünyevi statü, ünvan, imtiyaz, makam göstergesi, rütbe ve simgelerden arınarak en başta kendisini resetlemekle başlar bu içsel yolculuğa.

Hiçbir şeye ve hiç kimseye karşı büyüklenme, ayrımcılık, kayırmacılık veya özel muamele fikri bile zihinde yer etmez. Bir "hiçliğin farkındalığı seyahati" de denilebilir buna. Yolculuğun ilk konağı aslında bir hiç olduğunu fehmetme konağıdır. Görülen manzara mahşerin küçük ve kişiye zayıflığını, âcizliğini ve küçüklüğünü kuvvetle hissettiren etkili bir izdüşümüdür. Fakat sahne kıyamet sahnesi olmadığı için beşer olmak hasebiyle Kur'ân'ın da değinmiş olduğu[1] insanî bazı hususiyetlerin izharına da şahit olunmaktadır.

Kâbe'nin avlusunda ve tavaf edilecek yerler olarak yapılmış bulunan büyük ve ihtişamlı tavaf balkonlarında gece gündüz kesintisiz bir şekilde kendiliğinden akıp giden yüz binlerce insanın hareket hâlinde olmasıyla oluşan görkemli manzara aynı zamanda görsel bir şölen sunmaktadır. Bu kareografinin zirvesi ve en muhteşem görüntüsü de gün içerisinde tavafın beş kez birkaç dakikalığına durduğu namaz vakitleridir. Yüz binlerce insanın günde en az beş kez[2] birkaç dakika içerisinde düzgün saflar hâlinde namaza durması enfes bir uyum ve yüksek bir şuurun göstergesidir.

Bu manzara; kâinattaki her bir şeyin başka bir şeyin çevresinde ahenk ve insicam içerisinde dönüp durduğu kozmik düzenin bir parçası olmayı kendi iradesiyle kabul ederek bu sınırsız kulluk hareketine katılımını göstermektedir. Hareket edilmesi gerektiğinde bu mükemmel devinimi bozacak şekilde nasıl rast geldiyse öyle gelişigüzel değil, emrolunduğu gibi ve dosdoğru bir şekilde hareket etmek... Elektronların hiç durmadan atom çekirdeğinin etrafında dönmesi gibi...

Hayatın yol gösterici mesajlarıyla dopdolu bir yolculuktur Kâbe-i Muazzama'yı tavaf etmek. Bu sebeple durulması gerektiğinde de canı sıkıldığında değil, kulluğun esaslarına, estetiğine ve edebine uygun bir şekilde durmak gerekiyor. Kozmik düzenin sağlıklı ve sorunsuz bir şekilde devamının sırrı aslında böylesi bir kulluktadır. Sonra yeniden başlamak... bir daha... bir daha... Aynı şevk ve heyecan. Aynı anlam ve maksat. "Sana yakin gelene kadar..."[3] devam etmesi gereken kutsal bir devinim.

Duygular, bakışlar, fikirler ve düşünüşler nötr pozisyondayken dilekler, korkular ve umutlar zirvededir. Eğer hayatın devamlılığının zorunluluklarından olmazsa yeme içme ihtiyacının dahi hatırlanmadığı zamanlar oluyor. Kalbin itminanı, ruhun doygunluğu ve zihnin berraklığı arttıkça yemek içmek dâhil dünyevi olana gösterilen meftuniyet ve hatta alaka pörsümeye başlıyor.

Umre yapan mümin; kırık, dökük, kırgın, küskün, zayıflamış ve yorgun kalbini yeniden onarmaya ve imar

1. "Hac, bilinen aylardadır. (Bilin ki) kim bu aylarda hac yaparsa cinsel münasebet, fısk ve tartışmak hacda yoktur/olmamalıdır. Ne hayır işlerseniz Allah onu bilir. Azık edinin! Şüphesiz azığın en hayırlısı takvadır. Benden korkup sakının ey akıl sahipleri!" (2/Bakara, 197)
2. "En az beş kez" ifadesindeki kasıt her farz namazı sonrası cenaze namazlarında da aynı uyum ve düzenin tekrar ediyor olmasıdır.
3. "Yakin (ölüm) sana gelinceye dek Rabbine ibadet/kulluk et!" (15/Hicr, 99)

etmeye çalışır. Ömür boyunca durmayan, teklemeyen, yolda bırakmayan kalbin de bakım ve onarıma ihtiyacı olduğunu Nebevi haberle öğrenmiştir.[4] Umre, bir manada kalbi restore etmektir. Fıtrat ayarlarının "civata"larını sıkıp yeniden orijinal değerlere döndürmeye çalışmaktır.

Beytullah ve Ubeydullah...

Evet, zahiren Beytullah'a doğru gibi görünüyor bu yolculuk, fakat aslında müminin kendi iç âleminde henüz keşfedilmemiş ve kâşifini bekleyen "belde"lere doğru yaptığı önemli bir seyahattir. İç âleminde gizli kalmış birtakım özellikleri tanımasına ve mülk ve melekût âleminin bazı sırlarına vukufiyetini kolaylaştırır mutemirin. Hac ve umre yolculuğunun şu dünya hayatında mümin açısından ruhi riyazetin başlangıcı ve belki de bazıları için bunun ileri aşamalarına vasıl olmak için büyük bir fırsat olduğu kuşkusuzdur.

Modern hayatın insanı yüz yüze bırakmış olduğu en temel problemlerden biri de anlam kaybıdır. Ulaşım ve iletişim alanındaki gelişmeler insana olabildiğince konforlu bir hayat sunarken bir yandan da hayatın anlamından ve amacından kopararak onu sık sık gereksiz hüzün, yersiz sevinç, endişe ve umutsuzluğa sevk etmektedir.

Modern çağda toplumsal hayattaki birliği parçalayan sayısız statüler, sınırlar, ayrışmalar ve kamplaşmaları dağıtma ve safını net bir şekilde seçme yolculuğudur bu seyahat. İnsanlık âlemi uluslara, uluslar; ideolojik, oligarşik ve ırkçılık temelli sınıflara bölünmüş ve bu bölünmüşlük aidiyet ve statü göstergesi olarak pejmürde yahut ultra lüks kıyafetlere yansımaktadır.

Mikat'a vardığında mutemir, ihram giyerek zahiren renk, sınıf ve statü gibi dünyevi ayrımcı sıfatlardan sıyrılıp arınır. Olması gereken budur. Hayatı kişiye hatırlatan ve bağlı kılan her şey artık ihramın dışında olmalıdır. Herkes yurtlarındakinden çok farklı olarak ciddi bir transformasyon geçirmiş gibi yapay ve sahte ünvanlardan insan olmanın gerçek hâline dönüşüyor, dönüşmeye çalışıyor yahut dönüşme iddiasıyla buraya akın ediyor. Kimileri için muvakkat bir hâl belki ama bundan istifade edenler de az değil, elhamdulillah.

Yoğun manevi atmosferin insanı etkisi altına aldığı böyle bir durumda kişinin Kâbe'den uzaklaştıktan sonraki hâli oldukça önemli. Bazıları için otel odasına dönerken nükseden olumsuzluklar, kişi memleketine döndüğünde hac veya umre öncesi hayatına kaldığı yerden devam etmesiyle sürüp gider. Bu da aslında insanın tıynetinde pasif olarak var olan bazı hasletlerin farklı vesilelerle aktifleşmesinden başka bir şey değil. Bunu, İblis ile Âdem'in (as) imtihan olundukları hususlara

Hayatı kişiye hatırlatan ve bağlı kılan her şey artık ihramın dışında olmalıdır. Herkes yurtlarındakinden çok farklı olarak ciddi bir transformasyon geçirmiş gibi yapay ve sahte ünvanlardan insan olmanın gerçek hâline dönüşüyor, dönüşmeye çalışıyor yahut dönüşme iddiasıyla buraya akın ediyor. Kimileri için muvakkat bir hâl belki ama bundan istifade edenler de az değil, elhamdulillah.

karşı gösterdikleri ve biri diğeriyle zıt iki farklı tepkiden anlamak mümkündür.

Mikat'tan itibaren mutemir, neyi niçin yaptığını ve arzulayıp başladığı şeyi tüm benliğiyle hissedebiliyor artık. Ömrü tağutlara kulluk ve hizmetle geçmiş nice insanlar da fiilî hâlleriyle artık ölmüş yahut yaşayan tağutlara itaatte bulunmayacağına ve Allah'tan başkasına kulluk yapmayacağına dair söz vermiş oluyor. Sadece dilde kalmasa verilen bu sözler, dünya çok daha güzel ve yaşanabilir bir yer olurdu.

Harem bölgesine attığın her adım seni Kâbe'ye yaklaştırırken aynı zamanda sana medaric katetme fırsatı verdiğini de fark ediyorsun. El-Aliy ve El-Kebîr olan Rabbin ulûviyetinin künhüne varılmaz, lakin bunun daha ileri boyutlarda sa'y gerektirdiğini tarifsiz bir heyecanla keşfedersin. Son durağı ahiret olan hayat rotası burada düzeltilip doğru istikamet yeniden belirlenir.

Ruhun, o atmosferde sahibini bulmuş gaibin memnuniyeti ve mesruriyetiyle gark olmuşken bedenin olduğu yerde veya (binekli tavaf için kullanılan) golf arabasındaki koltuğunda bir uzay mekiğinin uzay istasyonuna kilitlenmesi misali tam yerleşip muhkem kalması için dönmesi gibi sen de mekânsal buluşmayı tamamlamakla meşgulsün. Aslında gereken şey tam bir sükût ve iştiyak hâlinde olmandır. Fakat görülen manzara bundan farklıdır.

"Ümmet" Burada...

Bir yönden de İslam ümmetinin ortalamasıdır Kâbe'ye akın eden insan seli. Resûlullah'ın (sav) Vehen Hadisi'ni çok daha iyi anlayabiliyor insan.[5] Bir dile gelse Beytullah...

4. Ebû Hureyre'den (ra) şöyle rivayet etmiştir:

"Resûlullah (sav) 'İmanınızı sık sık yenileyin!' dedi.

'İmanlarımızı nasıl yenileyelim, ey Allah'ın Resûlü?' diye soruldu.

Resûlullah (sav), '(Hakkıyla) Lailaheillallah sözünü çokça söyleyerek.' buyurdu." (Ahmed, 8709)

5. Sevbân'dan (ra) rivayet edilen hadiste Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

" 'Yakında milletler, yemek yiyenlerin (başkalarını) çanaklarına (sofralarına) davet ettikleri gibi, size karşı (savaşmak için) biribirlerini davet edecekler.'

Birisi, 'Bu o gün bizim azlığımızdan dolayı mı olacak?' dedi.

Resûlullah (sav), 'Hayır, aksine siz o gün kalabalık, fakat selin önündeki çerçöp gibi zayıf olacaksınız. Allah düşmanlarınızın gönlünden sizden korkma hissini soyup alacak, sizin gönlünüze de vehn atacak.' buyurdu.

Yine bir adam, 'Vehn nedir ya Resûlallah?' diye sorunca,

'Vehn, dünyayı (fazlaca) sevmek ve ölümü kötü görmektir.' buyurdu." (Ebu Davud, 4297)

Sumo güreşçileri gibi, insanlara eziyet verecek şekilde sağı solu yara yara Kâbe örtüsüne abanıp feryat figan edenlere, Hicr-i İsmâîl'in olduğu oval bölüme kutsamak amacıyla çeşitli kıyafetler atanlara, makyajsız tavaf yapmayan Güney Asyalı bazı hanımefendilere, Makâm-ı İbrâhîm'e el yüz sürerek zılgıt atan kadınlara, sünnete aykırı davranarak mescid âdabını ihlal edenlere, Kâbe'yi eline aldığı Said Nursi'nin Risalelerinden birini okuyarak tavaf edenlere, Allah'ın misafirlerine karşı kemâl-i edep sınırlarını muhafaza eden kahir ekseriyete rağmen bunun tam tersi tutumu olan bazı üniformalı mihmandarlara neler derdi acaba?

Kâbe'nin sıfır kenarına yaklaşmak neredeyse bir eziyet hâlini almış durumda. Bunun sebebi sadece ziyaretçilerin çok kalabalık olması değil. Özellikle bazı gençlerde öne çıkan bir durum. Bu gençlerin normal yaşantılarında da muhtemelen haz ve hız odaklı bir yaşam sürüyor olmalarının bir yansıması olarak bir ân önce Kâbe örtüsüne ve Haceru'l Esved'e ulaşmakta ölçüsüz bir hırs gösteriyorlar. Bundan dolayı Kâbe'nin sıfır kenarına ve Haceru'l Esved'e yakın olan halkalarda genellikle tarif edilemez ölçüde rahatsız edici bir itişip kakışma olmakta.

Ramazan ayına mı özgü bir durum, yoksa genellikle öyle midir bilinmez ama Kâbe'nin örtüsüne ve Haceru'l Esved'e dokunmaya çalışmak ciddi manada kas ve kondisyon gerektirir hâle gelmiş. Bu manada kondisyonu iyi olanlar Haceru'l Esved'e dokunup öpebilir ve Kâbe'nin örtüsüne yapışıp dakikalarca çığlık çığlığa "tazarru"da bulunabilmekteler. Bununla beraber Kâbe merkezinin dış halkalarına açıldıkça tavaf da daha rahat hâlde yapılabiliyor.

Aslında bu da hayatın ta kendisidir. Bir makamdan veya mekândan garanti olarak görülen bir faydanın elde edilmesi yahut herhangi bir zararın def edilmesi umuluyorsa ona yaklaşmaya çalışmak oldukça yorucu olmakta ve ciddi bir gayret gerektirmektedir. Bunun bir tek istisnası El-Azîz, Et-Tevvâb ve El-Mucîb olan Allah'tır. Mümin O'na (cc) yaklaşmaya çalıştıkça kalbinde tarifsiz bir inşirah ve sair hâllerinde ummadığı kolaylıklarla karşılaşır.

Bu manzaraların yaşanması doğru olmamakla beraber güzel yanlarının da olduğu kuşkusuzdur. 2025 Ramazan ayında mutemirlerin hatırı sayılır kısmının gençlerden oluşması sevindiriciydi. Ümmet olmak şuurunun çok güçlü ve derin olmasa dahi hâlen diri olduğunu gözlemlemek güzel. Bu şuurun İslam coğrafyasındaki her ülkede yerleşik siyasal sistemin kendi halkına vermiş olduğu kontrollü İslami yaşam standartlarının bir yansıması olduğunu söylemek abartı olmaz. Her hâlükârda Kâbe'nin birleştiriciliği kalplerde ve ruhlarda müsbet etkiler bırakmakta ve bu şuurun diri kalmasına katkı sağlamaktadır.

Kâbe'nin Rengi, Ümmetin Resmi

Resûlullah (sav) Kâbe'yi ilk defa Mekke'nin fethinden sonra Yemen kumaşıyla örttürdü. Yeryüzünün geometrik olarak merkezi konumunda bulunan Kâbe, örtüsüyle de kalıcı ve güçlü bir mesaj veriyor. Yaklaşık 145 m^2 toplam ölçüye sahip olduğu ifade edilen Kâbe'nin siyah örtüsünün üzerinde hacla ilgili Kur'ân'dan ayetler yazılıdır.

Abbâsîler Dönemi'nde örtünün rengi siyah olarak sabitlendi ve o tarihten bu yana Kâbe siyah örtüyle özdeşleşti. Boyutuna göre tezyinat ve işlemelerin oldukça az oluşu ve göz alıcılığı zihinlerde dünyaya dair var olan her şeyin göz alıcı bir ziynet/süs olduğunu bildiren ayeti hatırlatır.[6] Bir sınır çizmek gibi... Göz kamaştırıcı bir asalet ve keramet sembolü olan örtünün siyahlığı günümüzde çok daha derin ve kapsamlı anlamlar ihtiva eder.

Doğal olarak bu her bir fert açısından belirli bir sürecin sonucu olmakla beraber gönül isterdi ki hac veya umre için türlü zahmet ve külfeti göze alarak yakın ve uzak diyarlardan gelen yüz binlerin içerisinde bulunan bir kısım insanın "bedevilikleri" yontulmuş olsun. İbadetin edebi, ahlakı ve estetiği sünnet-i seniyyeye uygun bir şekilde içselleştirilmiş olsa Kâbe ziyaretinden, hac veya umreden daha fazla istifade edilebilirdi. Bunu da bir dua ve temenni olarak not etmiş olalım.

"Yeni" Mekke ve Mahzun Kâbe

Kâbe'nin günümüzdeki (Nisan 2025) konumunu ilk kez gören mümin iki şok birden yaşar. Birincisi binlerce km öteden gelen Müslüman, ilim meclislerinde, Kur'ân tefsirlerinde ve siyer/megazi kitaplarında bazen hüzünle, bazen hasretle ve bazen de coşkuyla dinlediği veya okuduğu mahzun ve mağrur Mekke'nin yerinde bambaşka bir Mekke'nin olduğunu görmekle ilk şoku geçirir. Kâbe'nin neredeyse gözlerden uzaklaştırılmış, etrafı âdeta ümmet-i merhumenin mezar taşları misali (Mekke Saat Kulesi vd.) beton bloklarla kuşatılmış ve burada önü açılmış bulunan küresel firmaların yerli ortaklarıyla diktiği sayısız kibir kuleleri arasında neredeyse bir ayrıntıya indirgenmeye çalışılan mahzun hâlini görünce yaşanır ikinci şok.

İkinci şoku iki başlığa ayırmak mümkün.

Birincisi; Suud Hanedanlığı ve başta ABD olmak üzere Batılı iş birlikçilerinin yoğun biçimde etkin olduğu Arap Yarımadası'nda aslında Kâbe'nin de siyasal açıdan örtülü bir işgal altında olduğu hakikati daha yalın bir biçimde müşahade edilebilmektedir.

Bunun somut göstergelerinden biri de şudur: Kâbe ve yakın çevresinde birkaç kişilik bir halka kurup tevhid daveti yapmak her ân tetikte bulunan güvenlik unsurlarınca âni müdahâle gerektirir. Binlerce âlim ve ilim

6. "Mal ve evlatlar dünya hayatının süsüdür. Kalıcı salih ameller ise Rabbinin yanında sevap ve umut bakımından daha hayırlıdır." (18/Kehf, 46)

talebesinin Suud zindanlarında bulunuyor olmasının sebebi de budur aslında. Tevhidin merkezinde tevhid daveti halkaları kuramamak veya kurulmasına izin verilmemesi, güzel sesli kârîlerin insanı mest eden Kur'ân tilavetiyle üzeri örtülebilecek bir mesele değildir. Fakat şu ânda hemen hemen herkesi susturup tavakkuf ettiren en yüksek bariyerlerden biridir bu!

İkinci başlık olarak da şunu söylemek mümkün: Kâbe, bidatçi kavimler tarafından da bir tür taciz ve tazyik altında. İkincisi düzelmeden birincisi hakkında sağlıklı bir adım atmak pek de mümkün görünmemektedir. Mahzun Kâbe yalnızlığını gurabadan hac ve umre ziyaretçileriyle giderir.

Kâbe ile münasebette uzaklık mefhumunun olmadığını fark eder mümin. Cakarta'da, Kahire'de, İstanbul'da veya kutuplardayken hissedilen yakınlığa fiziksel yakınlık da eşlik ediyor artık. Bütün kâinatın temel ortak özelliklerinden biri kesintisiz hareket hâlinde olunmasıdır. Durmak, beklemek ve durağanlık yok burada. Zira tavakkuf ve sistem dışı doğal olmayan duraklamalar olursa ahenk ve armoni bozulur.

Her firak aynı zamanda yeni bir başlangıçtır. Mümin, hac veya umre için evini ve ehlini terk ederken daha iyiye, daha güzele ve daha nitelikli olana vasıl olmak maksadıyla ayrılır. İşte burada Kâbe'den ayrılırken bu hedefini en yüksek düzeye çıkarmış olur. Kâbe'ye gelirken hangi ahval üzere idiyse Kâbe'den giderken çok daha arınmış, aydınlanmış ve güçlenmiş olmak hâli veya iddiasıyla ayrılır.

Sa'y ve Gayret

Tavaf sonrası yapılan sa'y, manevi bakım ve onarım sonrası bedenî ve dünyevi yaşamın zorunluluğu olan hayata dair helal ve güzel olanın aranması, elde edilmesi ve muvahhidce bir yaşam sürdürebilmenin kesintisiz çabasıdır.

Kalp yakine yakın itminana ulaştığında, ruh tüm sarp yokuşları ve tanımlanmamış kıvrımları aştığında, zihin bir daha bulanmamak üzere berraklaştığında ve "Lebbeyk!" nidalarıyla verilen ahitler dile pelesenk olduğunda...

Yani insan, yaratılışının anlamına ve amacına uygun bir doğrultuda kararlılıkla yöneldiğinde artık dünyadan nasibini unutmaması gerektiği de hatırlatılır. Öğrenmek, kabiliyetlerini geliştirmek, nefsinin ve ehlinin rızkını elde etmeye çalışmak, iyi ve onurlu bir yaşam sürdürebilmek için tam donanımlı bir şekilde çabalamanın ve koşturmacanın yolu açılıyor. Çölde serap görerek gezer bir hâldeyken zemzem pınarıyla ödüllendirilmek, işte bu sağlam inanç ve donanımın güzel akıbetidir.

Bugünkü hâliyle Kâbe ile sa'yın başlangıç noktası olan Safa Tepesi arasında takriben yüz metreye yakın bir uzaklık var. Tavaftan sa'ye geçerken hayatın bir boyutundan bir başka boyutuna geçiyormuş gibi oluyor insan. Tavaf, seni senden aşırırken sa'y seni sende toplar. İşte bu kombinasyondur dirilerle "ölüler"i birbirinden ayıran...

Mekke'den ayrılırken yakın dostlara hediye etmek üzere valize zemzem yüklerken kalbine Kâbe-i Muazzama'nın hüznünden de yüklenmiş olduğunu fark ediyor insan. Siyasi ve bid'î açıdan örtülü ve düşük yoğunluklu bir "işgal" altında bulunduğu şuurunun daima diri tutulmasının ve Kâbe'nin en kısa sürede bu hâlden kurtulması/kurtarılması ve ümmet için yeniden iman, şuur, kıyam, ihya ve inşa merkezi olmasını Beyt'in Rabbinden niyaz ediyoruz.

Allahumme âmin...

Zeynep BAYANCUK

UMRE GÜNLÜĞÜ

"Dikkatli olun. Özel bir ibadetin bu ön hazırlığıyla yol boyu uyanık olmak için gayret edin... Bu salih ameli malayani ile heder etmeyin. Bu kısacık yolculuğunuzu en verimli şekilde değerlendirin."

Yakın zamanda Rahmân'ın (cc) misafiriydik. Kalabalık bir ekiple Rabbimizin Evini ziyaret ettik. Benim ikinci ziyaretimdi. İlki gençlik yıllarımda gerçekleşmişti. Şimdikiyle kıyaslanması imkânsız gibi. Bunun sebepleri bu ayki yazımın konusu olacak. Bismillah deyip başlayalım.

Farkın ilk sebebi tur şirketinin cemaat mensubu iki kişiye aidiyeti ve katılımcıların da aynı ailenin üyeleri olmasıydı. Bunun ne büyük bir nimet olduğunu farklı bir turla seyahat etmeyen bilemez. Öyle güzel bir ekiptik ki, bir ezginin notaları nasıl art arda gelir ve uyum sayesinde melodi ortaya çıkarsa on dört günlük sefer sırasında biz de bu notalar kadar uyumluyduk. Arada ufak tefek sorunlar yaşansa da ivedilikle ve suhuletle çözüyorduk.

Rehberlik yapan abimiz yaptığımız ziyaretler sırasında siyer anlatmadı. Siyeri bize yaşattı! Her mekânda çok güzel ders ve ibretleri bizimle paylaştı.

Ekipteki tüm kardeşler aynı ailenin üyesi olunca her işimize onlar koştu. Bir vale gibi gerek uçakta gerek Mekke Medine yollarında ve otellerde eşyalarımızı indirip kaldırdılar. Seyahate eşsiz katılanlar için bunun nasıl büyük bir konfor sunduğunu tahmin edemezsiniz.

İbadetler sırasında sünnete uygun tüm menasiki öğrettiler. Bu tam bir iç huzuru sebebiydi. Neyi, nerde, ne zaman, nasıl ve hatta neden yapacağını bilmek... İbadetleri şuurlandıran tam da bu bilgilerdi.

Mini tavsiyeleri seyahatimizi anlamlandırdı. Vakit namazlarını mutlaka Kâbe'de kılın, dediler. Bir namaz yüz bin namazdır, diye de eklediler. Oysa biz hanımlar sabah namazını odamızda kılmıştık. Bu teşvikle hiçbir vakti kaçırmadık. Hatta Kâbe'ye her vardığımızda sünnette ne kadar namaz varsa eda ettik. Her şey bir kenara, sırf bu nasihat için dahi çokça minnettarız onlara...

Şimdi yolculuğun ibadet ve faziletini sırasına ve ruhuna göre yazacağım ki giden kardeşlerim için fayda hasıl olsun.

Umre ibadetimizi gerçekleştirmek için çıktığımız bu yolculukta hedefimiz kalbimizi tamir etmektir. Eskiyen muhabbetimizi yenilemek, solan imanımızı canlandırmaktır. Çünkü bu üç maksat da umre kelimesinin anlamıdır. Bu vesileyle umre, ömrün en güzel ânlarındandır. Ve Resûl'ün (sav) ifa-

desiyle günah yükünden azat olmaktır.[1] Hatta kadınlar için cihaddır.[2]

Umremizin dört sıfatı vardır. İlki ihramdır. İhram iki parçalı kıyafettir. Kulun en sade hâlidir. Allah kullarını evine bu sade hâliyle kabul etmektedir. Niyetle beraber ihram, makamlardan, ünvanlardan, isimlerden soyutlanma vaktinin geleceğini bize hatırlatır. Kabirlerden kalkışın, rotası belirlenen mahşere doğru akışın ilk adımıdır. "Bu adımın sonunda hesap var. Sen bu hesaba hazır mısın?" ihtarıdır.

İhramlar havaalanında giyilir, uçağa geçilir. Yolculuk başlar. Artık uçakta bir anons can kulağıyla beklenir: "Mikat sınırına girilmiştir." der görevli. Mikat, Rabbimizin (cc) belirlediği buluşma yeridir. Bu bize Mûsâ'dan (as) farkımız olmadığını hatırlatır. Tur'da Allah'la buluşmasını kıskanmaya lüzum yok. Umre bizi, yaratan Rabbimizle buluşturacaktır. Yeri ve zamanı bellidir. İşte kutsal beldeye girilmiştir. Şimdi niyet zamanı... "Lebbeyk! Allahumme umre..." (Allah'ım, umre için emrine icabet ettim.) Sessizce, içimizden niyet edilir.

İhrama niyet edince bazı yasaklar başlar, bu da başka bir mesaj verir bize: "Dikkatli olun. Özel bir ibadetin bu ön hazırlığıyla yol boyu uyanık olmak için gayret edin... Bu salih ameli malayani ile heder etmeyin. Bu kısacık yolculuğunuzu en verimli şekilde değerlendirin." demek ister. Daha en baştan zihnin basiret kapılarını ardına kadar açar bu mesaj. Yasakların çiğnenmesi mini cezaları gerektirir. Sembolik bu cezaların varlığı bizi diri tutmaktır. Ruhumuzu terbiye etmek, bedenimizi disiplin altına almaktır... ve en sonunda haykıracaktır ihram: "Bak başardın. Bu yasaklarla alışkanlıklarını sınırladın. Demek ki terk edemeyeceğin hiçbir alışkanlık yoktur."

Şimdi telbiye zamanıdır. Gür sesimizle her fırsatta telbiye getiririz. Tâ ki Kâbe'ye varıncaya kadar. "Buyur Allah'ım, buyur! Senin hiçbir ortağın yoktur. Hamd ve nimet sanadır. Mülk senindir. Senin ortağın yoktur."

Telbiyemize yeryüzü şahitlik eder. Etrafımızda ne varsa bize eşlik eder.[3] Telbiye bize der ki:

"Hayatının her ânında, neyle karşılaşırsan karşılaş, amasız lakinsiz emre icabet et. 'Lebbeyk!' de... Hiçbir zorluk lebbeyk, demene engel olmasın. Hiçbir tağut 'Lebbeyk!' derken seni korkutamasın.

'Lebbeyk!' de. Sadece Allah'a 'Lebbeyk!' de. Kimsenin emrini Allah'ın emrinin önüne geçirme."

Telbiyelerle yola devam edilir. Etraf meraklı bakışlarla izlenir. Yorgun gözler kapanıp dururken uykuya direnilir. Bir yerlerden görünüyor mudur Kâbe? Burası Mekke. Allah'ın Evi nerede? Dağların ardından Saat Kulesi görünür. Ve bir iki minare. O dağların ardında saklıdır Kâbe... Karanlıklar içinde aydınlık bir nur... Bekle...

İşte insanlık için ilk inşa edilen Ev oradadır. Tam karşıdadır. Artık herkes susmuş Ev'in ihtişamına vurulmuştur. Şimdi kalp düşünür, Kâbe benim neyim olur?

Yol biter, otele yerleşilir. Biraz dinlenip Beytullah'a koşulur. Evet evet, yanlış okumadınız. Kişi sevdiğine kavuşmak için nasıl acele ediyorsa Kâbe'yi görmek için de acele eder. Yürümez, koşar... Mahşerî kalabalığa karışır. Sıkışır, ezilir. Gam değil, yeter ki bir köşeden o siyahlar giyinmiş evi görelim... Diller coştukça telbiyeyle, kalp daha da coşar. Göz durur mu, ağlar da ağlar... İşte insanlık için ilk inşa edilen Ev oradadır. Tam karşıdadır. Artık herkes susmuş Ev'in ihtişamına vurulmuştur. Şimdi kalp düşünür, Kâbe benim neyim olur? Toplanma yerimizdir. Kalabalıktan şikâyet etmemelidir.[4] Güvenli bölgedir. Kimse incitilmemelidir.[5] Mübarektir, sayısız hayır ve bereketi istemelidir.[6] İnsanlığa yol gösteren hidayet rehberidir. Kıyamdır, ruhumuzu ayaklandıracak, düştüğümüz yeri sorgulatacak ve yeni bir dirilişe fırsat olacaktır.[7] Öyleyse Kâbe benim her şeyimdir...

Haceru'l Esved hizasına geçilir, "Bismillahi Allahu ekber!" denilerek Haceru'l Esved selamlanır. Uzaktan da olsa görebilmek için ayak uçlarına basılıp yükselmeye çalışılır. Siyah taş... Sen dokunulduğun için karardıysan, günahlar kim bilir kalbimi nasıl karartmıştır, denilerek tavaf başlar.

Tavaf... En güzel ibadetlerden biri. Kâbe'nin etrafında yedi kez dönülür. Tavaf, "Hayatının merkezinde Rabbin ve onun hükümleri olmalıdır." der. Nerede onun hükümlerine aykırı davrandıysak tavaf sırasında üşüşür hafızamıza. Bu ne büyük nimettir. Allah kuluna tevbe etmesi için fırsat vermiştir. Kişi çokça tevbe eder. Özel bir duası yoktur tavafın. İnsan neye ihtiyacı varsa onu zikreder. Tâ ki Rükn-u Yemânî'ye gelene kadar. Haceru'l Esved'den bir önceki köşedir. Nebi'nin (sav) Cibrîl'le (as) buluştuğu yerdir. Rabbenâ dualarıdır bu köşenin tek tesbihi.

Tavaf, daha sonra defalarca tekrar edeceğimiz, dua gibi zikir gibi çokça haz alacağımız özel bir ibadettir.

1. Buhari, 1773
2. Nesai, 2626
3. Tirmizi, 828
4. bk. 2/Bakara, 125
5. bk. 2/Bakara, 125
6. bk. 3/Âl-i İmrân, 96
7. bk. 4/Mâide, 97

Bu ibadetin karşılığı köle azat etmektir. Kölenin her uzvunu azat ettiğimiz gibi Allah da (cc) bizim her uzvumuzu cehennemden azat edecektir. Bu hadis ruh katar tavafa. Tat verir, güç verir insana. Ve yine tavaf için kişi her adım attığında adımını yere indirirken bir günahını bağışlar Allah (cc). Bu duyguyla defalarca tavaf yapar insanlar.

Tavaf biter ve Makâm-ı İbrâhîm'de iki rekât namaz kılınır. Kalabalık olduğu için hizasına gelecek şekilde namaza durulur. Bu makam, İbrâhîm'in (as) Kâbe'yi inşa ettiği iskeledir ya da haccı ilan ettiği yerdir. Hangisi olursa olsun bize Atamızı hatırlatır. Teslimiyetini, putlara baş kaldırışını, ateşlerde yanma pahasına dinini haykırışını, en sevdiğini bıçak altına yatırışını... hatırlar namaza dururuz. İhlâs ve Kâfirûn Sureleriyle namazı eda eder, zemzem içeriz.

Sa'y alanına geçerek önce Kâbe'yi yeniden selamlarız. "Allah'ın başladığı şey ile başlıyorum." diyerek Safa Tepesi'nden sa'ya başlarız.

Buranın hikâyesini hepimiz biliriz. "Çölde tek başına" teslimiyeti prova ederiz. Mekân değişse de ruhu yaşatacağımızı idrak ederiz. Allah bizi nereye sevk etse bu kaderdir demeyi ve Allah'ın bizi zayi etmeyeceğini bu prova sırasında öğreniriz. Zemzem arayışıdır sa'y Hacer Annemizin (as). Yeşil ışıklar döşenmiş şimdi alana. Koşman gerektiğini hatırlatır. Hacer'in tedirginliğini insana yaşatır. Sonra çabanın karşılığını alacağını öğretir sa'y. Suyu bulacağını müjdeler. Oradadır su. Yorulunca kana kana içeriz. İçerken bir maksat belirleriz. İlim için, şifa için... ne olursa. Çünkü zemzem hangi maksatla içilirse onun için yararlıdır denilir.[8] Kâbe'ye son kez bakar, Bâbu's Selâm'dan çıkarız. Çantamızdaki makasla uygun bir yerde saçımızdan bir tutam keser, günahlara kefaret olan bir amelin hazzını yaşarız.

8. bk. İbni Mace, 3032

Dr. Gözde TERCUMAN

İKİ UYARI

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Bu yazının tamamı öncelikle kendi nefsime bir kınamadır. Sonra Allah'ın (cc) kevnî ayetlerini anlatmaya çabaladığım yazılarım, bir noktada bazı nefsî hastalıklara kalkan görevi görmüşse temizleme, arındırma ve açıklamadır. Yanlış sonuca vardığım yerlerin de düzeltmesidir. Başarı Allah'tandır (cc).

Önceki yazılarımda mescide işeyen bedevi hadisinden bahsetmiş, bedeviliği de insanın ilkel yönüne benzetmiştim. İnsan hiçbir şey bilmeden doğar ve yaşadıkça öğrenir. Çocukluğunda ve gençliğinde bilmezlikten kaynaklı eksikleri, hataları ve yanlışları olabilir. Yetişkinliğinde de bilmediği bir konuda hata yapabilir, doğruyu bulmakta zorlanabilir. İnsanoğlunun gelişimsel açıdan çok doğal olan bu yönü, nasıl olur da yetişkinliğinde problemlerin düğümlendiği noktalara dönüşebilir ve kendi hatalarına bazı hadisleri kalkan yapabilir? Bu yazımda elimden geldiğince bunu açıklamaya çalışacağım, Allah'ın izniyle.

"Andolsun ki sizin için, Allah'ı ve Ahiret Günü'nü uman ve Allah'ı çokça zikredenler için Allah Resûl'ünde güzel bir örneklik vardır."[1]

Hayatından şirki çıkarmış, tevhidle Allah'a (cc) yönelmiş olan müminlerin örneği Peygamber'dir (sav). Toplumun aklı başında yetişkinleri/ebeveynleri/öğretmenleri bir yandan kendilerini ıslah ederken diğer yandan da nesli yetiştirmeye çalışır. Bir nesli oyun çağı çocukluktan alıp sorumluluk sahibi yetişkin hâline getirmek uzun bir süreçtir. Çevremizde çocuklar ve gençler varsa, onların bilmedikleri konulara ve bilmezlikten kaynaklı hatalarına karşı Peygamber'in hoşgörüsünü ve sabrını kendimize örnek alabilelim, Peygamber (sav) gibi davranabilelim, Peygamber'in bedeviye muamele ettiği şekilde hataları onarabilelim, demekti kastım. Ancak bir yetişkin kendisine bedeviyi örnek alıyorsa, hatalarında çevresinden böyle muamele görmek istiyorsa; 'Ben bedevi gibi davranayım; etrafımdakiler de her hatamda bana Peygamber (sav) gibi muamele etsin.' diyorsa dikkatli olmalıdır.

Dünyevi ilimler İslami filtrelerden geçirilmeli ve özüne döndürülmelidir. Bu ilimleri Kur'ân ve Sünnet süzgecinden geçirip, İslam düşmanlarının yanlış çıkarımlarından temizleyecek olanlar yalnızca müminlerdir. Bunu hakkıyla yapabilecek başka bir ümmet yoktur.

1. 33/Ahzâb, 21

Her hata, bedevinin hatası gibi görülmemelidir. Bilmemekten kaynaklı hatalar çok basittir; kompleks ya da komplike değildir. Kişi bir meseleyi bilmiyordur, hata yapar, kendisine açıklanır ve ânında öğrenip hatasını düzeltir. Basit bir açıklama, kısa bir ikaz, doğrusunu söylemek veya bir kere göstermek yeterli olur. Ancak bir mesele bilgiyle düzelmiyorsa; uzun soluklu aşamalı bir eğitime ihtiyaç duyuluyorsa, problemin kaynağı bilmemek/ilkel yön/bedevilik değildir.

Bedevi aynı hatayı tekrarlamamıştır. Yaptığı yanlış kendisine açıklandıktan sonra aynı kişinin aynı hataya düştüğünü, defaatle aynı davranışta bulunduğunu bilen/okuyan var mı aramızda? Bilmezliğe dair hatalar basittir, nettir, çözümü ve cevabı açıktır. Kişi bilmediğinden hata yapar, doğrusu kendisine açıklanır ve hatası kaybolur; yetişkin aynı hatayı tekrarlamaz. Ancak bir insan tekrar tekrar aynı hataya düşüyorsa ve her seferinde bedevi hadisini kendisine delil alıyorsa bilmediklerinden ziyade direndiklerine bakması daha faydalı olur.

Bir çocuğun veya gencin bilmediği için hata yapması ile bir yetişkinin bilmediği için hata yapması aynı değildir. Hayattaki konumları ve öğrenme becerileri farklıdır. Beyninin ilkel yönünü inşa eden bir çocuk/genç ile inşası tamamlanmış, ancak eksikleri olan bir yetişkin birbirinden farklıdır.

Bedevinin yaptığı hata diğer bedevilere/insanlara hata yapma izni vermedi. Peygamber (sav) zamanında Mekke ve Medine civarında onlarca bedevi kabile, binlerce bedevi insan yaşıyordu. Mescide işeyen bedeviden sonra diğer bedevilerde bu davranış görülmüş mü? Başka bedevilerin bu bedeviyi örnek gösterip, “bedevilik” adı altında olağan dışı davranışlar yaptıklarını okuyanımız var mı? Elbette insan olmamız nedeniyle hatalar yaparız. Ancak bir yetişkinin “Ama o da hata yaptı!” diyerek çocuk gibi hatayı tekrarlaması veya “O yaptığına göre demek ki doğru olabilir.” yaklaşımına sahip olması olacak şey değildir. Üstelik bedevi hadisindeki olayın doğru olabilme ihtimali var mıdır? İnsanın ilkel yönünün hataları basit olduğu kadar doğruluğu ve yanlışlığı da çok nettir. Aklı başında bir yetişkinin bu hatada doğru mu, yanlış mı ayrımı yapamaması pek ihtimal dâhilinde değildir. Diyelim doğru ve yanlış noktasında ayrım yapılamadığında bir çocuk gibi hatayı deneyerek öğrenmek çok akıllıca olmaz. Bilmediğini bilene sorarak doğrusunu öğrenir. Eğer iki yetişkin arasında “Buraya işenmez!” seviyesinde cümlelerle iletişim kuruluyorsa başka hususlara da bakmak faydalı olur.

Peygamber (sav) bedeviye açıkladıktan sonra, bedevi direnç göstermemiştir. Bedevinin Peygambere (sav), “Ama benim çişim gelmişti, bu insani bir ihtiyaç.” diyerek karşı çıktığını veya “Bence şöyle olmalı...” gibi kendi görüşlerini öne sürdüğünü okuyanımız var mı? Bilmemekten kaynaklı hatalarda “bence” görüşleri olmaz. Çünkü o konuda bilgisi/fikri olmadığı için hata yapmıştır. Bilgiyi/Doğruyu öğrenince teslim olması beklenir. Kişi bilmediği konularda “bence” görüşlerini sıralıyorsa veya bilmediği mesele kendisine açıklandığında doğruya veya bilgiye direnç gösteriyorsa burada başka durumlar gözden geçirilmelidir.

Unutmamak gerekir ki yetişkin insanlar davranışlarından ve yaptıklarının sonuçlarından sorumludur. Hata hatadır, yanlış yanlıştır, doğru doğrudur. Hataya yaklaşım çok önemlidir. Sorumluluk sahibi yetişkinler hatasını telafi eder ve düzeltir. Samimiyet burada kendini gösterir. Her insan hata yapar, ancak bazı insanlar yaptığı hatanın sorumluluğunu alır ve hatayı telafi etmeye çalışır, çaba ortaya koyar. Kişi hatasının ve telafinin sorumluluğunu almıyorsa burada yetişkinliğinden başlayarak başka meseleleri kontrol etmesinde fayda vardır.

Bu yazıda değinmek istediğim diğer husus fıtri denilen şeylerin gerçekten fıtrattan olup olmadığının gözden geçirilmesidir. Fıtri denildiğinde, Allah’ın (cc) yaratmasının bir parçası demektir ve insan fıtrattan saydığı şeylere dikkat etmelidir. Tâ ki bilmeden Allah adına bir söz söylemiş olmasın. Allah (cc) insanı ne üzere yarattığını Kur’ân’da açıklamıştır. Peygamber (sav) vahyin rehberliğinde insana ve topluma dair sınırları çizmiş ve fıtri/insani olabilecek şeylerle insanın hatası olan şeyleri birbirinden ayırmış ve ona göre tavır göstermiştir.

Bugün maalesef bazı yanlışlar bazı ilimlerle desteklenmeye çalışılmakta; insanların yaptığı bazı hatalara insan bedeni veya beyin yapısı sebep olarak gösterilmektedir. Erkekler şöyledir, kadınlar böyledir şeklinde yapılan birçok çıkarım kadın ve erkeğin farklı beden fizyolojisine bağlanmaktadır. “Fizyoloji böyleyse o zaman fıtridir, kadının/erkeğin fıtratından geliyordur.” sonucuna varılmaktadır. “Hormonları farklı ya, kadın çok konuşur.”, “Testosteronu var ya, erkek iletişimde anlayışsızdır.”, “Kadınların östrojeni onları detaycı yapar.”, “Kadınlar, iletişimde söylemediklerinin anlaşılmasını beklerler.” gibi birçok ifade duymuşsunuzdur. Hatta öyle ki toplum içinde yapılan bazı anket ve gözlemler bu cümleleri haklı çıkaracak şekilde sonuçlar verebilmektedir. Bu durum gerçeği yansıtır mı?

Allah (cc), Kur’ân’da kadına, erkeğe ve insana dair birçok ayet indirmiştir.

Kadın ve erkek farklı fizyolojide yaratılmıştır. Üreme fonksiyonlarında ve bunun için gereken hormonlarda farklılıklar vardır. Hormonların vücuda etkisiyle farklı görünüşlere sahiptirler.

Kadın ve erkeğin şer’i sorumluluklarında farklı oldukları hususlar vardır. Örneğin kıtal olan cihad kadına farz değildir. Kadının hayız döneminde namaz gibi çok temel

bazı sorumlulukları kendisinden düşer. Miras hukuku kadın ve erkek olmaya göre değişir.

Toplumsal rollerde; eş, anne, baba oluşlarında farklılık vardır. Kadının kocasına sorumluluğuyla kocanın karısına sorumluluğu farklıdır. Bir annenin evlat üzerindeki hakkı ile bir babanın evlat üzerindeki hakkı farklıdır. Aileye karşı annenin ve babanın sorumluluğu farklıdır.

Ancak unutmamalıyız ki her farklılık her davranış her duygu bu fizyolojiye dayanmaz ve fıtri kabul edilmez. Çünkü kadın ve erkeğin ortak/eşit olduğu sorumlulukları da vardır:

"Şüphesiz ki teslim olan erkekler ve teslim olan kadınlar, iman eden erkekler ve iman eden kadınlar, gönülden ve sürekli Allah'a kulluk yapan erkekler ve gönülden sürekli Allah'a kulluk yapan kadınlar, sadık erkekler ve sadık kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, (Allah'tan) saygıyla korkan erkekler ve (Allah'tan) saygıyla korkan kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, iffetini koruyan erkekler ve iffetini koruyan kadınlar, Allah'ı çokça zikreden erkekler ve (Allah'ı) çokça zikreden kadınlar; Allah onlar için bağışlanma ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır." [2]

Söylenen, genelleme yapılan veya fıtrattan olduğu iddia edilen şeylerin özünü kavrayıp doğru mu, yanlış mı olduğunu anlamak için Kur'ân'daki ilgili hükümlere bakmalıyız.

Örneğin iletişim problemlerini ele alırsak; Allah (cc) Kur'ân'da beyanı insana öğrettiğini söylüyor:

"Ona, beyanı (konuşup kendini ifade etmeyi) öğretti." [3]

Kendini ifade edebilmek her yetişkinin kendi sorumluluğundadır. Açık iletişim kurmak, istediklerini ve istemediklerini dile getirmek, sevdiği ve sevmediği şeyleri açıkça söylemek iletişimin unsurlarındandır. Söylemediği şeyleri karşı tarafın anlamasını beklemek ve bunu da beynin farklı çalışmasına bağlamak iletişimsel bir hastalığın fıtrattan geldiğini söylemeye benzer. Üstelik insanoğluna niyet ve düşünce okuma becerisi verilmemiştir. İnsanın, karşısındakinin söylemediklerini anlayıp buna göre davranma sorumluluğu da yoktur.

Örneğin çok konuşma gibi dilin afetlerini ele alırsak, kadın olsun erkek olsun Allah (cc) tüm kullarını dile dair uyarmış ve konuşmalarını, sözlerini ıslah etmelerini emretmiştir:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının ve doğru/sağlam/adil söz söyleyin. (Allah da buna karşılık) amellerinizi ıslah etsin, günahlarınızı bağışlasın. Kim de Allah'a ve Resûl'üne itaat ederse, şüphesiz ki büyük bir kurtuluş ve kazanç elde etmiş olur." [4]

2. 33/Ahzâb, 35
3. 55/Rahmân, 4
4. 33/Ahzâb, 70-71

"İnsan sabahlayınca, bütün organları dile müracaat ederler ve (âdeta) şöyle derler: 'Bizim haklarımızı korumakta Allah'tan kork. Biz ancak sana bağlıyız. Sen doğru olursan, biz de doğru oluruz. Eğer sen eğrilir, yoldan çıkarsan biz de sana uyar, yoldan çıkarız." [5]

Ayetler ve hadisler ışığında bir insan nasıl "Kadınlar çok konuşur." gibi çıkarımlar yapıp bunu da fıtrattan sayabilir…

İddia edilenlerin fıtratta olmadığını anladığımızda bunun nereden öğrenildiğine bakıp, kaynağı araştırmalıyız. Bin yıllık kültürel miraslar, nesilden nesile geçse de asla fıtri değildir. Maalesef bugün fıtrat ile çevresel öğrenme birbiri içine geçmiş gibi lanse edilmektedir. İnsanın fıtratından getirdiği bir karakteri vardır ve bazı davranışlara yatkın olabilir ancak inanç ve eğitimle kültürel/çevresel etkiler değiştirilebilir. Bunun en büyük örneği Peygamber'in (sav) sahabesidir. Arap toplumuna dair kültürel mirasları vardı, İslam'ın ve şeriatın onayladıklarına ve değiştirdiklerine teslim oldular ve yirmi üç yılda bambaşka bir toplum inşa ettiler.

Bir şeyin çokluğu, yaygınlığı, uzun süredir var olması, çevremizde görülüyor olması, nesilden nesile devam etmesi onu fıtrat olarak kabul etmemizde kriter değildir. Bazen bir şeyin çokluğu insanın kafasını karıştırabilir, doğru ve yanlış ölçüsünü bulmasını zorlaştırabilir. Ancak mümin için çokluk asla doğru veya yanlışta bir ölçü/delil değildir.

Peygamber (sav) ve Raşid Halifelerden sonra hakkıyla dini yaşayan insanlar yavaş yavaş azaldı. Saltanatla birlikte zulüm, günahlar ve masiyetler arttı. Bidatler çoğaldı ve şirk yaygınlaştı. İyiliği emredip kötülükten alıkoyacak tevhid ehli azınlık konumuna geçti. Bu sırada çoğunluğun içinde yanlışlar çoğaldı ve nesilden nesile miras gibi aktarılır oldu. Dünyevi ilimler de böyle bir ortamda Ehl-i Kitab'ın ve putperest müşriklerin elinde gelişim gösterdi. Evreni ve içindekileri incelediler, gözlemlediler ve bazı sonuçlar çıkardılar. Yanlışlarına kevnî ayetlerin ilimlerini delil getirip, fıtrattan saymaya çalıştılar. Allah böyle yaratmış diyerek sorumluluklarından kaçabileceklerini sandılar.

Dünyevi ilimler İslami filtrelerden geçirilmeli ve özüne döndürülmelidir. Bu ilimleri Kur'ân ve Sünnet süzgecinden geçirip, İslam düşmanlarının yanlış çıkarımlarından temizleyecek olanlar yalnızca müminlerdir. Bunu hakkıyla yapabilecek başka bir ümmet yoktur.

Rabbim bizleri dini için seçtiği, temizlediği, bereketlendirdiği, hikmeti öğrettiği, furkan verdiği, basiretli ve ferasetli kıldığı kullarından eylesin.

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

5. Tirmizi, 2407

Psikotevhid Birimi
Elif DURUK

KENDİMİZLE İLİŞKİMİZ VE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞUMUZ

İnsanoğlu katman katman. Bedenimiz, ruhumuz, zihnimiz... Psikolojimiz ve onun geldiği kaynak; beynimiz de aynı böyle.

Kendinizle aranız nasıl? Zatıalilerinizi sever misiniz? Psikolojik olarak iyi oluşumuz ve kendimizle kurduğumuz ilişki arasında kuvvetli bir bağ vardır. Hatırlayacağınız üzere önceki iki yazımızda çevre ve bedenimiz konusunu psikolojik iyi oluş perspektifinden ele almıştık. Bu son yazımızda ise psikolojik yapımızdaki önemi hasebiyle kendimizle olan bağımızın bizi nasıl etkilediğini incelemeye çalışacağız.

Bir Ben Var, Benden İçeri

İnsanoğlu katman katman: Bedenimiz, ruhumuz, zihnimiz... Psikolojimiz ve onun geldiği kaynak; beynimiz de aynı böyle. Nörobilimci Paul D. MacLean insan beyninin üç katmandan oluştuğunu savunur. Bu teoriye Üç Beyin Teorisi (Triune Brain Theory) denilmiş.[1] Birinci katman sürüngen beyin (beyin sapı ve bazal gangliyonlar). Burası içgüdüsel tepkilerden ve hayatta kalma mekanizmalarından sorumlu. İkinci katman memeli beyni (limbik sistem), duyguları, hafızayı ve sosyal bağları yönetiyor.[2] Üçüncü katma ise neokorteks (kıvrım kıvrım görüntüsüyle beynin dış kısmı), mantık, problem çözme ve bilinçli düşünmeyi sağlıyor.[3] Her bir katmanın psikolojimiz üzerinde etkisi ayrı ayrı. Bir katman içgüdülerle, dürtülerle hareket etmek isterken bir diğer katman bize medenileşmeyi öğütlüyor. Örneğin bir yanımız (sürüngen beyin) masanın üzerinde duran çilekli pastayı bir ânda yemek isterken, bir diğer yanımız (neokorteks) bize ait olmayana el uzatmamızın ne kadar yanlış olduğunu söyler. Ve hangi taraf bizde daha baskınsa aslında orasının sözlerini daha şiddetli işitir oluruz. Yani nörobilimci David Eagleman'ın ünlü kitabında[4] belirttiği gibi beyinde bir takımlar yarışı vardır ve hangi takım daha baskınsa onun sözü geçer. Peki, bu bilgiler bizim konumuz için neden önemli?

Yukarda bahsi geçtiği üzere psikolojimizi üreten beynimiz sandığımızın aksine tek ve yekpare bir yapı değildir. Bu yüzden içimizde birbirinden farklı sesler yükselebiliyor. Bu

1. MacLean, P. D. (1990). The Triune Brain in Evolution: Role in Paleocerebral Functions.
2. Barrett, L. F. (2017). How Emotions Are Made: The Secret Life of the Brain.
3. Bu yazıda farklı bakış açıları geliştirmek amacıyla psikolojide dillere pelesenk olmuş id, ego, süper ego kavramlarını kullanmak yerine biyolojik yaklaşım üzerinden konu anlatılmaya çalışılmıştır. Elbette bu konuya farklı yaklaşımlar mevcuttur. Yazıda belirtildiği üzere bu bir teoridir. Yanlışlanabilir.
4. Incognito - Beynin Gizli Hayatı, David Eagleman

farklı sesler çevremizi, olayları ve **kendimizi** değerlendirirken de farklılaşıyor. Bir tarafımız "Aslında fena biri değilsin." derken diğer tarafımız "Hayatta neyi başardın ki?" diyerek bize kızabiliyor ve kıyıcı davranabiliyor. Tabii ki bu da kendimize dair bakış açımızı ve dolayısıyla psikolojik iyi oluşumuzu etkileyebiliyor. Öyleyse içimizdeki bu farklı sesleri duymak onların bize ne fısıldadığını fark etmek psikolojimiz için faydalı olacaktır.

Psikolog Louis Cozolino bir kitabında[5] beynimizde üç farklı ses olduğunu söyler. Birincisi, işlerimizi planladığımız emir komuta zinciri tarzı bir işleyiş sesi: "Akşama çocuklarla ilgilen, kapıyı kapat." vs. İlk sesle çok işimiz yok. İkinci sesimiz ise bizi ve yaptığımız işleri eleştiren, değerlendiren, "Aferin!" veya "Olmamış!" diyen sesimiz. Bir nevi negatif ve pozitif pekiştireç görevi gören, bize yön çizen yardımcı bir ses. Bu ses oldukça işlevsel bir yapıya sahip. Hayatta aksiyon alırken nelere dikkat etmemiz gerektiğini, hangi yönde hareket etmemiz gerektiğini bize söylüyor. İnsanoğlu olarak tekâmül yolculuğumuza destek. Ancak bazılarımızda bu ses maalesef dengesini kaybeder. Geçmiş hatalarımızdan, çevremizde şahit olduklarımızdan ya da genetik olarak kötüyü kolay fark etmemizden kaynaklı **bizi korumak için**, olan olayları olduğu gibi değerlendirmek yerine daha acımasız bir yerden konuşur ve yıllarca bunu devam ettirebilir. Tabiri caizse içimizde her ân hata yapmamızı kollayan yaşlı bir teyze ya da amca sesi var gibidir. Eğer psikolojik olarak iyi değilsek bu ses bizi yoğun olarak eleştirir. "Neden öyle söyledin? Her zaman her şeyi mahvediyorsun. Hangi işi doğru dürüst yaptın ki zaten..." bu ve benzeri cümleler uzayıp gider. Bazı kişiler bu seslerin kötücül söylevlerini o kadar içselleştirmişlerdir ki çoğu kez kendilerine kızdıklarını fark etmezler bile. Bu durum otomatikleşmiştir. Bu da doğal olarak hayat kalitemizi, kendimize dair bakış açımızı ve tabii ki psikolojik olarak dinç ve diri olmamamızı etkiler. Bu negatif yapılanmanın kendimizde olup olmadığını fark etmek için olaylar karşısında içimizdeki sese kulak kabartmamız yeterli. Biraz dikkat onu yakalamamızı sağlayacaktır.

Farkında olmadan kendimiz hakkında neler söylediğimizi duymak zaman zaman şaşırtıcı olabilir. Örneğin kapıyı tam açacakken kapı kulpu elinizde kaldı ya da bir konu hakkında fikir beyan edeceksiniz, içinizi bir heyecan aldı ki sormayın. İşte tam bu ânlarda zihniniz size ne fısıldıyor. Limbik sisteminiz korkudan dolayı başarısız olacağınızı mı haykırıyor ya da sürüngen beyniniz hata yapma ihtimalinizi ölüm kalım meselesi olarak gördüğü için vücut sisteminizi kaçmaya mı hazırlıyor? Bunları fark etmek ise bilinçli farkındalığınızı arttırıp yapılması gerekenler için adım atmanıza ve en önemlisi içinizden gelen üçüncü sese sizi ulaştıracaktır.

5. Terapi Neden İşe Yarar? - Zihnimizi Kullanarak Beynimizi Değiştirmek, Louis Cozolino

Günümüz Instagram psikologlarının safsatalarını bir kenara bırakıp, kendimi sevmeliyim kisvesi altında bencilliğimize bencillik katmaktansa kendimizle dost olmaya çalışmalıyız.

Cozolino'ya göre bu üçüncü ses bilge sesimizdir. Olaylar ve ânın içinden bir adım geriye çekilerek durumu objektif olarak değerlendirdiğimiz, gözlem yapan sesimiz. Mesela; arabanızı birinci vitesten direkt dördünce vitese geçirdiniz, arabanız bir ânda kötü bir ses çıkararak hata yaptığınızı haykırdı, o ânda kendinize, "Rezil oldum, şimdi yanımdakiler beni eleştirecek, kaç sene oldu hâlâ bu hatayı yapıyorum, beceriksizim." gibi cümleler kurduğunuzu varsayalım. İşte tam o esnada acaba içeride neler dönüyor diye düşüncelerinize bakmanız üçüncü sesi devreye sokmaktır. "Şu ânda kendime kızıyorum ve hakaret ediyorum, bir dalgınlık yüzünden kendimi beceriksiz ilan edip yaftalıyorum, dalgın olmak normal değil mi?" şeklinde içeride oluşturacağınız gözlemci bakış açısı üçüncü sestir. Ve aslına bakarsanız yaptığınız eylem bir metakognisyon,[6] yani düşünce hakkında düşünmektir. Bu da sizin en üst beyin katmanınızı, yani neokorteksinizi çalıştırarak mantık ve muhakeme gibi kabiliyetlerinizi devreye sokacaktır.

Peki, bunu neden istiyoruz? Aşırı negatif konuşan ikinci ses çoğu kez olayları çarpıtarak olan durumu objektiflikten uzaklaştırır. Üçüncü sesimiz ise bu çarpıtmayı fark ederek bize düşüncede yaptığımız yanlışı haber verir. Fark ettiğimizde artık hiçbir şey eskisi gibi olmaz. Ebetteki bunu bir kere yapmak yeterli olmayacaktır. Devamlı pratik yaparak eleştirel yaşlı teyze/amca sesini yakalamak ve acaba bu düşünce doğru mu, ben burada zihinsel olarak ne yapıyorum demek gerekir. Böylelikle içimizdeki bizi üzen, sıkan düşünce çarpıtmalarının sesleri zamanla azalmaya ve sağlıklı bakış açısının gelişmesine zemin hazırlanır. Bu da bizim psikolojik iyi oluşumuza katkı sağlayacaktır. Keza yapılan birçok araştırma iç konuşmaların psikolojik iyi oluş üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Eleştirel azarlayıcı iç konuşmalar, depresyon ve anksiyete gibi ruh sağlığı sorunlarıyla ilişkilendirilirken,[7] pozitif iç konuşmalar yaptığımız işlerdeki kaliteyi, mental sağlığı ve dolayısıyla psikolojik iyi oluşu geliştirebilir olarak bulunmuş.[8] Kısacası üçüncü sesimizi, yani neokortek-

6. Flavell, J. H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive-developmental inquiry. American Psychologist, 34(10), 906-911.
7. Calvete, E., Estevez, A., & Landin, C. (2005). Self-talk and affective problems in college students: Valence of thinking and cognitive content specificity. Cognitive Therapy and Research, 29(4), 479-492.
8. Hatzigeorgiadis, A., Zourbanos, N., Galanis, E., & Theodorakis, Y. (2011).

simizi devreye sokmaz ve hep ikinci sesi negatif tonda dinlersek gelişemeyiz, yeşeremeyiz, olgunlaşamayız. Yaşamımızda sadece suçlulukla geçen çaresiz hissettiğimiz zaman dilimlerini fazlalaştırırız. Çünkü kızmak, azarlamak köreltici bir geri bildirim şeklidir. Geliştirici değil. Kişiyi terbiye etmez. Aksine yüksek dozda azar kişiyi felce uğratır ya da arsızlaştırır. Bunun en bariz örneklerini çocuklarda görürüz.

Bu noktada son olarak şunun altını çizmek isterim; kendimizle olan ilişkimizde aradığımız söylevler kesinlikle pof poflayan "Sen biriciksin, özelsin, aslında bu hatayı geçmişindeki şu sebepten yaptın." gibi sorumluluk almayan, mazeretçi, narsistik söylevler değil. İhtiyacımız olan sevgi içerikli bir otoritedir. Ne tamamen her hatayı hoş gören "Kendini sev, kendini sevmezsen kimse seni sevmez." gibi psikolojik safsatalar ne de "Yeter artık, kendimden nefret ediyorum." acımasızlığı. Psikolojik iyi oluşumuz için kendimizle **dost** olmaya ihtiyacımız var.[9] Ergence, "Kendimi sevmiyorum hepsi bundan." teranelerine kanmamamız gerekiyor. Her insan fıtrat gereği kendini zaten sever ve korur. Bu yüzden kendini hiçbir şekilde sevmediğini düşünen kişi bile bencildir, kendini düşünür. Allah'ın (cc) ayette buyurduğu gibi bizler bencil varlıklarız. Yani "Hep bana verilmeli, hep ben sevilmeliyim, hep benim hatalarım hoş görülmeli..." diyenleriz. Bu yüzden günümüz Instagram psikologlarının safsatalarını bir kenara bırakıp, kendimi sevmeliyim kisvesi altında, bencilliğimize bencillik katmaktansa kendimizle dost olmaya çalışmalıyız. Dost olmak büyük bir beceridir. Dost saygılıdır, hata yaptığınızda daha fazla canınız yanmasın diye size yol gösterir, problemlerinizde çözüm üretmeye çalışır, düştüğünüzde, "Sana inanıyorum, ben buradayım." der ve size elini uzatır. Zorlandığınız, yapamayacağınıza inandığınız bir durumda sizi yüreklendirir, arkanızdan nazikçe iter ki adım atabilesiniz. Sevincinizle sevinir. Başarınızla gurur duyar. Sizi ulu orta yermez, küçük düşürmez, sırlarınızı ifşa etmez. İşte bu ve benzeri adımları kendimiz için uygulamalıyız. Sonuçta ömür boyu kendimizle birlikteyiz, en iyisi mi kendimizle dost olmaya çalışalım. Bu psikolojik iyi oluşumuz için çok daha iyi bir adım. Keza Allah da (cc) Kur'ân ayetlerinde Müslimleri ne kadar sevdiğinden uzun uzadıya bahsetmemiş, bunun yerine Müslimlere yardımcı olduğunu, onların yanında olduğunu, onların dayanağı olduğunu, onlara yol gösterdiğini, yani kısacası dostluğunu sıkça vurgulamıştır.

Öyleyse Allah'ın (cc) güzel sıfatlarıyla sıfatlanalım ve bir Müslim'in (kendimizin) dostu olmak için kendimize şu soruyu soralım "Bir dost olarak senin için ne yapabilirim? Sana hangi konuda yardımcı olabilirim?"

Rahmân yâr ve yardımcınız olsun.

Self-talk and sports performance: A meta-analysis. Perspectives on Psychological Science, 6(4), 348-356.

9. Konuya dair farklı bakış açıları kazanmak için Wilhelm Schmid'in "Kendiyle Dost Olmak" kitabına bakabilirsiniz.

BİR RAMAZAN DÜŞÜ

Psikotevhid Birimi
Melek ŞEREF

Es-Selamu Aleykum Kıymetli Okurlar,

Gençlerle Muamele köşemizde Ramazan öncesinde başladığımız insanın değişimiyle alakalı konular üzerine konuşmaya kaldığımız yerden devam ediyoruz. Ramazan'ın insanın terbiye ve değişiminde önemli bir rol oynaması hasebiyle öncesinde "İnsan değişir mi?" konusunu ele aldık. Daha sonra değişim ve dönüşüm bağlamında kulluk yolculuğunun doğasını konuşmuştuk. Bu sayımızda, geçtiğimiz Ramazan ayında elde ettiğimiz kazanımların/değişimimizin kalıcı hâle gelmesini sağlayan nedir ve ben kendimle olan muamelemi iyileştirmek için bu noktada ne yapmalıyım, sorularına cevap arayacağız.

Konfor alanında yaşamaya alışmış insan kendi isteğiyle en temel ihtiyacından art arda otuz gün boyunca vazgeçer. Gün içinde açlığın nefsini zorladığı durumlarda oto kontrolünü sürdürmeye devam eder ve hedefine (iftara kadar oruçlu kalabilme) ulaşmak için kendini zorlar. Böylelikle sahip olmadığını zannettiği iradesi ortaya çıkar. Zira işlediği günahlardan veya başka sebeplerden dolayı insan kendini iradesi zayıf zanneder. İşte oruçla insanın iradesi güçlenir, zorluklara dayanıklılığı (psikolojik sağlamlık/esneklik) artar. Bu bir aylık eğitim süreci birçok alışkanlığından vazgeçemeyeceğine inanan veya deneyip deneyip vazgeçemediği için pes eden insanlara şunu öğretir: Aslında kendimi zorladığımda yapabiliyorum. Öncesinde net bir hedef belirledim. Hedefime odaklandım. Ve hedefime odaklandığımda onun için elimden geleni yaptım. İşte gerçek değişim! İşte gerçek başarı! Bu düşünce kalıbıyla değiştiremediğimiz birçok şeyin üzerine gidebiliriz. Zira çoğu zaman insan, zihninde düşlerle yaşıyor. Oysa ki hayatta düşlerle değil, gerçeklerle yaşıyoruz. Ramazan'dan aldığımız bu öğreti ise insanın yolculuğundaki en büyük gerçeklerden biri. Bu inancı zihnimize sabitlemeliyiz. Yıl içinde değiştiremediğimiz her şey için kendimize Ramazan'ın gölgesinde aldığımız irade terbiyesi eğitimini hatırlatmalıyız.

Peki, soru şu: **Bir sonraki Ramazan'a kadar benim hedefim ne?**[1] **Hangi özelliğiniz, düşünceniz veya davranışınız**

Katılaşan kalplerin duygusal anlamda insanı boğmasından kurtulan ve birçok uyarandan dolayı karmakarışık bir zihnin sadeleştiği Ramazan sonrası çok kıymetli bir zaman dilimi.

1. 1. Adım: Burada net, somut ve tek bir hedef belirlemek önemli.
   2. Adım: Daha sonrasında bu hedefi gerçekleştirecek adımları listelemeli ve aylar üzerinden taksim etmeli.
   3. Adım: Her ayın hedefi belli olduktan sonra o ay yapılması gerekenler listelenmeli.

için gelecek sene Ramazan geldiğinde "Ben geçen seneden beri şu … yönümü değiştirmeye uğraştım." demek isterdiniz?[2]

Ramazan'ın insana bir diğer getirisi ise bu süreçte gözünü, dilini, kulağını, elini haramdan korumaya çalışmış olan kişinin zihninin sadeleşmesi ve kalbinin incelmesidir. Daha pak ve duru bir ruh, daha hissedebilen ve etkilenen bir kalp… belki de kulluğumuzun tüm alanlarında en temel ihtiyaç duyduğumuz iki şey. Katılaşan kalplerin duygusal anlamda insanı boğmasından kurtulan ve birçok uyarandan dolayı karmakarışık bir zihnin sadeleştiği Ramazan sonrası çok kıymetli bir zaman dilimi. Bu evrede ilk olarak bu hâli fark etmek önemli bir adım. Aşağıdaki sorular üzerine düşünmek faydalı olacaktır. Ben şu ân daha öncesinde olmadığım bir arınma hâlindeyim.

1. Bu hâl bana neler hissettiriyor?
2. Bu hâl bana neleri kolaylaştırıyor?
3. Bu arınma hâlinden önce nasıl davranırdım?
4. Şimdi nasıl davranıyorum?
5. Bundan sonra nasıl davranabilirim?

Bu sorular üzerine düşünen insanın zihninde birçok yeni düşünce oluşacak. Bu düşünceleri özellikle bir alana yoğunlaştırmamız gerektiğini düşünüyorum. Zira yukarıda bahsettiğimiz faydalar (iradenin güçlenmesi, psikolojik sağlamlığın artması, kalbin incelmesi, zihnin sadeleşmesi) insanın zihnindeki "Yapamayacağım, yapamıyorum. Başarısızım, zayıfım." inançlarını değiştiren en temel yapı taşları. Hayatımız değiştiremediğimiz şeylerin üzerinde bir kısır döngü hâlinde ilerliyorsa özellikle bu soru üzerine kafa yormamız gerekiyor.

Daha öncesinde yapamadığımı düşündüğüm şeyleri bu hâl üzeri iken yaptım. Peki, bundan sonra nasıl yapabilirim?

Bunu düşündükten sonra hedefini belirleyen ve planlama yapan kişi bu durumu kalıcı hâle getirmek için uğraşmalıdır. Kendiyle olan muamelesini iyileştirmek, sahip olduğu bazı yönleri değiştirmek isteyen insanın en temel ihtiyacı bu arınma hâlini devam ettirmesidir. Bu hâli devam ettirebilmek adına İslam'ın bize öğrettiği birçok yol vardır. Bu yolları hayatımıza geçirmek önemli. Özellikle de insanda oluşturduğu arınma hâlinin değişimi üzerindeki etkisini gördükten sonra. Hayatımızın belki de en kıymetli zamanını bir düşe mi çevireceğiz? Ramazan'a sırtımızı dönüp gitmeyi hangimiz ister?[3] Bu açıdan Ramazan ayı bana altın otunu çağrıştırdı. Altın otu hem sağlık hem beslenme hem de estetik açıdan birçok alanda kullanılabilen göz alıcı bir bitki, ama en önemli yanı tüm mevsimlerde solmadan canlı bir şekilde kalabiliyor olması. Ancak onun için bile belli bir bakım ve çaba gerekli. Aynı Ramazan'ın bize getirdiği onca etkileyici değişim gibi ve yine aynı bu değişimleri kalıcılaştırmak için gereken bakım ve çaba gibi…

Elbette Ramazan'ın insan üzerine birçok hikmetli etkisi mevcut. Bizim konumuz insanın değişimiyle alakalı olması hasebiyle birkaçına değinmekle yetindik. Bu ay Ramazan sonrasında insanın elde ettiği olumlu psikolojik değişimi ele aldık. Bu değişimleri devam ettirebilmek için insanın kendisine sorması gereken bazı sorular üzerine konuştuk. Rabbimizden (cc) niyazımız bizi doğru yola iletmesi ve ayaklarımızı sabit kılmasıdır. Gelecek sayılarda görüşmek üzere…

Fakat unutmayalım, az ama devamlı amel kaidesiyle hareket ederek net bir hedefe odaklanmamız gerekmekte.

2. Bu doğrultuda kendine hedef koymada veya plan yapmada zorlanan kişilerin ilim ehli kıymetli hocalarımızdan veya psikoloji alanındaki uzmanlardan yardım almalarını tavsiye ederim.
3. Daha detaylı bilgi için bk. Ramazan Şuurunu Hayatımıza Nasıl Yansıtabiliriz?, Emre Acar, Tevhid Dergisi, S 124, s. 18

DEEPFAKE: SURETİ VAR, SİRETİ YOK

Sultan Amed YAŞAR

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi.

Bir önceki yazımızda deepfake teknolojisinin teknik arka planını, ahlaki ve toplumsal kriz boyutlarını ele almıştık. Kur'ân-ı Kerim ve hadisler ışığında meseleyi fıkhi ve ahlaki bir zemine oturtmaya gayret etmiş, başka ne gibi tedbirler ve çözümler sunulabileceği sorusuyla noktalamıştık. Şimdi bu sualin penceresini biraz daha aralayıp; farklı disiplinlerin ışığında, ama vahyin merkezinde kalarak, hakikatin peşinden gitmeye devam edelim. Çaba bizden başarı Rabbimizdendir (cc).

Yapay zekâ destekli bir teknoloji olan deepfake (derin sahte), algoritmasında hem **fesat** hem de **fırsat** barındırmaktadır. Niyet ve kullanım maksadı bu bağlamda belirleyici temel faktördür. Bu da İslam fıkhının temel bir düsturunu bizlere hatırlatır: "Ameller niyetlere göredir."[1] Eğer bu yenilikçi teknoloji, insanların şeref ve haysiyetine zarar veriyor, yalan içerikler üreterek itibar suikastına sebep oluyorsa elbette İslam nezdinde yasaklanmış amellerdendir.[2] Ancak aynı teknoloji tarihî anlatımlarda, ilmî içerik üretiminde, İslami ve fenni eğitsel simülasyonlarda kullanılıyorsa ve şer'i hudutlar dâhilinde ise caiz ve hatta faydalıdır. Zira esas mesele, araçların/eşyanın kendisinde değil; onu yöneten elde ve niyettedir.

Yüzü Var, Özü Yok

"Görüntü her şeydir" sloganı artık sadece bir reklam/siyaset hilesi değil; koca bir çağın inancı, sıkça tekrarlanan bir mottosu hâline gelmiş durumda! Dış görünüşe, imaja ve şekle verilen önem, çoğu zaman insanın asıl değerlerini gölgede bırakabiliyor. Oysa İslam, insanın dışından çok iç dünyasına odaklanır. Çünkü gerçek değer, suretten ziyade kalptedir. Tevhid inancı, niyetin temizliği, amelin samimiyeti ve Allah'a karşı duyulan takva; insanı kıymetli kılan esas unsurlar bunlardır.

Modern anlayış bize görünüşü merkeze koymayı öğretirken, İslam evvela kalbi merkeze almamızı hatırlatır:

Şunu da unutmamak gerekir ki; tarih boyunca küfür sistemleri ne zaman şeriattan uzaklaşmış, kendi teknolojisiyle mağrur olmuşsa, neticesi toplumda fesat ve güvensizlik olmuştur. Teknolojiyi hikmetten sıyıran ve onu İlahi nizama aykırı kullanan her sistem, önce güveni tüketmiş; sonra kendi kendini çökertmiştir.

1. Buhari, 1; Müslim, 1907
2. Bir kudsi hadiste Allah'ın (cc), "Ey kullarım! Ben zulmü kendime haram kıldım ve onu sizin aranızda da yasakladım; sakın birbirinize zulmetmeyin!" buyurduğu belirtilir. (Müslim, 2577)

"Gerçek şu ki Allah katında en değerliniz, en takvalı olanınızdır."[3]

"Allah, sizin dış görünüşlerinize ve mallarınıza bakmaz; kalplerinize ve amellerinize bakar."[4]

Dijital dünyanın gerçeklik krizi tam da bu noktada doğuyor: Görüntü ile hakikat arasındaki fark deepfake ile kapanıyor. Konuşanın bir sureti var ama siret kendisine ait değil. Avatarın bir yüzü var, lakin sözler kendisinin değil! Direkt olmasa da dolaylı olarak Kur'ân-ı Kerim'de, münafıkların tarif edildiği ayetlerde geçen şu ifade dikkate şayandır:

"Onları gördüğünde cüsseleri hoşuna gider. Konuşacak olsalar sözlerini dinlersin. Onlar, duvara yaslanmış kütük gibidir."[5]

Bu ayet; görsel aldanmanın, sözde iknanın ve içi boş suretlerin en net fotoğrafıdır. Deepfake tam da bu kıvama gelmiş modern bir maskedir. Allah (cc) en doğrusunu bilir.

Deepfake İllüzyonlarından Korunma Yolları

Yapay zekâyla tespit etmek: Yapay zekâya karşı yine yapay zekâ modelleri gerçekliği tespit etmek için işe yarayabilir. Gerçek zamanlı tespit algoritmaları sayesinde videoların deepfake olup olmadığı analiz edilebilecek. Göz kırpma hareketleri, dudak senkronizasyonu, cilt dokusu ve gölgeler gibi detaylar incelenerek sahte içerik tespit edilebilecek.

Sosyal medya platformları deepfake içeriklerin altına "Bu içerik yapay zekâ tarafından oluşturulmuştur." gibi uyarılar eklemelidir. Hatta doğruluk oranı yüksek deepfake tespit eden filtreler, sahte içeriklerin yayılmasını önlemek için bir eklenti olarak kullanılabilir olmalıdır. Akıllı telefonlar ve sosyal medya platformları otomatik deepfake tespiti yapan filtreler kullanmalıdır.[6]

Dijital kimlik ve içerik doğrulama sistemleri: Videoların ve ses kayıtlarının gerçek olup olmadığını doğrulayan sistemler geliştirilecek. Video ve ses içeriklerine dijital imzalar eklenebilecek ve böylece şifrelenebilecektir. Orijinal kaynak doğrulama mekanizmalarıyla videoların değiştirilip değiştirilmediği kontrol edilebilecek.

Deepfake içeriklerine karşı etik düzenlemeler ve hukuki çerçeveler: Deepfake içeriği oluşturan ve yayan kişilere caydırıcı yaptırımlar getirilebilir. Yalan haber üretmek ve yaymak İslam tarafından reddedilmiş ve getirenin kimliğine bakmak suretiyle haberin içeriğinin araştırılması emredilmiştir.[7] Zira yalan haber üreten ve/veya yayan bir kişi/kurum, sadece kişisel bir hata yapmaz; aynı zamanda ümmetin huzurunu da tehdit eder. Bu da elbette hem dünyevi bir sorumluluk hem de uhrevi bir hesap gerektirir. Dolayısıyla hem etik düzenlemeler hem de ahlaki sorumluluk bilinci, deepfake gibi fitne potansiyeli yüksek teknolojilere karşı olmazsa olmaz iki kalkandır diyebiliriz.

ABD'de sahte içeriklerin ifşa edilmesi zorunlu hâle getirildi. Yine AB, Dijital Hizmetler Yasası ile sosyal medyada deepfake içeriklerin tespit edilmesini zorunlu kılıyor. Bunlar yalan haberin üretilmesi ve toplum içinde yayılmasını engellemek adına atılan birtakım adımlardır.

Bireysel farkındalık için medya okuryazarlığının arttırılması: Fertlerin sahte içerikleri fark edebilmeleri için medya okuryazarlığı arttırılmalıdır. Görüntü ve videoları analiz etme teknikleri öğretilebilir ve haber kaynaklarının doğruluğunun sorgulanması aşılanabilir. Şüpheli içeriklerin yayılmasını önlemek için ise toplumsal bilinç arttırılmalıdır. Okullarda ve sosyal medyada deepfake hakkında bilgi verilip, basit tespit yöntemleri üzerine farkındalık oluşturulmalıdır.

Sonuç olarak, deepfake teknolojisi ne kadar gelişirse gelişsin, insanlar doğru bilgiye ulaşmak için yeni çözümler geliştirmeye devam edecek. Hakikatin sesi, ne kadar ustalıkla taklit edilirse edilsin, er ya da geç duyulacaktır.

Son tahlilde;

Her ne kadar sahte suretler ve sahici seslere bürünmüş maskeler çoğalsa da "Hak geldi. Batıl zail oldu. Şüphesiz ki batıl, yok olmaya mahkûmdur."[8] vaadi bizim için sarsılmaz bir teminattır.

Şunu da unutmamak gerekir ki; tarih boyunca **küfür sistemleri ne zaman şeriattan uzaklaşmış, kendi teknolojisiyle mağrur olmuşsa,** neticesi toplumda fesat ve güvensizlik olmuştur. Teknolojiyi hikmetten sıyıran ve onu İlahi nizama aykırı kullanan her sistem, önce güveni tüketmiş; sonra kendi kendini çökertmiştir.

Bu sebeple deepfake gibi teknolojiler ne kadar gelişirse gelişsin, insanlık hakikate olan yönelişini diri tuttuğu müddetçe, yalanın hükmü sadece bir fitne dalgası kadar kısa sürecektir. Mühim olan; doğru bilgiye ulaşma gayretinden vazgeçmemek, hakikatin nurunu karanlık suretlerle gölgeletmemektir.

Allah (cc) bizlere, her türlü sahte yansımayı hakikatin terazisinde tartabilmeyi, bâtılın cazibesine kapılmadan doğruyu seçebilmeyi nasip eylesin, Amin.

3. bk. 49/Hucurât,13
4. Müslim, 2564
5. bk. 63/Munâfikûn, 4
6. QR kodu verilen siteden deepfake olduğunu düşündüğünüz bir YouTube videosunun linkini paylaşıp analiz edebilirsiniz.
7. bk. 49/Hucurât, 6
8. 17/İsrâ, 81

RIZKI CELBEDEN YİRMİ AMEL

Efe ÇAĞLAYAN

Allah'ın izniyle bu yazımızda rızkı celbeden yirmi amele değineceğiz. Öncesinde Yüce Allah'ın sünnetlerinden bir sünneti hatırlatmakta fayda görüyorum. Allah (cc) kâinatta her şeyi sebep sonuç ilişkisi bağlamında yaratmıştır. Konumuz bağlamında Meryem'in (as) hurma ağacını sallamasına değinen ayeti örnek verebiliriz. Pasajı hatırlayalım:

"Doğum sancıları onu bir hurma ağacına yaslanmaya zorlamış ve 'Keşke!' demişti, 'Bundan önce ölseydim de tamamen unutulup gitseydim.' (Biri) altından ona seslenmiş ve demişti ki: 'Üzülme! Rabbin altında bir ırmak kıldı. Hurma dalını kendine doğru silkele! Üzerine yeni çıkmış taze hurmalar dökülüversin. Artık ye, iç ve gözün aydın/için ferah olsun.' "[1]

Hurma ağacını yirmi yetişkin erkek dahi sallasa yerinden oynatamazlar. Kaldı ki gebe olup rahatsızlığının şiddetinden ölmeyi temenni eden bir kadının sallaması ile ince bir kavak bile sallanmaz. Bundandır ki İmam Nevevî, Riyâdu's Sâlihîn isimli eserinde "Velilerin Kerametleri ve Faziletleri" isimli bir başlık açmış ve hemen ilk sıralarda yukarıda paylaştığımız ayetleri aktarmıştır.[2]

Fakat Yüce Allah vereceği rızka bir sebep kılmak istiyor. Evet, Meryem'in bu hareketi ağacı yerinden kıpırdatamasa da rızık için bir çaba göstermesi, bir hareket ortaya koyması isteniyor.

"Sizin için yeryüzünü zelil (üzerinde yaşamaya elverişli) kılan O'dur. O'nun yollarında yürüyün ve rızkından yiyin. Diriliş O'nadır."[3]

Şöyle bir hikâye dinlemiştim arkadaşımdan:

"Adamın biri biraz hasta ve üzgün bir şekilde evde beklerken, 'Madem Allah rızka kefildir, ben de her zaman bu saatte rızkımı yerim. Yerimden bile kıpırdamayacağım, bakalım rızkım gelecek mi?' der.

Biraz sonra komşusu yemek yaptığından bu adama da bir tabak doldurur, kapısını çalar ve kapıdan, 'Komşum orada mısın, yemek getirdim.' diye seslenir.

Bizim adam biraz da şaşkınlıkla ses çıkarmadan bekler. Komşu, adamın ayakkabısı dışarıda olmasına rağmen

"Kim de Allah yolunda hicret ederse, yeryüzünde barınabileceği çokça belde ve (her konuda) genişlik bulacaktır. Kim de Allah'a ve Resûl'üne hicret etmek için evinden çıkar sonra (yolda) ölürse onun ecri Allah'a aittir. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."

1. 19/Meryem, 23-26
2. bk. Riyâdu's Sâlihîn, Dâru İbni Kesîr, 253. Bab
3. 67/Mulk, 15

içeriden hiç ses çıkmaması nedeniyle biraz endişelenir. Aralarındaki samimiyetten kapıyı açıp elinde tabakla içeride ufak bir tur atar. Adamı görüp bir sorun olmadığını görünce, 'Hamdolsun, boş yere endişelenmişim.' diye mırıldanıp kapıya yönelir. Tam kapıyı kapatmak üzereyken bizim adam, 'Öhö, öhö!' diye öksürür. Komşusu tekrar girip yemeği verir.

Adam da, 'Allah rızkı gönderir göndermesine de bir 'Öhö, öhö!' de yapmak gerekiyormuş.' der."

Yüce Allah'tan (cc) kendim ve kardeşlerim için dünya ve ahirette afiyet istiyorum. Rabbim bu yazıyı hayırlara vesile kılsın. Allahumme âmin.

1. Kişinin inancında istikamet üzere olması:

"Şayet onlar, (İslam) yolu üzere istikamet ehli olsalardı onlara, (her türlü hayrı kendisiyle elde edecekleri) bol su (yağmur) verirdik." [4]

2. Günahlardan sakınmak:

Sevbân'dan rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Kul, işlediği günah sebebiyle rızıktan mahrum bırakılır." [5]

3. Akrabalık bağlarını gözetmek:

Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Rızkının genişletilmesini ve ömrünün uzamasını isteyen kişiler anne ve babasına iyi davransın ve akrabalarını da gözetsin." [6]

4. Takvalı olmak:

"Kim de Allah'tan korkup sakınırsa (Allah,) ona bir çıkış yolu kılar. Ve onu hiç ummadığı yerden rızıklandırır." [7]

Alî'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Her kim ömrünün uzatılmasını, rızkının genişletilmesini, kötü ölümün uzaklaşmasını istiyorsa Allah'tan korksun." [8]

5. Anne baba ile iyi geçinmek:

Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Rızkının genişletilmesini ve ömrünün uzamasını isteyen kişiler anne ve babasına iyi davransın." [9]

6. İnfak etmek:

"Mallarını Allah yolunda infak edenlerin misali, yedi başak vermiş ve her bir başakta yüz dâne bulunan tohumun misali gibidir. Allah dilediğine (amelinin karşılığını) kat kat arttırır. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir." [10]

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Hiçbir kulun malı, sadaka nedeniyle azalmamıştır. Bir kul, (insanları) affettiği sürece Allah da onun izzetini arttırır. Bir kimse Allah için tevazu gösterirse muhakkak ki Allah, onun derecesini yükseltir." [11]

7. Çokça istiğfar etmek:

"Dedim ki: 'Rabbinizden bağışlanma dileyin. Çünkü o (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğaffâr'dır. (İstiğfarınıza karşılık) üzerinize gökten bolca yağmur yağdırır. Size mallar ve çocuklarla yardımda bulunur, sizin için bahçeler ve nehirler var eder.' " [12]

İbni Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Kim istiğfara yapışırsa Allah bütün darlıklarında ona çıkış ve bütün dertlerinde ona genişlik verir ve onu asla hesap edemeyeceği yerlerden rızıklandırır." [13]

8. Allah'a itaat etmek:

"Hiçbir nefis, ömrünü tamamlamadan ve rızkını eksiksiz almadan ölmez. O hâlde rızkınızı güzel bir şekilde talep edin. Rızkın gecikmesi sizi, onu Allah'a isyan ederek aramaya sevk etmesin. Çünkü Allah Teâlâ'nın yanında olan (nimetler), ancak O'na itaat ile elde edilir." [14]

9. Evlenmek:

"İçinizden evli olmayanları, köle ve cariyelerinizden salih olanları evlendirin. Şayet fakirlerse, Allah onları ihsan ve lütfundan zengin kılacaktır. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir." [15]

10. Hicret etmek:

"Kim de Allah yolunda hicret ederse, yeryüzünde barınabileceği çokça belde ve (her konuda) genişlik bulacaktır. Kim de Allah'a ve Resûl'üne hicret etmek için evinden çıkar sonra (yolda) ölürse onun ecri Allah'a aittir. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir." [16]

4. 72/Cin, 16
5. Ahmed, 22438
6. Ahmed, 13401
7. 65/Talâk, 2-3
8. Ahmed, 1231
9. Ahmed, 13401
10. 2/Bakara, 261
11. Müslim, 2588
12. 71/Nûh, 10-12
13. Ebu Davud, 1518
14. Mirkâtu'l Mefâtîh Şerhu Mişkâti'l Mesâbîh, 8/3322
15. 24/Nûr, 32
16. 4/Nisâ, 100

11. Hac ile umreyi birlikte yapmak:

İbni Mes'ûd'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Hac ve umreyi beraber yapınız çünkü hac ve umre günahları ve fakirliği giderir. Tıpkı demir, altın ve gümüşün kir ve pasını körüğün giderdiği gibi. Kabul edilmiş haccın sevabı da ancak cennettir."[17]

12. Dua etmek:

"O'ndan istediğiniz her şeyi size vermiştir. Şayet Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız, O'nun nimetlerini saymakla bitiremezsiniz. Şüphesiz ki insan, çokça zulmeden ve pek nankör bir varlıktır."[18]

Ummu Seleme'den (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) sabah namazını kılıp selam verdiği zaman şu duayı okurdu: 'Allah'ım! Senden yararlı ilim, helal rızık ve kabul edilmiş amel isterim.' "[19]

13. Verilen rızıklar için hamdetmek:

"(Yine hatırlayın ki) Rabbiniz, 'Andolsun ki şükrederseniz kesinlikle arttırırım, nankörlük ederseniz şüphesiz, benim azabım pek çetindir.' diye ilan etmişti."[20]

14. Çocuk sahibi olmak:

"Fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Onların da sizin de rızkınızı biz veriyoruz. Şüphesiz onları öldürmek, pek büyük bir günahtır."[21]

15. Namaz kılmak:

"Ailene namazı emret, sen de onda sabırlı/kararlı ol. Biz senden rızık istemiyoruz. Biz seni rızıklandırıyoruz. Akıbet takvanındır. (Takvalı olanlarındır.)"[22]

16. Günün erken saatlerinde çalışmaya başlamak:

Umâre ibni Hadîd (rh) Sahr El-Ğâmidî'den (ra) şöyle rivayet etmiştir:

"Nebi (sav) şöyle dua etti: 'Allah'ım ümmetime gündüzün ilk vakitlerini bereketli kıl.' O bir seriyye göndereceğinde gündüzün ilk vakitlerinde gönderirdi. Sahr tüccar bir kimseydi ve kervanını sabah erkenden çıkarırdı. Bu yüzden zenginleşti ve malı çoğaldı."[23]

17. Zekât vermek:

"Allah, faizin bereketini siler, sadakaları ise artırır. Allah, (faizi alışveriş gibi helal sayan) kâfiri ve (faizle muamele eden) günahkârları sevmez."[24]

Abdullah ibni Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Mallarının zekâtını vermeyen topluma yağmur gönderilmez, hayvanlar olmasa onlara yağmur da yağdırılmaz."[25]

18. Fakir ve zayıf kimselerle aynı ortamlarda bulunmak:

Mus'ab ibni Sa'd'dan (rh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Babam Sa'd (cesur ve varlıklı olduğu için) ashâbın geri kalanına göre kendisinin daha imtiyazlı ve üstün olduğunu düşünürdü. Bunu fark eden Nebi (sav) şöyle dedi: 'Sizler içinizdeki zayıf olanlarınızdan başka bir sebepten dolayı mı yardım olunduğunuzu ve rızıklandığınızı sanıyorsunuz?' "[26]

Ebû Derdâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Bana zayıfları çağırın! Çünkü siz ancak zayıflarınız sayesinde rızıklanır ve yardım görürsünüz."[27]

19. Tartıda hile yapmamak, ticarette düzgün biri olmak:

Abdullah ibni Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Ölçü ve tartıyı eksik yapan her millet mutlaka kıtlık, geçim sıkıntısı ve başlarındaki hükümdarların zulmü ile cezalandırılırlar."[28]

20. İbadetlerle ve dine hizmetle meşgul olmak:

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle demiştir:

"Yüce Allah şöyle buyurdu: 'Ey Âdemoğlu! Her durumda kendini bana ibadete ver ki gönlünü zenginlikle doldurup ihtiyacını gidereyim. Fakat böyle yapmazsan ellerini meşguliyetle doldurur ihtiyaçlarını da gidermem.' "[29]

---

17. Tirmizi, 810
18. 14/İbrâhîm, 34
19. İbni Mace, 925
20. 14/İbrâhîm, 7
21. 17/İsrâ, 31
22. 20/Tâhâ, 132
23. Ebu Davud, 2606
24. 2/Bakara, 276
25. İbni Mace, 4019
26. Buhari, 2896
27. Ebu Davud, 2594
28. İbni Mace, 4019
29. Tirmizi, 2466; İbni Mace, 4107

UBÛDİYET ve ULÛVİYET...

Bir örtü gölgesinde sel sel çağlayan milyon insan
Ne kalpler benzer ne tenler ne de yüzlerce lisan
Ümmetin nüvesi de burada, ahvali vehen olan.
Ve Beyt'in temeli misali, istikametten sapmayan...

Yedi bağın gülüyle yetmiş iki millet aynı destede
Dillerde sayısız, sınırsız münacatlar aynı bestede
Kulaklarda tevhid çağrısı çınlar iken, Ebû Kubeys'te
Nebi'nin davetine "Lebbeyk!" ile icabet edilmekte

Külsüz dumansız bir alev var, mümin gönülde
Böyle bir iman ki nâr-ı cehennem söndürmede
Aç ve susuz gündüzler ve uykusuz gecelerde
İbrâhimî sevdalar gördüm, muvahhid nefeslerde

Kur'ân hecesidir cümle soluklarda ve dillerde
İnsanlarla serilidir her karış yer, Mekke'de
Her biri bir damla misali kapılmışlar bu sele
Misalini görürsün, göreceğinin rûz-i mahşerde

Binlerle medaric katedenler tek bir secdede
Bir secde ve bir niyaz katlanır yüz bin kat ile
Bu Nebevi müjdeyi kutlar iken meleklerle
Ne tacirler gördüm ben şu mükerrem Mekke'de

Dünyanın vefa derdi yoktur artık muvahhid erde
Bozmuş tuzağı, yıkmış riya bentlerini kalbinde
Teslim etmiş Hakk'a kendini o Hicr-i İsmâîl'de
Kâbe'ye bakıp Cânân'ı göreni gördüm ben, Mekke'de

Arş'a yollar ararken adını yazdırır Haceru'l-Esved'de
İblis'e nefes aldırmaz, ezmiştir nefsini iman pençesinde
Arş'ı gezdirir arınan ruhuna, şölenle arka perdede
Damlalar köpürür vecd ile; sevdâ seli Safâ ve Merve'de

Seylabdır yaş değil, günah bendini yıkar gözlerde
Basamaklar gördüm asûmana çıkan, Kâbe göklerinde
Mümine sunulan Kevser kadehidir, Makâm-ı İbrâhîm'de,
Şölenden paylanmış Melekler, sarmışlar gökleri Kâbe'de

Ardında zümrütten saraylar, kapanmaz kapılar açılmış gökte
Kalem anlatamaz bu içtimayı, vâdesi ebedî mülkiyet ellerde
Durmadan, dönmeden tavafı seyrederken müşahade ile
Hangisi melek, hangisi beşer, şaşılır cidden birçok vakitte

Sevr, Nur ve Uhud... Dağlar taşlar kavrulur vecde gelince
Pişiyorken gördüm nice ham hamuru ben, ihlas ateşinde
Ne zikirler duydum ben Beytullah'ta, tertemiz dillerde
Selam sağanağında yıkanmış gönüller ve duru kalplerde

Kâbe'yi saran dokuz minare, günde beş kez yürekler bin pâre
Ezanlar dinledim der ki herkese: "Bendedir her türlü gaflete çare"
Bir asalet ve ihtişam ki bin taht kurmuş Muhammed, mümin kalplerde
Mahzun Kâbe müminlerle mesrûrdur, şirk ve tuğyanın gölgesinde

Yıllar geçmiş aramakla özünü, kör imiş gözler malayani işlerle
Unutma Rabbe verdiğin ahdini, perçinlemen nasip olsun Kâbe'de
Çekilir kanından İblis'in her kuvvesi, marazdan eser kalmaz özünde
Unutana "Kâlû Belâ" ahdini hatırlatır, manevi haz, huşû ve vecd ile...

Kerem ÇAĞLAR

KÂBE'DE KENDİNİ BULMAK

Erdal YAŞAR

İşte Kâbe'deyim... Kitaplardan okuduğum, sohbetlerde dinlediğim, dualarımda hayalini kurduğum yerdeyim. **Allah'ın evi, Kâbe'deyim.** Peygamberimize vahyin indiği, sahabenin adımlarını attığı, İslam'ın doğduğu kutsal topraklardayım.

Şimdi geçmiş canlanıyor gözlerimde... **Kâbe'yi ayakta tutan mücadele, Resûlullah'a** (sav) **yapılan işkenceler, sahabenin fedakârlıkları** bir film şeridi gibi geçiyor zihnimden. **Her bir taşında, her bir köşesinde Resûlullah'ın ve ashâbının izleri var.** Burası, yıllardır yöneldiğim kıble, dualarımın aktığı yer. **Şimdi burada, bu mübarek mekânda bulunmanın ağırlığını hissediyorum.**

"Lebbeyk!" diyorum, kalbimin derinliklerine kadar hissederek. **"Buyur Allah'ım, emrine amadeyim!"** diyorum, ama içimde bir burukluk var. **Gerçekten bu kelimenin hakkını verebiliyor muyum?** Hayatıma baktığımda, "Lebbeyk!" kelimesinin anlamını tam olarak kavrayamadığımı fark ediyorum. **Dil ile söylemek kolay; ama ruhum, hayatım, amellerim bu çağrıya ne kadar karşılık verebiliyor?**

Kâbe'yi tavaf ediyorum... Her bir dönüşümde kalbimde bir hafiflik hissediyorum. **Sanki günahlarım birer birer dökülüyor, üzerimdeki yük azalıyor.** Gözlerimi Kâbe'den ayıramıyorum. İnsan kalabalığının içinde, **Rabbime en yakın olduğum yerde, kendimi en küçük ve en aciz hissediyorum.** Bir kez daha, iliklerime kadar, dünya hayatının geçiciliği, insanın ne kadar aciz ve muhtaç olduğunu burada daha iyi anlıyorum. Çünkü **mahşerde gibisin: İnsanlar tek bir noktaya akın ediyor, tıpkı Kıyamet Günü insanların kabirlerinden kalkıp tek bir noktaya doğru yönelmesi gibi...**

Sonra Haceru'l-Esved'in yanına geliyorum... Ona dokunuyorum, onu selamlıyorum. İçimi tarifsiz bir serinlik kaplıyor. Biliyorum, o bir taş... Ömer İbni Hattâb'ın (sav) dediği gibi: **"Ben senin taş olduğunu, bir fayda ve zarar veremeyeceğini biliyorum. Şâyet Resûlullah'ın** (sav) **seni öptüğünü görmeseydim ben de öpmezdim!"** İşte bu, **teslimiyetin en güzel örneği...**

Kâbe'nin huzurunda dururken gözyaşlarıma engel olamıyorum. Dualarım içime sığmıyor. Belki de yıllardır kalbimde taşıdığım yüklerden arınmak için buradayım, belki de bir daha buraya adım atamam diye bu kadar derinden hissediyorum... **Kâbe'nin gölgesinde, Rabbimin huzurundayken içimdeki dua: Buradan ayrıldığımda, bu hissiyatı kaybetmeden, hayatımı gerçekten "Lebbeyk!" diyerek yaşayabilmek...**

Rabbimin evi Kâbe'deyim ve içimde bir umut, bir huzur var. Tavaf edenlerin adımları gibi, ben de her ân O'na yönelmeyi, affedilmeyi ve O'na yakın olmayı istiyorum.

Kalbimde, O'nun rahmetine ve sevgisine duyduğum tarifsiz bir özlem var. Dilimden dökülen duam: Rabbim, bizi buradan ayrıldıktan sonra, her zaman sana yakın kıl, her adımımızı sana yönelt ve bizleri affet Allah'ım...

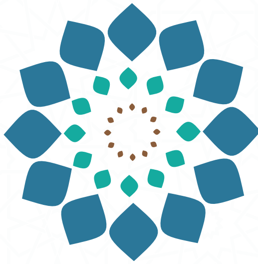
Allahumme âmin...

Elif DURUK

EKSİK PARÇA BULUNDU

Kâbe. Etrafında gece gündüz, yaz kış, 7/24 hiç durmaksızın kalplerinde Rabblerine olan meyille etrafında dönen binlerce insan. Bu ihtişam İbrâhîm'in duasını hatırlatıyor. Allah'ın dualara icabet edişini, rahmetini, Eş-Şekûr oluşunu, İbrâhîm'e ne kadar değer verdiğini…

Arabalardan iniliyor. Daha önce asla benzeri görülmemiş bir kalabalık. İnsanlar kalabalıkta kaybolmamak için tanıdıklarının ellerinden, elbiselerinden tutmuş, yürüyorlar. Etrafta beyazlara bürünmüş insanlar. Herkes bir noktaya doğru akın ediyor. Şöyle bir göz gezdirmek, etraftaki tepeciklerden süratle gelen binlerce insanı görmeye kâfi. Herkes aynı hedefe varmak için hareket hâlinde. Sabit duran kimse yok. Akıllardan, bu manzaranın mahşerin provası olduğu geçiyor. Tıpkı Sûr'a üflendiğinde insanların bir noktaya akın akın gitmesi gibi:

"Sûr'a üfürülmüştür. (Bir de bakarsın ki) kabirlerinden çıkıvermişler ve Rablerine doğru süratle akın etmektelerdir."[1]

Etraf yabancı, ama bir o kadar tanıdık. Uzun süre sonra eve geri dönmek gibi. Heyecan ve merak yüreklere eşlik ediyor. Adımlar kalabalıktan dolayı fazla hızlı değil. "Herkes tam mı?" diye ara ara kontroller yapılıyor. İnsan seline kapılınca nasıl geri dönerim, korkusu. Yakıcı güneş. Serin gölge. Soğuk mermer. Telaşla etrafa bakınma. Acaba görülebilir mi buralardan, bakışları. Kısacık bir ân köşelerden birinden siyah altın nakışlı örtünün az da olsa görülmesi. O ilk kısacık ân. "Onu gördüm!" diye yanındakilere sevinçle seslenmek. Sonra usulca, "Seni gördüm, ey güzellik!" diye göz yaşıyla, sükûnetle içe dönmek. Dilden dökülen dualar. Ama o kısacık ân, anlık bakış yetmiyor. Ne zaman tamamen göreceğim seni, telaşı. Yürüyen merdivenlerle aşağı kata, onun olduğu zemine insan seliyle iniliyor.

Ve işte orada, bütün ihtişamı, sadeliği, vakur duruşu, asaletiyle. İşte orada. Kâbe… Beytullah… Tavaf yapan binlerce insan etrafında pervane olmuş vaziyette. Önce hayranlıkla onun ihtişamı izleniyor. Sonra hızlıca tavaf yapanların arasına katılma isteği yüreklerde yanan bir ateş gibi. Allah'ın misafirleri olarak Evinin etrafında dönmek. Rahmetini umarak Rahmân'ın. "Emrine icabet ettim" diyerek. "Emret Rabbim, geldim. Bana emret ki sana kulluk yaparak yüceleyim!" diyebilmek için Allah Resûlü'nün (sav) sözleri ağızlardan süzülüyor:

1. 36/Yâsîn, 51

“Lebbeyk, Allahumme Lebbeyk. Lebbeyke lâ şerîke leke Lebbeyk. İnnel hamde ve’n ni’mete leke ve’l mulk, lâ şerîke lek.”

Her bir adımında bir günahın silindiğini umarak adımlarına bakmak. Bu mübarek mekânda Allah Resûlü’nün (sav) emrini yerine getirmek için kimseye eziyet vermemeye çalışmak. Diller dualarla, zikirlerle ıslak. Gözler pür dikkat Kâbe’de. İnsan her köşesini hafızasına kazıyıp ezberlemek istiyor. Yakına, daha da yakına gidebilir miyim arzusu. Yüzlerce insanla örülen etten duvar. Makâm-ı İbrâhîm. Haceru’l Esved hizasında kalkan eller onu selamlıyor. Yüzlerce ağızdan “Bismillahi Allahu Ekber!” sesleri. “Haceru’l Esved bizi bekler belki.” diye bir düşünce. Sızı. Her şavfta ona uzaktan selam vermek. Sızı. Yedinci şavftı tamamlayıp son selamı verip huzurdan çekilmek. Başka bir sızı.

Tavaf sonrası hemen Kâbe’nin önünde namaz. Kâfirun ve İhlas Surelerini yere bakarak değil, Kâbe’ye bakarak okumak. Belki de Allah Resûlünün (sav) durduğu yerde kıyamda durup aynı ayetleri telaffuz etmek ya da Abdullah ibni Mes’ûd’un (ra) dövüldüğü, Ömer’in (ra) hicret öncesi son namaz kıldığı yerde. Namaz sonrası zemzem. O zemzem ki susuzluğa ve gönüllerdeki sızılara merhem niyetiyle yudumlanıyor. İçilirken edilen dualar. Kalbe, dile, hastalıklara… ve sa’y. Bir annenin yüzyıllar öncesindeki teslimiyetinin anısı. Binlerce insanın iki tepe arası koşuşu. Teslimiyetle beraber çabanın gerekliliği:

“Şüphesiz insana, kendi çabasının dışında bir şey yoktur.”[2]

Sa’yın bitimi ve saç kesimi. Sakin bir hüzün. Yorgun bir beden.

Tekrar Kâbe’yi görme arzusu. Bir iki saatlik ayrılığın günler sürmüş gibi hissettirmesi. Tekrar yanına koşturmak. Tıpkı küçük bir çocuğun annesine koşması gibi. Onu görünce, “Geldim, bak!” diye sevinmek insana huzurlu bir sükûnet veriyor. Evden kilometrece uzakta, ama asıl evinde olma hissi. İçindeki eksik parçanın tamamlandığını hissetmek. Nasılını hiç bilmeden, tastamam olduğunu hissetmek.

Binlerce seveni sadece onu daha fazla seyredebilmek için birbiriyle yarış ediyor. Beytullah’ı görmeyi engelleyen biri olunca hemen yer değiştiriliyor. Yeter ki gözler onu görsün. “Seni görmek ne büyük saadet, ey güzellik! Resûl (sav) hicret ederken neden bu kadar üzülmüş, şimdi daha iyi anlıyorum. Seni arkada bırakmak nasıl bir acıdır kim bilir…”

Kâbe, Allah’ın evi. Kur’ân’ın verdiği hissi veriyor. İnsana bambaşka bir yerde olduğunu iliklerine kadar hissettiriyor. Âdeta ruhu olan capcanlı bir ev. Kendinden başka hiçbir yere baktırmıyor. “Ben, bambaşka bir evim, capcanlıyım. Bana bak. Başka yere bakmaya hacet yok. Ben buradayım. Aradığın burada!”

Kâbe. Etrafında gece gündüz, yaz kış, 7/24 hiç durmaksızın kalplerinde Rabblerine olan meyille etrafında dönen binlerce insan. Bu ihtişam İbrâhîm’in (as) duasını hatırlatıyor. Allah’ın dualara icabet edişini, rahmetini, Eş-Şekûr oluşunu, İbrâhîm’e (as) ne kadar değer verdiğini… Meraklı bir soru geçiyor zihinlerden: “İbrâhîm (as) duasını ederken bu kadar fazla kalbin buraya meylettirileceğini düşünmüş müydü acaba?”

“Rabbimiz! Şüphesiz ki ben, ailemden bir kısmını namazı dosdoğru kılsınlar diye senin mukaddes evinin (Kâbe’nin) yanında, ekin bitmez bir vadiye yerleştirdim. İnsanlardan bir kısmının kalplerini onlara meylettir/onlara karşı ilgili kıl…”[3]

Yüzlerce insanın dilinden ayetler dökülüyor. Vahyin indiği bu kutsal topraklarda Kur’ân’ı okumak. Şiddetle karşı çıkan kafirlere ise, “Neredesiniz siz ve övündüğünüz atlarınız, putlarınız. Hani neredesiniz?” diye sormak. Onlardan hiçbir emare görememek ya da fısıltılarını dahi duyamamak:

“Onlardan önce nice kavimleri helak ettik. Onlardan birini hissediyor ya da gizlice yaptıkları konuşmaları duyuyor musun?”[4]

Kur’ân’ın sesinin ise yerlerde ve göklerde yankılanması. Allah Resûlü’nün (sav) sözlerinin, hareketlerinin her yerde yansıması.

“De ki: ‘Hak geldi. Batıl zail oldu. Şüphesiz ki batıl, yok olmaya mahkûmdur.’ ”[5]

Ve bir dua: “Rahmân, Evinin, adı gibi özgür olduğu günleri bize göster!”

Allahumme âmin.

Ve son söz: Ey Beyti Atîk! Seni seviyoruz ve Allah şahit ki özlüyoruz. Senden ayrıldıktan sonra, vallahi, yine eksik kaldık…

2. 53/Necm, 39

3. 14/İbrâhîm, 37
4. 19/Meryem, 98
5. 17/İsrâ, 81

Osman SADIKOĞLU

EL-ALÎM/العليم (العالم/EL-ÂLİM-العلام/ EL-ALLÂM)

Rabbê me bi ilmê xwe yê mutleq û serdest her tiştî dorpêç kiriye. Bê ilmê wî pelekî darê jî naweşe. Tiştê bûye û tiştê hêj nebûye û eger bibe wê çawa çêbe û tiştê veşartî an eşkere bitevahî bi ilmê wî dorpêçkirî ye. Qader jî tecellîya ilmê Allah e. Ew, zanayê her tiştî ye û di Kitêbê de qeyd kiriye û dema daxwaz bike destûra pêkanîna wê tiştê dide.

El-Alîm, delaletê îlmê Allah (ac) dike ku îlmê wî her tiştî dorpêç kiriye. Navê El-Alîm di Qûr'ana Pîroz de di sê qalibên cuda de hatîye bikaranîn.

• العليم/El-Alîm: Allah (ac) di Qûr'ana Kerîm de sed û pêncî û heft (157) car ji xwe bixwe wek El-Alîm behs kiriye.

• العالم/El-Âlim: Ev qalip di Qûr'ana Kerîm de sêzdeh (13) car hatîye bikaranîn.

• العلام/El-Allâm: Ev nav, ismê faîl ya bi mubalaxa/pirole ye. Di Qûr'anê de çar cihan de dibore.

إِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ...

"...Bêguman yê ku bi xeybê dizane her tu yî."[1]

El-Alîm Tê Ser Vê Maneyê: El-Alîm ew e ku; îlmê wî her tiştî dorpêç kiriye û xwedîyê agahîyên xeyb û eşkerehîyê û ew ê hînî evdên xwe dike.

Tecellîyên Navê El-Alîm û Berpirsîyarîyên Wê û Exlaqgirtina Pê

رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا...

"...Rabbê me! Te bi rahmet û ilma xwe her tiştî dorpêç kiriye..."[2]

وَسِعَ رَبِّى كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًاۜ اَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ...

"Îlmê Rabbê min her tiştî dorpêç kiriye. Ma hûn şîret nagirin?"[3]

Rabbê me bi ilmê xwe yê mutleq û serdest her tiştî dorpêç kiriye. Bê ilmê wî pelekî darê jî naweşe. Tiştê bûye û tiştê hêj nebûye û eger bibe wê çawa çêbe û tiştê veşartî an eşkere bitevahî bi ilmê wî dorpêçkirî ye.

Qader jî tecellîya ilmê Allah e (ac). Ew, zanayê her tiştî ye û di Kitêbê de qeyd kiriye û dema daxwaz bike destûra pêkanîna wê tiştê dide.

1. 5/Maîde, 109
2. 40/Mûmîn (Xafîr), 7
3. 6/En'am, 80

اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمَٓاءِ وَالْاَرْضِۜ اِنَّ ذٰلِكَ فِى كِتَابٍۜ اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسٖيرٌ

"Ma qey tu nizanî ku Allah, bi hemû tiştên li erd esmanan hene dizane. Bêşik evana di Kitêbekî de ne. Bêguman ev, ji bo Allah pir hêsan e."[4]

Qet tu tişt bê meqset û serberdayî naqewime. Her tişt bi ilm û plansazîya Allah (ac) pêk tê. Zanîna van tiştan, kesên mûmîn dilrihet dike. Însan bi vê agahîyê ji van tiştan xwe xelas dike:

– Tengezarîya nediyarîtîyê

– Ji bandora mûsîbetên agirnak

– Ji debdebeya nîmetên ku însan pê tor dibe.

Lewre kesê ku bi ilmê Allah (ac) îman anîbe bi nediyarîtîyê nebawer e. Di jiyana wî de ji tesadûfan re cih tûne. Ew ê ku însanan bi mûsîbetan jî û bi nîmetan jî diceribîne Allah e (ac). Hewceye ku evden Allah (ac) mûsîbetan bi sebrê û nîmetan jî bî şukrê pêşwaz bikin.

مَٓا اَصَابَ مِنْ مُصٖيبَةٍ فِى الْاَرْضِ وَلَا فٖٓى اَنْفُسِكُمْ اِلَّا فٖى كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ اَنْ نَبْرَاَهَاۜ اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسٖيرٌۚ

"Li ser rûyê erdê an jî di nefsa we de her çi musîbetek çêdibe, berîya ku bê xuliqandin muheqeq di Kitêbekê de nivîsandî ye. Bêguman ev, ji Allah re hêsan e."[5]

Her çi dibe bila bibe dema însan bizanibe û pêbawer be ku hemû bûyerên/hedîseyên di jiyanê de bi ilm û îradeya Allah (ac) diqewimin, êdî ji wî kesî re keder û endîşe namîne. Lê dema însan vê eslê ji bîr bike wê dinyaya wî ya madî û manewî tertûbelav bibe.

Allah (ac) Tiştên Di Dilê Însanan De Dizane

اِنْ تُبْدُوا شَيْـًٔا اَوْ تُخْفُوهُ فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلٖيمًا

"...Hûn tiştekî eşkere bikin jî û veşêrin jî bêşik Allah, bi her tiştî dizane."[6]

وَاللّٰهُ عَلٖيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

"...Allah, tiştên ku di singan de veşartî ne bi wan dizane."[7]

Veşartî/Girtî/Sir... Evana têgehên, qewramên aîdê însanan e. Ji bo Allah (ac) veşarî an girtî tûne. Ew alimê mutleq e. Allah (ac) tiştên di qelban de û li ser zimanê însan û hetanî hest û ramanan bitevahî dizane.

Bingeha exlaqa îslamê ev e: Divê nav û der wekehev û zahir û batin biaheng be da ku îxlas pêk bê. Eger îxlas tûne be amel bê qîmet e. Belê ka îxlas bi çi tê bidest xistin? Dema însan fêm bike ku ilmê Allah (ac) her tiştî dorpêç kiriye gav bi gav nêzî îxlasê dibe.

Însan dikare xwe bixwe bixapîne an jî hin kesên din bixapîne. Lê însan qethîyen nikare Allah (ac) bixapîne. Allah (ac) tiştên ku di sing û dilan de veşartî ye bi wan dizane. Însan xwe bi çi awayê nîşan bide jî Allah (ac) ji heqîqeta her tiştî agahdar e. Ne li gorî ya ku me nîşan daye, li gorî ilmê xwe wê bi me re muamele bike. Kesê vê rastîyê fêm bike êdî ne ji bo ku xwe qenc nîşan bide, berevajî ji bo ku bibe ji qencan dixebite. Armanca wî razîbûna Allah e (ac), ne qayîlkirina însanan e.

Carînan dibe ku şeytan me teşwîqê amelê salih bike. Hûn ê bibêjin ma tiştekî wisan çawa çêdibe? Ew amelê ku rîyakarî tê de hebe amelekî wisan e ku şeytan pir hez jê dike. Însan bi wê amelê dibetile, lê amelê wî betal dibe û di ser de ji ber wê amelê ber bi ezabê dikeve. Xisar û zîyan di nav hev de!

Feydeya têgihiştina ya ku Allah (ac) tiştên di dilê însanan de dizane yek jî ev e: Di vê rewşê de wê însan ramanên xwe jî zelal bike.

يَعْلَمُ خَٓائِنَةَ الْاَعْيُنِ وَمَا تُخْفِى الصُّدُورُ

"(Allah) nihêrînên xayîntî ya çavan û veşarîtîyên dilan dizane."[8]

Allah (ac), ji xayîntîya li pişt rênîna masûm û ji kîna ku bi tebessûmê tê nuxamtin û ji jehra di nav peyva şîrîn agahdar e.

Kesê bi ilmê Allah (ac) ya dorpêçker bizanibe nefsa xwe paqij dernaxe. Lewre însan meftûnê vê tiştê ye ku nefsa derxe paqijîyê. Hal ev e ku însan bi nefsa xwe çi qas binepixe jî Allah (ac) heqîqet û naveroka wî çêtir dizane. Agahdarê her hal û kare wê ye. Tezkîyeya esil ew e ku mirov nefsa xwe bi tobe û bi îstîxfarê pak û paqij bike.

Feydeya zanîn û şiûra ilmê Allah (ac) ya dorpêçker yek jî parastina ji masîyetan e.

Şeytan û nefs wekî eşkîya li ser rêya evdîtîya ji Allah (ac) re sekinî ne. Dixwazin ku keda me ya evdîtî û manewî ya ku me bidest xistîye talan bikin. Însan jî ji ber ku alîyekî wî herî û fucûr e xwe gelek caran ji wan re sist dike û teslîm dibe.

Li dij van dijminan gelek rêyên parastinê hene. Yek ji van jî ew e: Zanîn û şiûra mirov ya der heqê ilmê Allah (ac) ya dorpêçker e. Ev şuûr dibe wesîle ku însan dest ji masîyetan hilbikişe.

Feydeya zanîn û şiûra ilmê Allah (ac) ya dorpêçker yek jî Tewhîd e.

4. 22/Hecc, 70
5. 57/Hadîd, 22
6. 33/Ehzâb, 54
7. 3/Âl-î Îmrân, 154
8. 40/Mûmîn (Xafîr), 19

وَهُوَ الَّذ۪ي فِي السَّمَٓاءِ اِلٰهٌ وَفِي الْاَرْضِ اِلٰهٌۜ وَهُوَ الْحَك۪يمُ الْعَل۪يمُ

"Îlâhê li esman jî û îlâhê li erdê jî ew e. Ew, (xwedî hikum û hikmet) Hakîm û (zanayê her tiştî) Alîm e."[9]

Dema mirov bizanibe ku Allah (ac) El-Alîm e, dê wek îlah bitenê Allah bipejirîne û evdîtîya wî bike. Dema hewcetîyekî wî hebe wê bizanibe ku agahîya Rabbê wî ji vê îhtîyacîya wî heye û wê bi rewşeke dilsozî berê xwe bide Allah (ac).

Digel îlahê wî ya ku bi ilmê xwe dorpêçkerê her tiştî heye, qethîyen naçe serî li hukmê însanên nezan û zalim nade. Ew jî dixwaze bi qanûnên Allahê ku ilmê wî ji alîyê edalet û rastîyê ve bêkêmasî ye ve bê birêvekirin.

Tewhîda her kesekî bi qasî naskirina wî ya Allah e (ac). Ew kesê ku Allah (ac) bi heqî nas kiriye di heman demê de evdîtîyekî xweşik teqdîmê wî dike. Kesê ku Allah (ac) nas nakin an jî têrbaş wî nas nakin li ser şirkê an jî bîdetê evdîtî dikin.

Allahê El-Alîm Hîn Dike

Allah (ac) El-Alîm e, hîn dike. Li ser çi mijarî be bila bibe nav û agahîyên ku însan xwedîyê wan in tecellîya Esmayê El-Alîm e.

اَلرَّحْمٰنُۙ عَلَّمَ الْقُرْاٰنَۜ خَلَقَ الْاِنْسَانَۙ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ

"Er-Rahmân. Qur'anê hîn kir. Însan xuliqand. Beyanê (axaftin û îfadekirina xwe bixwe) hînî wî kir."[10]

اَلَّذ۪ي عَلَّمَ بِالْقَلَمِۙ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْۜ

"Ew e ku; (nivîsa) bi qelemê hîn kirîye. Ya ku pê nizanî bû (wî) hînî însan kirîye."[11]

Qabilîyet û nubûweta ku ji pêxemberan re (asm) hatîye dayîn hînkirina Allahê El-Alîm e.

Ew ê ji bo Dawûd (as) bi nermkirina hesinê çêkirina zirxan hîn kiriye Allahê El-Alîm e.

Ew ê ku zimanê çûkan hînî Sûleyman (as) kiriye Allahê El-Alîm e.

Ew ê qabilîyet û hukimdayînê hînî Hakîm û Qadîyan kiriye Allahê El-Alîm e.

Ew ê agahîyên xeybî hînî Xizir (as) kiriye Allahê El-Alîm e.

Ji tecellîyên esmayê El-Alîm yek jî alim in. Allah (ac) bi navê xwe yê El-Alîm hînî alim û olnasan dike. Talepkirina ilmê bi qîmet e. Lewre daxwaz û hînbûna ilmê exîaqgirtina bi esmayê El-Alîm ya Allah e.

Hînbûna tewhîd û tiştên hatine heramkirin li ser hemû muslîman ferz e. Li gorî rîwayeta Enes b. Malîk (ra) Rasûlullah (ass) wiha gotîye:

9. 43/Zûxrûf, 84
10. 55/Rahman, 1-4
11. 96/Alaq, 4-5

طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ

"Talepkirina ilmê li ser hemû kes (mêr û jin) ên mûslîm ferz e."[12]

Ferzîyeta ilmê ya li ser me hînbûna Tewhîd û tiştên heram in. Divê her kesê mûslîm di van her du mijaran de zana be û xwe ji cehaletê biparêze. Nehînbûna tewhîdê berê însan dide bal bi şirkê ve. Nehînbûna tiştên heram jî berê însan dide bal bi fisq û ficûrê ve. Ya ewil dibe sebebê bêdawî dûrketina ji rahmeta Allah (ac) ya duyemîn jî wek bêdom/demîn mirov ji rahmeta Allah (ac) dûr dike. Ji xeynî van herdu mijaran talepkirina ilmê fazîlet e.

فَسْـَٔلُٓوا اَهْلَ الذِّكْرِ اِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

"...Eger hûn nizanin ji ehlê zikir bipirsin."[13]

- **Îlîm, nîmeta li ser însan ya herî mezin e.**
- **Îlîm, hêz û qûwet e.**
- **Îlîm, ji bo evdên xwe daxwaza Allah (ac) ya xêr e.**
- **Îlîm, ji cureyên cîhadê ye.**
- **Îlîm, xwedîyê xwe rûmetdar dike.**

Dûaya Bi Navê El-Alîm

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَٓا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَاۜ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَل۪يمُ الْحَك۪يمُ

"Em te ji hemû sifetên kêmasîyê tenzîh dikin. Ji xeynî tiştên ku te hînî me kiriye pê ve tu îlmê me tune. Bêguman tu (zanayê her tiştî) Alîm û (xwedî hikum û hikmet) Hakîm î."[14]

رَبِّ زِدْن۪ي عِلْمًا

"Rabbê min, îlmê min zêde bike."[15]

Li gorî rîwayeta dîya me Ûmmû Seleme (ra), Rasûlullah (ass) piştî nimêja sibehê vê dûayê dikir:

اللَّهُمَّ اِنّ۪ي اَسْاَلُكَ عِلْمًا...

"Allahê min! Ez ji te ilmekî bi feyde û rizqekî paqij û amelekî meqbûl dixwazim."[16]

Li gorî rîwayeta Ebû Hûreyre (ra), Rasûlullah (ass) wiha gotîye:

اَللّٰهُمَّ انْفَعْن۪ي بِمَا عَلَّمْتَن۪ي وَعَلِّمْن۪ي مَا يَنْفَعُن۪ي وَزِدْن۪ي عِلْمًا

"Allahê min! Tiştên ku te hînî min kiriye min sûdewer bike. Tiştên bi feyde ne hînî min bike û ilmê min zêde bike."[17]

12. Ibnî Mace, 224
13. 21/Enbîya, 7
14. 2/Baqara, 32
15. 20/Tâ-Hâ, 114
16. Ibnî Mace, 925
17. Tirmizî, 3599; Ibnî Mace, 251

İZZETLİ VE KORKUSUZCA YAŞAMAK

Kitabın Yazarı: Muhammed Emin El-Mısrî

Yayınevi: Polen Yayınları

Basım Tarihi: 2017

Sayfa Sayısı: 111

Boyut: 135 x 210 mm

Kitap Hakkında

Muhammed El-Mısrî, İzzetli ve Korkusuzca Yaşamak isimli kitabının girişinde eserini, Allah Resûlü'nün (sav), "Din nasihattir."[1] buyruğu gereğince ve bir kardeşlik bilinciyle nasihat etme sorumluluğunu yerine getirmek amacıyla kaleme aldığını bildiriyor.

Bizler de her zaman nasihate ihtiyaç duyan bir ümmet olduğumuzun bilincinde olarak içerisinde birbirinden kıymetli tecrübe aktarımı olan bu veciz kitabı dilinin akıcı olması hasebiyle de bir çırpıda okuyup hayatımıza aktarabileceğimiz öğretiler kazandırması ümidiyle okurlarımıza tanıtmak istedik.

Eserle ilgili önemli olduğunu düşündüğümüz bir noktayı paylaşarak başlamak istiyoruz: Yazarın, eseri için seçtiği isim üzerine düşündüğümüzde tüm başlıkları kapsayan ve içerisinde yer alan nasihatleri uyguladığımızda elde edeceğimiz azimete ve ulaşacağımız mertebeye işaret eden bir ince anlayış görüyoruz. Yazar, seçtiği isimle âdeta eğer izzet ve cesaret istiyorsanız formülü buradadır, diyor.

Yazarın, eseri için seçtiği isim üzerine düşündüğümüzde ince bir anlayış görüyoruz. Âdeta, eğer izzet ve cesaret istiyorsanız formülü buradadır, diyor.

Yazar, kitabını genel çerçevede yirmi üç konu başlığında ele almış ve her bir başlıkta farklı bir meseleyi tahlil etmiş. Böylece eser, gündelik yaşamdan dava ile ilgili umde bahislere kadar geniş çaplı bir çalışma olarak karşımıza çıkıyor. Bu bahislerden birkaç tanesine kısaca göz atarak kitabı daha yakından inceleyeceğiz, inşallah.

İncelemek istediğimiz ilk konu, "Senin Günahların Cemaatinin Tümünü Etkiler" maddesi.

Yazarımız burada İslam cemaatinin en önemli özelliklerinden biri olan bir olma ve birlikte hareket etme ilkesi bağlamında, fertlerin bireysel olarak ve hususen bâtini şekilde işledikleri günahların tesirinin tüm cemaati etkile-

1. Müslim, 55

mesi üzerine tedebbür ediyor ve Rabbimizin şu ayetini hatırlatıyor:

“Aranızdan yalnızca zalimlerin başına gelmekle kalmayacak, (suçlu suçsuz herkesi kuşatacak o dehşetli) fitneden sakının. Bilin ki Allah, cezası çetin olandır.”[2]

Bu hatırlatmanın ardından Uhud ile Huneyn Savaşlarından örnek vererek yenilgilerin esas sebeplerinin fertlerin “kendi elleriyle kazandıkları”[3] olduğunu vurgulayan Yazarımız, Müslim cemaatler fertsel olarak ıslah olmadıkça cemaatsel olarak toplumsal dönüşümleri sağlamalarının mümkün olmadığını belirtiyor. Riya, gurur, haset, makam sevgisi ve kibir gibi bâtıni günahların cemaatler için bir bela ya da felaketin sebebi olabileceğini zikrediyor. “Çünkü bâtın, kanser gibidir; bedeni büyük bir hızla kaplar ve herhangi bir üzüntü, acı veya belirti olmadan onu harap eder. Ne hasta ne de çevresi onu hissedemez...”[4]

İlgimizi celbeden bir başka konu “Dualarımıza Niçin İcabet Edilmiyor?” maddesi. Yazarımız bu bahiste ilgili soruya sekiz hikmetli cevap kaydetmiş. Biz burada bir tanesinden söz edip, devamını ilgililerin takibine bırakıyoruz.

Yazarımız yukarıdaki soruyu sorduktan sonra dua edenin, duasının kabulünde acele etmediği müddetçe hiçbir zaman karşılıksız kalmayacağını, mutlaka Rabbi tarafından bir nimetle mükâfatlandırılacağını[5] anlatıyor ve sonra bu kabulün gecikmesinin hikmetlerini sıralıyor. Sıralamadaki 3. madde şöyledir:

“İcabetin geciktirilmesinin sebeplerinden biri de Allahu Teâlâ’nın ecrini/karşılığını ahirette vermek üzere ertelemesi ya da bir kötülüğü yapmış olduğun duanın değeriyle senden uzaklaştırması olabilir. Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: “Yeryüzünde, günah olan bir istekte bulunmadığı veya sıla-i rahmi kesmediği sürece Allah’tan talepte bulunan hiçbir Müslim yoktur ki Allahu Teâlâ ona dilediğini vermek veya istediği şeyin değerinde olan bir günahı affetmek suretiyle icabet etmesin.”[6] Ey Müslim Kardeşim, belki de bu senin için daha hayırlıdır. Çünkü duanın senin için ahirete ayrılması, Kıyamet Günü dereceni yükseltecek ve mertebeni yüceltecektir. O gün, bundan çok büyük bir mutluluk duyacak, bütün dualarının karşılığının ve ecrinin senin için ahirete ayrılmış olmasını ümit edeceksin.”[7]

Buraya almak istediğimiz son konu da “Allah’ın Bazı Günlerini Hatırlamak” maddesidir. Yazarımızın da eserini tamamlarken son olarak ele aldığı başlık olan bu maddede hatırımızda tutmamızın elzem olduğu iki noktanın altını çizeceğiz:

• Allah (cc) kendi dostlarına yardım ettiği, Müslimleri aziz kılıp düşmanlarını yenilgiye uğrattığı ve müminlerin üzerine zafer ve başarı örtüsü serdiği günlerin hatırlanmasını ister. Bunlar Allah’ın (cc) ayetlerinin apaçık görüldüğü günlerdir. Belirli aralıklarla bu nimetlerinden ötürü Rabbimize şükretmemiz gerekir ve bu vesileyle müminlerin kalpleri huşu, ümit ve izzet ile dolar.

• Bu günler İslam tarihindeki belli başlı olaylarla sınırlı değildir. Kendi kişisel tarihimiz, bulunduğumuz yapının/cemaatin tarihi veya Müslimlere Rabbinin nimetlerini hatırlatacak siyasi, sosyolojik, tarihî, idari veya iktisadi her türlü vaka ile ilgili olabilir. Böylece müminlerin imanları tazelenir, yaşanmış hadiselerden almaları gereken dersleri birbirlerine hatırlatırlar ve Rabblerine olan teslimiyetleri artar.

Kalan konu başlıkları ve zikrettiklerimizden daha fazlası için siz kıymetli okurlarımızı kitaba yönlendiriyor; Rabbimizden (cc), bizleri bu eserden faydalandırmasını, hikmet ve basiretimizi arttırmasını niyaz ediyoruz.

Bir sonraki kitap tanıtım yazımızda görüşme ümidi ile...

2. 8/Enfâl, 25
3. bk. 42/Şûrâ, 30; 3/Âl-i İmrân, 165
4. İzzetli ve Korkusuzca Yaşamak, Muhammed Emin El-Mısrî, Polen Yayınları, s. 78
5. bk. Müslim, 2735
6. Tirmizi, 3573
7. İzzetli ve Korkusuzca Yaşamak, Muhammed Emin El-Mısrî, Polen Yayınları, s. 102

Yepyeni animasyon serimiz olan **Bizim Çocuklar** animasyon filmini izlediniz mi?

İzlemediyseniz aşağıdaki QR kodu okutarak videoya erişebilir veya **Bizim Dünyamız** Youtube kanalından izleyebilirsiniz.

